PUSRYČIAI PAS TIFANĮ

TRUMAN CAPOTE

Alma littera

„Pusryčiai pas Tifanį" (1958 m.) – pats patraukliausias T. Capote kūrinys, pasakojantis apie jaunos panelės pastangas susirasti kelią į laimę. Įdomiai įsipina ir Amerikos gyvenimo užkulisiai – mafija. Skaitytojai susiduria su gangseriu Saliu Tomatu, kuris iš kalėjimo celės sėkmingai vadovauja tarptautinei narkotikų kontrabandai ir kurio ryšininke tampa knygos herojė „aktorė" Holė Golaitli. Įdomūs ir kiti gana ryškūs personažai – nesubrendėlis milijonierius Rastis Troleris, „diplomatas" Chose Ibara Jėgeris, tavernos savininkas Džou Belas. Kaip atskiras personažas figūruoja ir pats autorius, kurio vardu ir vyksta pasakojimas.

Apysaką „Pusryčiai pas Tifanį" išgarsino ir pagal ją pastatytas filmas, kuriame pagrindinį vaidmenį suvaidino žavioji Odrė Hepburn.

TRUMAN CAPOTE

PUSRYČIAI PAS TIFANĮ

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
J. Subatavičius

Alma littera

UDK 820(73)-3
Ca-178

Versta iš:
Truman Capote
BREAKFAST AT TIFFANY'S
The Modern Library, New York.

ISBN 9955-08-955-5

PUSRYČIAI PAS TIFANĮ

Mane visada traukia į tas vietas, kur kadaise gyvenau, į tuos namus ir apylinkes. Pavyzdžiui, vienoje iš septyniasdešimtųjų gatvių rytinėje miesto dalyje yra rudo smiltainio namas – jame aš gyvenau karo pradžioje, pirmąkart atvykęs į Niujorką. Turėjau vieną kambarį, pristatytą visokio šlamšto; sofa ir pilvotos kėdės buvo apmuštos raudonu šiurkščiu pliušu, kuris primena tvankias dienas traukinyje. Sienos buvo tinkuotos, o jų spalva lyg tabako spjaudalai. Visur, net ir vonioje, kabojo Romos griuvėsių graviūros, dėmėtos nuo senumo. Vienintelis langas buvo į atsarginius laiptus. Bet vis vien aš visas pažvalėdavau, vos tik užčiuopdavau kišenėje šio buto raktą. Nors ir niūrus, tai buvo mano butas, pirmasis; ten stovėjo ir mano knygos, ir vazelės pieštukų, kuriuos galėjau

smailinti, – viskas, ko, mano manymu, reikia rašytojui, o aš ir norėjau tapti rašytoju.

Tomis dienomis man niekad nebuvo atėję į galvą rašyti apie Holę Golaitli, gal nebūtų atėję ir dabar, jeigu ne pašnekesys su Džou Belu, iš naujo sužadinęs visus mano prisiminimus.

Holė Golaitli gyveno tame rudo smiltainio name – jos butas buvo po manuoju. O Džou Belas turėjo barą už kampo Leksingtono aveniu. Jis ir dabar jį tebeturi. Mudu su Hole užbėgdavome ten šešis septynis kartus per dieną, ne vien atsigaivinti, bet ir paskambinti telefonu, nes karo metais asmeninis telefonas buvo sunkiai prieinamas daiktas. Be to, Džou Belas mielai pranešdavo, kas skambino ir ką prašė pasakyti, o Holei tai buvo nemaža paslauga, nes jai baisiai daug kas skambindavo.

Žinoma, visa tai buvo labai seniai, ir iki pastarosios savaitės aš nebuvau matęs Džou Belo jau keletą metų. Kartkartėmis mes susitikdavome – kada ne kada užsukdavau į jo barą, kai pasitaikydavo būti tame rajone, bet iš tikrųjų mudu nebuvome dideli draugai, nebent tik tiek, kiek abu draugavome su Hole Golaitli. Džou Belo būdas sunkus, jis pats tai pripažįsta. Sako, tai todėl, kad jis viengungis ir kad jo blogas

skrandis. Visi, kas jį pažįsta, pasakys, kad su juo sunku susišnekėti. Tiesiog neįmanoma, jei nekalbi apie tai, kuo jam galva pramušta. Vienas iš tų dalykų ir yra Holė. O kiti – ledo ritulys, veimaranerių veislės šunys, „Mūsų šventadienių mergaitė“ (muilo opera, kurios jis klausėsi jau penkiolika metų) ir Gilbertas su Salivanu, – jis sakosi vienam iš jų esąs giminė, bet aš neprisimenu kuriam.

Tai štai, kai praėjusio antradienio vėlyvą popietę suskambo telefonas ir aš išgirdau „kalba Džou Belas“, nuojauta man pasakė, kad jis skambina dėl Holės. Jis apie tai neužsiminė, tik tarė: „Ar negalėtum tuojau pat atbildėti pas mane? Labai svarbu!“ Ir jo balsas iš susijaudinimo kvarktelėjo it varlės.

Aš sėdau į taksi pliaupiant baisiausiam spalio lietui ir važiuodamas galvojau, gal pati Holė yra ten ir gal aš ją vėl pamatysiu.

Bet bare nieko nebuvo, tik šeimininkas. Džou Belo užeiga yra rami vieta, palyginti su daugeliu Leksingtono aveniu barų. Ji negali pasigirti nei neonine iškaba, nei televizoriumi. Poroje senų veidrodžių atsispindi, koks oras gatvėse, o už prekystalio, nišoje, kur kaba ledo ritulio žvaigždžių fotografijos, visada stovi vazelė su šviežiomis gėlėmis, kurias Džou Belas

pats prižiūri su matronišku rūpestingumu. Prie gėlių aš jį ir radau įėjęs.

– Žinoma, – tarė jis, merkdamas kardelį giliai į vazą, – žinoma, nebūčiau prašęs tavęs čia ateiti, jeigu nenorėčiau išgirsti tavo nuomonės. Nepaprastas atvejis. Itin nepaprastas dalykas nutiko.

– Kas nors nauja iš Holės?

Jis pačiupinėjo gėlės lapą, lyg galvodamas, ką atsakyti. Daili to mažo žmogučio galva su šiurkščiais baltais plaukais ir liesu, nusklembtu veidu labiau būtų tikusi aukštesniam ūgiui. Jo oda atrodydavo tarsi įdegusi saulėje. Dabar ji buvo lyg dar raudonesnė.

– Negaliu pasakyti, kad išgirdau ką nauja iš jos. Tai yra – aš nežinau. Kaip tik dėl to man ir reikia tavo nuomonės. Išgersi? Šis tas nauja. Gėrimas vadinasi „Baltasis angelas“, – pasakė jis, maišydamas degtinę pusiau su džinu, visai be vermuto.

Kol aš gėriau, Džou Belas stovėjo čiulpdamas pypkutę ir galvodamas, ką man pasakyti. Paskui:

– Ar prisimeni misterį I. Y. Juniošį? Tokį poną iš Japonijos?

– Iš Kalifornijos, – atsiliepiau, puikiai prisimindamas misterį Juniošį. Jis yra vieno iliustruoto žurnalo fotografas ir tada, kai jį pažinojau, gyveno ru-

do smiltainio name, viršutiniame jo aukšte, bute su studija.

– Nesuk man galvos. Aš tik klausiu, ar žinai, ką turiu omenyje. Na, gerai. Taigi vakar vakare žiūriu – beįeinąs tas pats misteris I. Y. Juniošis. Turbūt daugiau nei porą metų nebuvau jo matęs. Ir kur, kaip manai, jis praleido pastaruosius dvejus metus?

– Afrikoje.

Džou Belas išsiėmė iš burnos pypkę, jo akys prisimerkė.

– Iš kur žinai?

– Skaičiau laikraštyje.

Tai buvo tiesa. Jis atidarė kasos stalčių ir išėmė storo, rudo prasto popieriaus voką.

– Štai, žiūrėk, ar apie tai skaitei laikraštyje?

Voke buvo trys nuotraukos, daugmaž vienodos, nors fotografuota iš skirtingų pusių. Aukštas, lieknas negras su kartūno sijonu, droviai vos vos šypsodamasis, rankose laikė keistą medinę skulptūrą – pailgą išdrožinėtą galvą, mergaitės galvą. Jos plaukai buvo lygūs ir trumpi kaip jauno vyriškio, dailios medinės akys pernelyg didelės ir įstrižos, veidas į viršų siaurėjantis, burna plati, lūpos patemptos, panašiai kaip klouno. Iš pirmo žvilgsnio tai atrodė tik primityvus

drožinys, bet įsižiūrėjus buvo aiškiai matyti, jog tai Holė Golaitli, visai kaip gyva, žinoma, kiek toks juodas nebylus daiktas gali būti panašus į žmogų.

– Na, ką pasakysi? – paklausė Džou Belas, patenkintas, kad aš nustebau.

– Panašu į ją.

– Klausyk, vaikine, – jis pliaukštelėjo delnu į prekystalį. – Čia tikrai ji. Tikrai, kaip mane gyvą matai. Tas japoniūkštis pažino ją, vos tik dirstelėjo.

– Jis matė ją? Afrikoje?

– Ne. Tik šitą statulėlę. Bet tai visai tas pat. Perskaityk, kas čia parašyta, – pasakė jis, apversdamas vieną nuotrauką. Antroje pusėje buvo užrašas: „Medžio drožinys, S gentis, Tokokulas, Yst Anglija, 1956 m. Kalėdos“.

– Štai ką tas japonas papasakojo, – tarė Džou Belas ir išdėstė visą istoriją.

Kalėdų dieną misteris Juniošis keliavo su fotoaparatu per Tokokulą. Tai kaimas, esąs velnias žino kur ir niekuo nepasižymįs – vien krūva molinių pirkelių su beždžionikėmis kiemuose ir ant stogų tupinčiais suopiais. Jis jau buvo besiruošiąs keliauti toliau, kai pamatė kažkokį negrą, kiūtantį tarpduryje ir ant lazdos drožinėjantį beždžionikes. Misteris Juniošis

susidomėjo ir paprašė parodyti daugiau drožinių. Tada jam negras ir parodė šios mergaitės galvutę. Misteriui Juniošiui net akys išsprogo, anot Džou Belo. Bet kai jis paprašė ją parduoti, negras uždėjo ranką ant intymiausios savo kūno dalies (matyt, tai nuoširdumo gestas, prilygstąs mūsiškiam rankos pridėjimui prie širdies) ir pasakė, kad ne. Svaras druskos ir dešimt dolerių, rankinis laikrodis, du svarai druskos ir dar dešimt dolerių - niekas jo nepalenkė. Misteris Juniošis žūtbūt nusprendė sužinoti, į ką nusižiūrėjęs jis išdrožė tą galvutę. Jis atidavė negrui ir druską, ir rankinį laikrodį, ir tasai pusiau afrikietiškai, pusiau angliškai, dar parodydamas pirštais, viską jam papasakojo. Tų metų pavasarį iš tyrlaukių krūmynų pasirodė trys raiti baltieji. Jauna moteris ir pora vyriškių. Vyriškiai raudonomis, karščiuojančiomis akimis buvo paguldyti atskiroje lūšnoje ir ten kelias savaites blaškėsi nesikeldami iš patalo, tuo tarpu jauna moteris, kuriai patikęs drožinėtojas, dalijusis guoliu su juo.

– Šituo aš netikiu, – tarė Džou Belas niauriai. – Žinau, ji buvo šiokia ir tokia, bet nemanau, kad ligi to būtų priėjusi.

– Na, o toliau?

– Toliau nieko, – gūžtelėjo Džou Belas. – Išjojo kaip buvo atjojusi – raita ant arklio.

– Viena ar su vyriškiais?

– Su tais dviem vyriškiais, man rodos, – sumirkčiojo Džou Belas. – Japoniūkštis teiravosi apie ją, važinėdamas skersai ir išilgai po visą kraštą. Bet niekas jos nebuvo matęs.

Regis, Džou Belas pajuto, kaip mano apatija persiduoda jam, ir pasistengė ją išsklaidyti.

– Vieną dalyką turi pripažinti – tai vienintelė konkreti žinia apie ją per tiek – net nebežinau kiek – metų. – Jis skaičiavo metus ant pirštų, bet jų pritrūko. – Aš tikiuosi, kad ji turtinga. Ji turėtų būti turtinga. Žmogus turi būti turtingas, jei gali bastytis po Afriką.

– Ji gal nė kojos nėra įkėlusi į Afriką, – tariau su įsitikinimu. Bet aš įsivaizdavau ją ten. Juk ji tikrai kažkur nusidangino. Ir ši drožinėta galvutė! Aš dar kartą pažvelgiau į nuotraukas.

– Kur ji galėtų būti?

– Mirusi. O gal beprotnamyje. O gal ištekėjusi. Manau, kad ji ištekėjo ir apsiramino. Ir gal net gyvena šiame mieste.

Džou Belas valandėlę pagalvojo.

– Ne, – tarė jis ir papurtė galvą. – Ir pasakysiu kodėl. Jeigu ji gyventų šiame mieste, aš būčiau ją sutikęs.

Įsivaizduok žmogų, kuris mėgsta vaikščioti, žmogų, tokį kaip aš, kuris vaikščioja gatvėmis jau dešimt ar dvylika metų. Ir visus šiuos metus tas žmogus dairėsi vieno asmens ir niekad jo neišvydo. Nejau tai neįrodo, kad jos nėra šiame mieste? Aš nuolatos regiu akyse ją visą: plokščią jos užpakaliuką... Kiekviena liekna greit ir tiesiai žengianti mergaičiukė... – Jis patylėjo, tarsi pasijutęs nejaukiai nuo mano įdėmaus žvilgsnio. – Manai, aš kvanktelėjęs?

– Ne. Tik aš nežinojau, kad buvai ją įsimylėjęs. Taip labai įsimylėjęs.

Pasigailėjau, kad tai pasakiau: jis sutriko. Susirinko nuotraukas ir sudėjo atgal į voką. Aš pažvelgiau į laikrodį. Neturėjau kur eiti, bet pagalvojau, jog bus geriau, jei pasišalinsiu.

– Palauk, – tarė jis, čiupdamas mane už riešo. – Žinoma, aš ją mylėjau. Bet man nė į galvą neatėjo jos paliesti. – Ir pridūrė, be šypsenos: – Ne dėl to, kad negalvojau apie tokius dalykus. Net mano amžiuje, o man jau bus šešiasdešimt septyneri sausio dešimtą. Keistas dalykas, bet kuo labiau senstu, tuo dažniau apie tokius dalykus galvoju. Neprisimenu, kad apie tai būčiau tiek galvojęs net kai buvau jauniklis, o dabar retą valandėlę tat pamirštu. Galbūt tos mintys

taip lenda į galvą ir darosi tiesiog našta, kai žmogus sensti ir įgyvendinti jas darosi vis sunkiau. Kai perskaitau laikraštyje, kad koks senas žmogus apsijuokė, suprantu, kad tai dėl tos naštos. Bet, – jis dar įsipylė viskio ir išgėrė vienu mauku, – aš niekad nepažeminsiu savęs. Ir prisiekiu, apie Holę aš niekad taip negalvojau. Galima mylėti žmogų, nieko panašaus nedarant. Laikai jį pašaliniu, pašaliniu, nors jis tau ir draugas.

Pora vyrų įėjo į barą, man tai buvo dingstis išeiti. Džou Belas palydėjo mane iki durų.

– Ar tu tiki tuo? – paklausė jis, vėl sučiupęs mane už riešo.

– Kad nesi jos lietęs?

– Ne. Aš turiu galvoje Afriką.

Tą valandėlę man pasirodė, kad užmiršau visą pasakojimą, atmintyje išliko tik vaizdas, kaip ji nujoja tolyn ant arklio.

– Šiaip ar taip, jos čia nėra.

– Aha, – atsiliepė jis, atidarydamas duris. – Nėra.

Lauke nebelijo, tik tvyrojo migla, todėl aš pasukau už kampo ir pasileidau gatve, kurioje stovi rudo smiltainio namas. Vasarą medžiai šioje gatvėje meta ant grindinio vėsų šešėlių raštą, bet dabar lapai buvo

pageltę ir beveik nukritę. Nuo lietaus jie buvo šlapi, ir einant slysčiojo kojos. Tas namas yra kvartalo viduryje, šalia bažnyčios, kurioje mėlynas bokšto laikrodis muša valandas.

Namas nuo anų dienų pagražėjo. Vietoj senų matinio stiklo dabar buvo puošnios juodos durys, o langus rėmino dailios pilkos langinės. Niekas iš mano pažįstamų ten jau nebegyvena, tik madam Sapfija Spanela, užkimęs koloratūrinis sopranas, kuri kiekvieną popietę eidavo čiužinėti su riedučiais į Centrinį parką. Aš žinau, kad ji dar čia, nes kartą buvau užkopęs laiptais ir dirstelėjau į pašto dėžutes. Ant vienos iš jų kadaise ir pamačiau pirmą kartą Holės Golaitli pavardę.

Išgyvenęs tame name gal savaitę, aš pastebėjau, kad antro buto pašto dėžutėje į pavardei skirtą išpjovą įdėta keista kortelė. Spausdintinėmis, gana kaligrafiškomis raidėmis buvo užrašyta: MIS HOLIDEI GOLAITLI, o apačioje, kamputyje, KELIAUJANTI. Šis užrašas įstrigo man į atmintį tarsi kokia melodija: „Mis Holidei Golaitli, keliaujanti“.

Kartą naktį – jau gerokai po dvyliktos – aš nubudau išgirdęs misterį Juniošį šaukiant kažkam į apačią. Kadangi jis gyveno viršutiniame aukšte, jo balsas sklido po visą namą, piktas ir griežtas.

– Mis Golaitli! Aš nebegaliu pakęsti!

Balsas, suskambęs iš laiptų apačios, buvo paikai vaikiškas ir smagus.

– Ak, brangusis, prašau atleisti. Aš pamečiau tą prakeiktą raktą.

– Nustokite vieną kartą čerškinus mano skambutį. Jūs privalote – aš meldžiu jus, meldžiu – pasidaryti sau raktą.

– Bet aš juos vis pametu.

– Aš dirbu, man reikia išsimiegoti, – šaukė misteris Juniošis. – O jūs amžinai čerškinate mano skambutį...

– O, nepykite, gerasis žmogau. Daugiau aš taip nebedarysiu. Ir jei prižadėsite nebepykti, – ji lipo viršun, ir balsas artėjo, – aš gal leisiu jums padaryti tas nuotraukas, apie kurias kalbėjome.

Per tą laiką aš atsikėliau iš lovos ir truputėlį praveriau duris. Girdėjau, kad misteris Juniošis tyli, – girdėjau, nes mane pasiekė pasikeitęs jo alsavimas.

– Kada? – jis paklausė.

Mergina nusijuokė ir atsakė neaiškiai, nukąsdama žodžius:

– Kada nors.

– Bet kada, – tarė Juniošis ir uždarė duris.

Aš išėjau į laiptų aikštelę ir atsirėmiau į turėklus – tik tiek, kad galėčiau matyti, o pats likčiau nematomas. Ji tebebuvo ant laiptų, bet jau visai arti aikštelės, ir ant trumpai nukirptų geltonų su baltom sruogom jos plaukų krito šviesa. Vakaras pasitaikė šiltas, beveik vasariškas, ir ji buvo su siaura, plona juoda suknele, juodomis basutėmis ir mažu perlų vėriniu prie pat kaklo. Nors ji buvo madingai liekna, iš jos trykšte tryško sveikata, dvelkė muilu ir citrinos švara, o skruostai tamsavo sodriu raudoniu. Lūpos buvo plačios, nosis riesta. Akis slėpė tamsūs akiniai. Jos veidas buvo jau nebe vaikiškas, bet dar ir ne moteriškas. Pagalvojau, kad jai galėtų būti tarp šešiolikos ir trisdešimt. Vėliau pasirodė, kad jai trūko dviejų mėnesių iki devynioliktos gimimo dienos.

Ji buvo ne viena. Iš paskos sekė kažkoks vyras. Putni jo ranka, regis, kažkaip nederamai glėbė ją per klubus, – ne moraline, o estetine prasme. Jis buvo žemas ir storas, veidas kažkaip nenatūraliai įdegęs, su pomados sluoksniu. Vilkėjo jis smaugtą, dryžuo-

tą kostiumą, kurio atlape kyšojo apvytęs raudonas gvazdikas. Kai jiedu priėjo duris, ji ėmė raustis piniginėje ieškodama rakto ir nekreipdama dėmesio, kad storos jo lūpos liečia jai sprandą. Bet pagaliau, suradusi raktą ir atidariusi buto duris, ji pasisuko į jį ir maloniai tarė:

– Ačiū, brangusis. Tu toks mielas, kad palydėjai mane namo.

– Ei, mažyle! – šūktelėjo tas, kai jam panosėje užsitrenkė durys.

– Ką, Hari?

– Haris – tai kitas vaikinas. Aš Sidas. Sidas Arbakas. Aš gi tau patinku.

– Aš dievinu tave, misteri Arbakai. Bet labanakt, misteri Arbakai.

Misteris Arbakas liko spoksoti netikėdamas savo akimis, kad durys tikrai užsitrenkė.

– Ei, mažyle! Įleisk mane, mažyle. Aš tau patinku, mažyle. Aš visiems patinku. Ar aš nesumokėjau už penkis žmones, tavo bičiulius? Aš jų anksčiau akyse nebuvau matęs. Ar tat neduoda man teisės būti mylimam? Aš tau patinku, mažyle.

Jis padunkseno į duris tyliai, paskui garsiau. Galop žengtelėjo porą žingsnių atgal, susigūžė ir pasilenkė

lyg ketindamas įsibėgėti ir išlaužti duris. Bet tik puolė laiptais žemyn, kumščiu daužydamas sieną. Vos tik jis nusileido apačion, mergaitės buto durys atsivėrė ir ji iškišo galvą.

– O, misteri Arbakai...

Tas atsisuko, jo veidą nutvieskė džiugi šypsena: aha, jinai jį tik erzina.

– Kitą kartą, kai mergaitei prireiks trupučio smulkių tualeto kambariui, – šūktelėjo ji visai neerzindama, – paklausyk mano patarimo, brangusis: neduok jai tik dvidešimt centų!

*

Ji tesėjo pažadą misteriui Juniošiui. Bent aš manau, kad ji daugiau nebeskambino jo skambučiu, nes kitomis dienomis ėmė spausti manąjį. Kartais antrą valandą nakties, trečią ar ketvirtą. Jai buvo visai vis tiek, kurią valandą prikels mane iš lovos, kad nuspausčiau mygtuką, atidarantį laukujes duris. Kadangi turėjau mažai draugų ir nė vienas jų neateidavo taip vėlai, visada žinodavau, kad skambina ji. Bet pirmus kartus eidavau prie durų beveik tikėdamasis išgirsti blogą naujieną, gauti telegramą. O mis Golaitli sušukdavo iš apačios:

– Atleiskite, brangusis... Pamiršau savo raktą.

Mes, aišku, taip ir nesusipažinome. Tiesa, ant laiptų, gatvėje dažnai susitikdavome akis į akį, bet, atrodo, ji manęs nepastebėdavo. Niekad nemačiau jos be tamsių akinių. Apsirengusi ji būdavo gražiai ir paprastai; nors skoningi, mėlynų ir pilkų tonų jos drabužiai nekrisdavo į akis, ji pati visada patraukdavo dėmesį. Galėjai pagalvoti, kad ji kokio fotografo pozuotoja arba jauna aktorė, tačiau iš jos gyvensenos buvo aišku, kad ji neturi laiko būti nei viena, nei kita.

Kartkartėmis susitikdavau ją ir ne mūsų rajone. Sykį atvykęs giminaitis nusivedė mane į „21“, ir ten, prie geriausio stalelio, apsupta keturių vyrų – misterio Arbako tarp jų nebuvo, bet jį galėjo pakeisti bet kuris iš jų, – sėdėjo mis Golaitli ir atsainiai visų akivaizdoje šukavosi plaukus. Jos veido išraiška – vos sulaikomas žiovulys – prislopino tarytum duslintuvas ir mano džiaugsmą, kad pietauju tokioje prašmatnioje vietoje. Kitą vakarą, pačiame vidurvasaryje, tvanka kambaryje išvarė mane paklaidžioti gatvėmis. Trečiąja aveniu nuėjau į Penkiasdešimt pirmąją gatvę, kur antikvarinės parduotuvės vitrinoje stovėjo daiktas, kuriuo aš žavėjausi. Paukščių narvelis – tik-

ri rūmai mažiesiems sparnuočiams, tarsi mečetė su minaretais ir bambukiniais kambarėliais, taip ir laukiančiais, kad juose apsigyventų šnekuolės papūgos. Bet kaina buvo trys šimtai penkiasdešimt dolerių. Grįždamas atgal pastebėjau daugybę taksi vairuotojų, susibūrusių priešais P. Dž. Klarko aludę, žiopsančių į pulkelį įkaušusių australų karininkų, kurie baritonais traukė „Matildos valsą“. Dainuodami jie paeiliui sukosi su kažkokia mergaite ant grindinio po estakada; ir ta mergaitė, mis Golaitli, plaukė iš rankų į rankas, lengvutė lyg šalis.

Mis Golaitli manimi visai nesidomėjo, nebent tik kaip durų atidarinėtoju, o aš per tą vasarą sužinojau apie ją beveik viską. Iš jos šiukšlių dėžės, pastatytos už durų, buvo matyti, kad ji skaito bulvarinius laikraštukus, turistinius bukletus ir horoskopus; kad ji rūko retas cigaretes *Picayune*; kad maitinasi varške ir skrudinta duona, kad jos įvairiaspalviai plaukai – pačios nusidažyti. Iš to paties informacijos šaltinio aš sužinojau, kad ji tiesiog glėbiais gauna laiškus iš kariuomenės. Jie visada būdavo suplėšyti pailgomis skiautelėmis kaip knygų skirtukai. Kartais praeidamas aš pasiimdavau kokią juostelę savo skaitomai knygai. *Atsimeni, ilgiuosi tavęs, lietus, būk gera – ra-*

šyk, po velnių – žodžiai, dažniausiai pasitaikydavę tose skiautelėse. Šie ir dar – *esu vienišas, myliu.*

Dar ji turėjo katiną ir skambino gitara. Tomis dienomis, kai kaitindavo saulė, ji išsitrinkdavo galvą ir drauge su katinu – rudu tigrakailiu – sėdėdavo ant atsarginių laiptų aikštelės ir barškindavo gitarą, kol išdžiūdavo plaukai. Kai tik išgirsdavau tą jos muziką, prieidavau prie lango ir ramiai stovėdavau. Ji skambino labai gerai, o kartais ir dainuodavo. Dainuodavo kimiu, lūžtančiu kaip paauglio berniuko balsu. Ji mokėjo visas populiariąsias daineles: Kolo Porterio, Kurto Veilo, o ypač mėgo melodijas iš „Oklahomos“, kurios tą vasarą buvo naujos ir aidėjo kiekviename žingsnyje. Bet pasitaikydavo, kad ji skambindavo tokias dainas, kurių klausydamasis galvodavau, iš kur jinai jų išmoko, iš kur pati yra kilusi. Šaižokai švelnios banguojančios melodijos, o žodžiai dvelkia pušynais ir prerijomis. Štai viena:

Kad nors kartą lemtis,
Ak, tikrai – ne sapne –
Po padangių sritis
Pavedžiotų mane!

Atrodė, kad ši dainelė jai labiausiai patinka, nes, būdavo, plaukai jau seniai išdžiūvę, saulė nusileidusi, sutemose įsižiebia žiburiai, o ji tebedainuoja.

Bet mes kaip reikiant susipažinom tik rugsėjy, vieną vakarą, kai padvelkė ankstyvo rudens vėsa. Grįžęs iš kino, aš prisipyliau taurelę viskio nakčiai ir atsiguliau į lovą, pasiėmęs naujausią Simenono romaną. Šitaip visada jausdavausi labai jaukiai, tad niekaip negalėjau suprasti staiga mane apėmusio nerimo; jis taip sustiprėjo, jog net išgirdau, kaip plaka mano širdis. Apie šitokią būseną aš buvau skaitęs, rašęs, bet niekad nebuvau pats jos patyręs. Jaučiausi taip, lyg mane kas stebėtų. Lyg kas būtų mano kambaryje. Staiga kažkas pabeldė į langą, šmėkštelėjo pilkas vaiduokliškas šešėlis, ir aš išverčiau viskį. Praėjo kiek laiko, iki aš prisiverčiau atidaryti langą ir pasiteirauti mis Golaitli, ko jai reikia.

– Ten, apačioje, baisus žmogus, – tarė ji, žengdama nuo atsarginių laiptelių į mano kambarį. – Kai blaivus, jis gana mielas, bet tik leisk jam prisilakti, *mon Dieu*, jis pasidaro tikras galvijas. Vienintelio dalyko negaliu pakęsti – tai vyrų, kurie kandžiojasi. – Ji nusmaukė nuo peties pilką flanelinį chalatą ir parodė, kas atsitinka, kai vyriškis kandžiojasi. Ji vilkėjo tik

tuo vienu chalatu. – Atleiskite, jeigu jus išgąsdinau. Bet tas galvijas man taip įkyrėjo, jog aš paprasčiausiai išlipau pro langą. Jis turbūt mano, kad aš dabar vonioje; man nusispjaut, ką jis mano, teprasmenga jis skradžiai, išsidūks ir užmigs. *Mon Dieu,* jis turėtų užmigti. Prieš pietus aštuonios martinio ir dar tiek vyno, kad būtų užtekę dramblį išmaudyti. Klausykit, jūs galite mane išmesti, jeigu norite. Aš baisiai įžūli – šitaip pas jus įsibroviau. Bet ant laiptų pasiutusiai šalta. O jūs atrodėte taip jaukiai įsitaisęs. Kaip mano brolis Fredas. Mes miegodavome keturiese lovoje, bet tik jis vienas leisdavo man prisiglausti šaltomis naktimis. Beje, jūs nieko prieš, jeigu aš jus vadinsiu Fredu?

Dabar jau ji stovėjo mano kambaryje ir tylėdama žiūrėjo į mane. Lig tolei nebuvau jos matęs be juodų akinių, ir dabar man paaiškėjo, kad jie buvo skirti gydytojo, nes be jų jos akys buvo smarkiai primerktos, kaip juvelyro. Jos buvo didelės, truputį mėlynos, truputį žalios, išmargintos rudais taškeliais – įvairiaspalvės, kaip ir plaukai, – ir iš jų sklido gyva, šilta šviesa.

– Jūs turbūt mane laikote akiplėša. Arba *très fou.* Ar dar kuo nors?

– Anaiptol.

Ji atrodė nusivylusi.

– Taip, jūs taip manote. Visi taip mano. Bet man nesvarbu. Tai net naudinga.

Ji atsisėdo ant vienos iškrypusios raudonu pliušu apmuštos kėdės, parietė po savim kojas ir ėmė dairytis po kambarį, o jos akys dar labiau prisimerkė.

– Kaip jūs galite čia gyventi? Juk tai siaubo kambarys!

– O, žmogus prie visko pripranta, – atsakiau pykdamas ant savęs, nes iš tiesų didžiavausi savo butu.

– O aš negaliu. Aš niekad prie nieko nepriprasiu. O kas pripranta, tas gali ramiai sau numirti. – Smerkiančios jos akys vėl apžvelgė kambarį. – Ką gi jūs čia veikiate kiauras dienas?

Aš mostelėjau link stalo, nukrauto knygomis ir popieriais.

– Rašau kai ką...

– Aš maniau, kad rašytojai esti visai seni. Žinoma, Sarojanas dar nesenas. Susipažinau su juo viename pobūvyje, ir pasirodo, jis iš tikrųjų nėra senas. Tiesą pasakius, – ji susimąstė, – jeigu jis geriau nusiskustų... Beje, o Hemingvėjus ar senas?

– Manyčiau, jam per keturiasdešimt.

– Neblogai. Manęs nežavi vyrai, kuriems dar nėra keturiasdešimt dvejų. Viena mano idiotė draugė visą laiką man zyzia, kad nueičiau pas psichiatrą. Ji sako, kad aš turiu Edipo kompleksą. Bet visa tai – *merde.* Aš tiesiog prisipratinau prie senesnių vyrų, ir tai protingiausia, ką aš iš viso esu padariusi. O kiek metų Somersetui Moemui?

– Gerai nežinau. Daugiau kaip šešiasdešimt.

– Neblogai. Niekada neteko gulėti su rašytoju. Ne, palaukite: ar pažįstate Benį Šakletą?

Ji susiraukė, kai aš papurčiau galvą.

– Keista. Jis begalę visko yra parašęs radijui. Bet tikra žiurkė. O sakykite, ar jūs tikras rašytojas?

– Žiūrint ką jūs laikote tikru rašytoju.

– Na, ar kas perka tai, ką parašote?

– Kol kas ne.

– Aš jums padėsiu, – tarė ji. – Aš galiu padėti. Tik pagalvokite apie visus tuos žmones, kuriuos aš pažįstu, ir visus, kuriuos jie pažįsta. Aš padėsiu jums todėl, kad jūs panašus į mano brolį Fredą. Tik kiek žemesnis. Aš jo nemačiau nuo to laiko, kai man buvo keturiolika, tai yra kai pabėgau iš namų. Tada jis buvo šešių pėdų ir dviejų colių. Kiti mano broliai maždaug jūsų ūgio, trumpuliai. Fredas išaugo toks ilgšis todėl,

kad mėgo žemės riešutų sviestą. Visi manė, kad jis nenormalus – rijo ir rijo tą riešutų sviestą. Jam niekas kitas pasaulyje nerūpėjo – tik arkliai ir riešutų sviestas. Bet jis nebuvo nenormalus, buvo labai mielas, tik išsiblaškęs ir baisiai lėtas. Jau trečius metus sėdėjo aštuntoje klasėje, kai aš pabėgau. Vargšas Fredas. Vargu ar kariuomenėje jam duoda ligi valiai riešutų sviesto. Beje, aš mirštu iš alkio.

Aš parodžiau į vazą su obuoliais ir išsyk paklausiau, kodėl ji išėjo iš namų tokia jauna. Ji išsiblaškiusi pažvelgė į mane ir pasitrynė nosikę, lyg ta būtų panižusi. Šis gestas, kaip supratau vėliau dažnai jį pastebėdamas, reiškė, jog pašnekovas pasidarė pernelyg smalsus. Kaip ir daugelis žmonių, kurie noriai ir atvirai pasakoja apie save, ji, išgirdusi drąsų ir tiesų klausimą, iš karto pasidarė atsargi. Atsikandusi obuolio, tarė:

– Papasakokite man ką nors iš to, ką esate parašęs. Kokią nors istoriją.

– Bėda ta, kad tai ne tokios istorijos, kurias galima papasakoti.

– Per daug nešvankios?

– Galbūt kada nors duosiu jums paskaityti.

– Prie obuolių labai tinka viskis. Įpilkite man, mielasis. Tada pats galėsite man paskaityti.

Labai nedaug rašytojų, ypač iš tų, kurie nespausdinami, gali atsispirti prašymui paskaityti garsiai. Aš įpyliau jai ir sau ir atsisėdęs kėdėje priešais ėmiau skaityti. Mano balsas kiek virpėjo ir iš vadinamosios scenos baimės, ir iš entuziazmo. Apsakymas buvo naujas, parašytas tik vakar, ir aš dar nebuvau spėjęs pajusti jo trūkumų, kurie ilgainiui neišvengiamai ima drumsti sielą. Pasakojau apie dvi mokytojas, kurios gyvena tame pačiame name; viena iš jų, antrajai susižadėjus, ima siuntinėti anoniminius laiškelius ir sukėlusi skandalą sutrukdo ištekėti. Kai skaitydamas pažvelgdavau į Holę, mano širdis kaskart virptelėdavo. Ji nenustygo vietoje – žarstė nuorūkas peleninėje ir žiūrinėjo savo nagus, tarsi jai reikėtų brūžeklio. Dar blogiau. Kai aš manydavau, kad ją jau tikrai sudominau, jos akyse pamatydavau neslepiamą nuobodulį – atrodė, lyg ji galvotų, ar verta pirkti tą porą batukų, kurią ji buvo mačiusi kažkokioje vitrinoje.

– Ir tai jau viskas? – paklausė tarsi atsibudusi ir stengdamasi sugalvoti, ką dar pasakyti. – Žinoma, aš nesmerkiu senmergių. Visai jų neniekinu. Bet nuo pasakojimų apie tas iškrypėles mane vemti verčia. Niekaip negaliu įsivaizduoti savęs jų vietoje. Tikrai, mielasis, – pridūrė ji, nes aš aiškiai atrodžiau apstul-

bęs, – juk apie ką gi, po galais, buvo tas pasakojimas, jei ne apie porą iškrypėlių senmergių?

Bet aš visai nebuvau nusiteikęs dar labiau apsikvailinti aiškindamas tą istoriją, – užteko, kad padariau klaidą apsakymą perskaitęs. Per tą savo tuščiagarbiškumą taip apsijuokęs, dabar turėjau pasmerkti savo viešnią kaip bejausmę, tuščią pamaivą.

– Beje, – paklausė ji, – ar kartais jūs nepažįstate kokių mielų lesbiečių? Aš ieškau kambario draugės. Nesijuokite. Aš tokia iškrikusi, kad tarnaitės tiesiog neturiu už ką pasisamdyti. O senmergės yra puikios šeimininkės, jos mėgsta namų ruošą, taigi tau dėl nieko nereikia sukti galvos – ir butą sutvarko, ir šaldytuvą išvalo, ir baltinius atiduoda į skalbyklą. Holivude aš turėjau tokią kompanionę, ji vaidino vesternuose. Ją buvo praminę Vienišąja Reindžere. Bet tikrai sakau jums – namuose joks vyras nebūtų jos atstojęs. Žinoma, žmonės norom nenorom galvojo, kad aš pati, matyt, truputį lesbietė. Ir, žinoma, aš tokia esu. Kiekvienas juk truputį toks. Na ir kas? Tai dar niekad neatbaidė nuo manęs vyriškio, priešingai, aš juos dar labiau traukiu. Kad ir ta Vienišoji Reindžerė – ji buvo ištekėjusi du kartus. Paprastai tokios išteka tiktai kartą, vien kad pakeistų pavardę.

Regis, baisiai prašmatnu vadintis ne mis Tokia, o misis Anokia... O, negali būti! – šūktelėjo ji, pažvelgusi į žadintuvą ant stalo.

– Negali būti, jau pusė penktos!

Langas jau melsvėjo. Rytmečio vėjelis šiureno užuolaidas.

– Kokia šiandien diena?

– Ketvirtadienis.

– Ketvirtadienis. – Ji atsistojo. – Dieve mano, – šūktelėjo ir vėl sudejavusi atsisėdo. – Baisu!

Nuovargis atbukino mano smalsumą. Atsiguliau ant lovos ir užmerkiau akis. Bet vis tiek negalėjau atsispirti nepaklausęs.

– O kas čia baisaus, kad ketvirtadienis?

– Nieko. Tik aš niekaip negaliu atsiminti, kada jis ateina. Matote, ketvirtadieniais aš turiu suspėti į traukinį be penkiolikos devynios. Ten labai griežtai laikomasi lankymo valandų, ir jeigu nuvažiuoji dešimtą, belieka tik valanda, o paskui tie vargšai išvedami priešpiečių. Tik pagalvokite, priešpiečiai vienuoliktą. Galima nuvažiuoti ir antrą, ir man taip būtų patogiau, bet jis nori, kad aš atvykčiau rytą. Sako, tada jam būna gera nuotaika visą dieną. Man jau nebėra kada miegoti, – pasakė ji ir ėmė žnaibyti skruostus,

kol jie paraudo. – Neišsimiegojusi atrodysiu lyg kokia džiovininkė, lyg kokia sugriuvėlė, o tai nepadoru: mergaitė negali pasirodyti Sing Singe pažaliavusiu veidu.

– Žinoma, negali.

Pyktis dėl apsakymo palengva blėso. Ji vėl sudomino mane.

– Visi lankytojai stengiasi atrodyti kuo geriausiai. Ir labai gražu, velniškai malonu, kai moterys apsivelka ką tik turi prašmatniausio. Net ir senos, ir visai neturtingos irgi iš paskutiniųjų stengiasi atrodyti kuo gražiausiai ir kvepėti kuo maloniausiai. Ir aš myliu jas už tai. Ir vaikus myliu taip pat, ypač spalvotuosius. Tai yra vaikus, kuriuos atsiveda žmonos. Atrodo, turėtų būti liūdna matant kalėjime vaikus, bet taip nėra: plaukuose jiems mirga kaspinai, batukai blizga, sakytum, juos atvedė valgyti ledų. Ir kartais lankymo patalpa atrodo lyg kokia pobūvio salė. Visai ne taip, kaip rodo kine: žinote, kai žmonės niūriai šnibždasi per grotas. O čia jokių grotų, tik pertvara tarp tavęs ir jų, o vaikai gali atsistoti ant tos pertvaros, kad juos pamyluotų. Jeigu nori pasibučiuoti, tereikia pasilenkti per tą pertvarą. Man labiausiai patinka, kad jie taip džiaugiasi išvydę vieni kitus, tiek daug ką turi

pasakyti, jog neįmanoma nuobodžiauti. Jie visą laiką juokiasi ir laiko vieni kitų rankas. Paskui būna visai kitaip, – pridūrė ji, – kai matau juos traukinyje. Jie sėdi tyliai tyliai ir stebi pro šalį tekančią upę.

Ji paėmė plaukų sruogą ir susimąsčiusi prikando ją.

– Aš jums trukdau ilsėtis. Miegokite, – pasakė.

– Nieko. Man įdomu.

– Žinau, kad įdomu. Todėl ir noriu, kad užmigtumėte. Jeigu ir toliau kalbėsiu, imsiu pasakoti apie Salį. Nesu tikra, ar tai man dera. – Ji tyliai krimsnojo plaukų sruogą. – Jie, tiesa, niekad nesakė, kad niekam nepasakočiau. Tiesiogiai. O tai įdomi istorija. Gal jūs apie tai parašytumėte, tik pakeitęs vardus ir visa kita. Klausykite, Fredai, – tarė ji, vėl siekdama obuolio, – persižegnokite ir pabučiuokite sau alkūnę...

Galbūt akrobatai ir gali pabučiuoti sau alkūnę. Aš tik pamėginau, ir jai teko tuo pasitenkinti.

– Tikriausiai jūs skaitėte apie jį laikraščiuose, – pradėjo ji, kramtydama obuolį. – Jis vardu Salis Tomatas, ir aš geriau kalbu žydiškai, nei jis angliškai. Bet jis mielas žmogėnas, baisiai dievobaimingas. Atrodytų kaip tikras vienuolis, jeigu ne auksiniai jo dantys. Jis sako, jog meldžiasi už mane kiekvieną va-

karą. Aišku, jis niekad nebuvo mano meilužis. Ir išvis aš jo nepažinojau, kol jis pateko į kalėjimą. Bet aš jį dievinu dabar, kai jau septyni mėnesiai lankau kas ketvirtadienis. Ir man rodos, lankyčiau, net jeigu jis man už tai nemokėtų. Šitas supuvęs, – pasakė ji ir švystelėjo apgraužtą obuolį pro langą. – Beje, aš pažinojau Salį iš matymo. Jis ateidavo į Džou Belo barą už kampo. Niekam nieko nesakydavo, tik stovėdavo lyg koks atvykėlis – kaip tie, kurie gyvena viešbutyje. Bet įdomu, kad mane jis dar tada turbūt įdėmiai stebėdavo, nes vos tik jį patupdė, nuo jo advokato atėjo telegrama: aš tuoj pat turinti susisiekti su juo – sužinosianti iš jo kai ką sau didžiai naudinga.

Džou Belas man rodė laikraštį su jo nuotrauka. Gangsteris. Mafija. Visokios nesąmonės, – šiaip ar taip, jam davė penketą metų.

– Ir jūs pamanėte, kad kas nors mirdamas jums paliko milijoną?

– Anaiptol. Nusprendžiau, kad Bergdorfas nori atsiimti skolą. Bet surizikavau ir nuėjau pas tą advokatą. Tik abejoju, ar jis yra advokatas, nes neatrodo, kad turėtų kontorą, – turbūt tik sekretorę. O susitikti jis visuomet kviečia „Hamburgo dausose“ – mat jis baisiai storas, gali sukirsti iš karto dešimt mėsainių,

dvi lėkštes garnyro ir visą citrininį tortą. Jis manęs paklausė, ar nenorėčiau palinksminti vienišą žmogėną ir už tai gauti šimtą dolerių kas savaitę. Aš atsakiau: „Klausykite, mielasis, jūs ne į tą mis Golaitli kreipėtės, aš nesu uždarbiaujanti auklė“. Ir honoraras manęs nesuviliojo – tiek galima uždirbti pasivaikščiojimais į moterų tualeto kambarį. Kiekvienas orus džentelmenas duoda mergaitei penkiasdešimt dolerių pudrai, o aš visada paprašau ir taksi, tai yra dar penkiasdešimt. Bet tada tas advokatas pasakė, kad jo klientas yra Salis Tomatas. Jis pasakė, kad mielasis Salis jau seniai žavisi manimi *à la distance,* ir aš padaryčiau gerą darbą, jeigu sutikčiau aplankyti jį kartą per savaitę. Na, aš negalėjau pasakyti „ne“: tai buvo pernelyg romantiška.

– Nežinau... Man rodos, čia kažkas įtartina.

Ji nusišypsojo.

– Manote, aš meluoju?

– Pirmiausia, bet kam neleidžiama lankyti kalinių.

– Žinoma, neleidžiama. Jie prigalvojo visokiausių kliūčių. Aš esu neva jo dukterėčia.

– Tik tiek? Ir už valandos pašnekesį jis moka jums šimtą dolerių?

– Ne jis moka, o advokatas. Misteris O'Šonesis atsiunčia man pašto perlaidą, vos aš jam perduodu pranešimą apie orą.

– Man atrodo, jūs galite prisidaryti nemaža bėdos, – pasakiau jai ir užgesinau lempą. Dabar jos nebereikėjo, į kambarį sklido ryto šviesa, o balandžiai burkavo ant atsarginių laiptų.

– Kodėl? – paklausė ji rimtai.

– Įstatymuose tikriausiai yra numatyta bausmė už svetimą tapatybę. Juk jūs nesate jo dukterėčia. Ir ką reiškia tie pranešimai apie orą?

Ji patapšnojo sau per lūpas pridengdama žiovulį.

– Visai nieko. Aš tik šiaip perduodu pranešimą jo sekretorei, kad misteris O'Šonesis žinotų, jog lankiausi kalėjime. Salis pasako man, ką pranešti: sakysim – „Kuboje siaučia uraganas" arba „Palerme sninga". Nesirūpinkite, mielasis, – tarė ji žengdama prie lovos, – aš jau seniai savarankiškai stoviu ant kojų.

Ryto šviesa, regis, skverbėsi per ją kiaurai: kai ji traukė ant manęs antklodę, visa sušvito lyg perregimas kūdikis; po to atsigulė šalia manęs.

– Neprieštarausite? Aš tik noriu valandėlę pailsėti. Ir daugiau nė žodžio! Miegokite!

Aš apsimečiau miegąs, ėmiau kvėpuoti giliai ir lygiai. Laikrodis bažnyčios bokšte išmušė pusvalandį, paskui valandą. Buvo šešios, kai ji savo liesute ranka palietė mano petį – atsargiai, kad nepažadintų.

– Vargšas Fredas, – sušnibždėjo, ir man pasirodė, kad ji kreipiasi į mane, bet aš apsirikau. – Kur tu dabar, Fredai? Man šalta. Vėjas toks ledinis.

Jos skruostas prisiglaudė prie mano peties šiltas ir drėgnas.

– Kodėl jūs verkiate?

Ji atšoko nuo manęs ir atsisėdo.

– Ak, susimildamas, nepakenčiu smalsuolių, – tarė eidama prie lango ir atsarginių laiptelių.

Rytojaus dieną, penktadienį, grįžęs namo radau prie savo durų prašmatnią „Čarlzo ir Ko“ gėlių pintinėlę ir jos vizitinę kortelę: *Mis Holidei Golaitli, Keliaujanti.* Antroje pusėje negrabia vaikiška rašysena buvo pakeverzota:

Dėkui jums, mielasis Fredai. Meldžiu, dovanokite už tą naktį. Jūs buvote tikras angelas. Mille tendresse – Holė.

P. S. Daugiau jūsų nebetrukdysiu.

Aš parašiau: *Meldžiu, trukdykite!* – ir palikau raštelį prie jos durų su puokštele gatvėje pirktų žibuoklių – neturėjau už ką nupirkti daugiau.

Bet ji, matyt, tuščiais žodžiais nesišvaistė, nes daugiau aš jos nei mačiau, nei girdėjau. Ir tikriausiai ji netgi užsisakė lauko durų raktą. Šiaip ar taip, naktį ji man jau nebeskambindavo. O laikui bėgant ėmiau jausti jai kažkokį neaiškų apmaudą, tarytum mane būtų palikęs artimiausias draugas. Neramus vienišumas įsiskverbė į mano gyvenimą, tačiau ankstesnių draugų aš visai nesiilgėjau. Jie dabar man atrodė lyg dietiniai valgiai be druskos ir be cukraus. Iki trečiadienio mintys apie Holę, Sing Singo kalėjimą ir Salį Tomatą, apie pasaulį, kur vyrai moka po penkiasdešimt dolerių už tualeto kambarį, taip mane persekiojo, kad nebegalėjau dirbti. Tą vakarą jos pašto dėžutėje palikau raštelį: *Rytoj ketvirtadienis.* Kitą rytą buvau apdovanotas antruoju rašteliu, brūkštelėtu ta pačia įmantria rašysena: *Labai ačiū, kad priminėte. Gal apie šeštą šįvakar užsuksite išgerti?*

Aš palaukiau iki dešimt po šešių, paskui prisiverčiau užgaišti dar penketą minučių.

Duris man atidarė kažkoks tipas, dvokiąs cigarais ir prastu odekolonu. Jis buvo apsiavęs pusbačiais ant

aukštų kulnų; jeigu ne tie pridėtiniai coliai, jį būtų buvę galima palaikyti neūžauga. Ant plikos, strazdanotos, pernelyg didelės jo galvos karksojo smailios, kone elfo ausys. Akutės jo buvo lyg kinų mopso, negailestingos ir kiek iššokusios. Iš ausų ir iš nosies kyšojo plaukų kuokštai. Žandai pilkavo nuo antrądien neskustos barzdos, o ranka, kai jis pasisveikino, atrodė lyg iš kailio.

– Vaikutis vonioje, – tarė jis, mostelėjęs cigaru kito kambario link, kur girdėjosi vandens teškenimas. Kambarys, kuriame stovėjome (stovėjome todėl, kad nebuvo ant ko atsisėsti), atrodė taip, lyg į jį buvo ką tik įsikraustyta. Sakytum, čia dar turėjo kvepėti dažais. Lagaminai ir neišpakuotos dėžės buvo vieninteliai baldai. Dėžės atstojo stalus. Ant vienos stovėjo martinio kokteilis, ant kitos – lempa, patefonas, rudasis Holės katinas ir vaza su geltonomis rožėmis. Knygų lentynose, kurios užėmė visą sieną, buvo gal tik keliolika knygų. Aš iš karto jaukiai pasijutau šiame kambaryje, man patiko toks laikinos buveinės vaizdas.

Tas tipas krenkštelėjo:

– Jūs esate kviestas?

Mano linktelėjimas jam pasirodė netikras. Šaltos

akutės pjaustė mane lyg skalpeliu, tiksliais tiriamaisiais pjūviais.

– Čia ateina daugybė tokių, kurių niekas nekvietė. Seniai pažįstate vaikutį?

– Nelabai.

– Vadinasi, jūs neseniai pažįstate mergytę?

– Aš gyvenu virš šio buto.

Mano atsakymas, regis, pakankamai jį nuramino.

– Jūsų butas toks pat?

– Daug mažesnis.

Jis nukrėtė pelenus ant grindų.

– Čia tikras šiukšlynas. Tiesiog neįtikėtina. Bet vaikutis nemoka gyventi net tada, kai turi pinigėlių.

Jis kalbėjo su pertrūkiais, žodžiai skambėjo lyg metaliniai, sakytum, tarškėjo teletaipas.

– Tai – kaip jūs manote – tokia ji – ar ne tokia? – paklausė jis.

– Kokia „tokia“?

– Apsimetėlė.

– Aš taip nemanau.

– Ir apsirinkate. Jinai apsimetėlė. Bet, antra vertus, jūsų tiesa. Ji nėra apsimetėlė, nes ji nuoširdi apsimetėlė. Ji tiki visomis tomis nesąmonėmis, kurias įsikalė į galvą. Ir nebandykit jos perkalbėti. Mėginau,

su ašaromis akyse įtikinėjau. Benis Polanas, visų gerbiamas Benis Polanas irgi mėgino. Benis galvojo susituokti su ja, bet ji nesutiko. Benis tūkstančius išleido, siuntinėdamas ją pas psichiatrus. Net ir tas garsusis, tas, kuris kalba tik vokiškai, vyruti, net ir tas iškėlė baltą vėliavą. Niekaip neišmuši jai iš galvos tų, – jis sugniaužė kumštį, lyg norėdamas sutraiškyti kažką nematomą, – idėjų. Pamėginkite kada nors. Tegu jinai papasakos jums, kokių nesąmonių yra įsikalusi. Tik neužmirškite, – pridūrė jis, – aš myliu vaikutį. Daugelis ją myli, bet yra ir tokių, kurie nemyli. O aš myliu. Aš nuoširdžiai myliu vaikutį. Aš esu jautrus, štai kodėl. Reikia būti jautriam, reikia turėti poeto gyslelę – kitaip jos neįvertinsi. Bet pasakysiu jums teisybę. Dėl jos gali iš kailio išsinerti, o ji tau – špygą. Na, pavyzdžiui, kas ji yra šiandien? Ogi tokia pat, kaip ir visos tos, apie kurias skaitome laikraščiuose... kurios baigia gyvenimą, iki dugno išgėrusios migdomųjų buteliuką. Aš pats tai mačiau jau tiek kartų, kad neužtektų ir kojų pirštų suskaičiuoti. Ir tos mergičkos nebuvo kvanktelėjusios. O ji – kvanktelėjusi.

– Bet jauna. Ir prieš akis jai dar ilga jaunystė.

– Jeigu turite galvoje ateitį, tai ir vėl apsirinkate. Prieš porą metų ten, Vakarų pakrantėje, buvo laikas,

kada galėjo viskas kitaip pakrypti. Jai pūtė palankūs vėjai, ja buvo domimasi, ji galėjo net filmuotis. O jei jau kartą pasisekė, kelio atgal nėra. Paklauskite Luizą Reiner. O Reiner buvo žvaigždė. Žinoma, Holė nebuvo žvaigždė. Ji taip ir nenužengė toliau bandomųjų filmavimų. Bet visa tai buvo iki „Daktaro Vaselio istorijos". O tada ji tikrai galėjo filmuotis. Aš žinau, matote, nes aš ją ir prastūmiau. – Jis parodė į save cigaru. – Aš, O. Dž. Bermanas.

Jis laukė, kad aš sutirpsiu iš susižavėjimo, ir man nesunku būtų buvę padaryti jam tą malonumą – dėl to man nei šilta, nei šalta, – bet visa bėda, kad nebuvau nė girdėjęs apie O. Dž. Bermaną. Pasirodo, jo būta Holivudo aktorių paieškos agento.

– Aš pirmas į ją atkreipiau dėmesį. Dar Santa Anitoje. Matau, kasdien trinasi dansinge. Ir susidomėjau – profesionaliai. Išsiklausinėjau; pasirodo, ji kažkokio sportininko nuolatinė, gyvena su tuo nenaudėliu. Per kitus jam perdaviau: „Liaukis, jeigu nenori turėti reikalų su policija!" Mat, supraskite, vaikučiui tik penkiolika metų. Bet ji elegantiška: šauni, už širdies griebia. Net ir su tais storais akiniais, net ir tada, kai ima tarškėti ir žmogus nesupranti, ar ji kokia kalnietė, ar keliaujanti sezonininkė, ar dar kas.

Taip ir neišsiaiškinau, iš kur ji atsirado. Turbūt niekas ir nesužinos. Meluoja kaip kipšas. Tikriausiai ir pati jau užmiršo, iš kur ji. Mes plūkėmės visus metus, kol apšlifavome jos tartį. Ir ko tik nedarėme! Galiausiai ėmėme mokyti prancūzų kalbos. Kai ji pramoko mėgdžioti prancūzišką tarimą, netrukus galėjo pamėgdžioti ir taisyklingą angliškų žodžių tartį. Mes tempėme ją ant Margaretos Salivan kurpalio, bet ji turėjo ir kai ką savo, žmonės ja susidomėjo, dideli žmonės, ir galų gale Benis Polanas, garbus žmogus Benis, pareiškė norįs ją vesti. Apie ką gi daugiau gali svajoti aktorių paieškos agentas? Ir tada žybt! „Daktaro Vaselio istorija". Ar matėte tą filmą? Su Sesiliu B. de Miliu, Gariu Kuperiu. Viešpatie! Aš plėšausi, viskas jau sutarta: ji ruošiasi bandomajam filmavimui – turi vaidinti daktaro Vaselio slaugę. Na, vieną iš jo slaugių. Ir štai tau dzin! skamba telefonas. – Mano pašnekovas paėmė įsivaizduojamą telefono ragelį ir prisidėjo prie ausies. – Ji sako: „Čia aš, Holė". Aš sakau: „Balandėle, blogai girdisi. Atrodo, lyg iš toli kalbėtum". Ji sako: „Aš kalbu iš Niujorko". Aš užrinku: „Ką, po velnių, tu veiki tame Niujorke, jeigu šiandien sekmadienis, o rytoj tau bandomasis filmavimas?" O ji sako: „Aš Niujorke todėl, kad niekad nesu buvusi

Niujorke". Aš vėl šaukiu: „Sėsk, velniai rautų, į lėktuvą ir greičiau skrisk čia!" O ji: „Nenoriu". Aš klausiu: „Kas tau šovė į galvą, lėlyte?" Ji atsako: „Jūs norite, kad viskas išeitų kaip reikiant, o aš to nenoriu". Aš tada sakau: „Na, tai kokio velnio tu nori?" Ji vėl atšauna: „Kai pati tai sužinosiu, jums pirmam pasakysiu". Dabar jūs suprantate, ką aš turėjau galvoje sakydamas „o ji tau – špygą".

Rudasis katinas nušoko nuo dėžės ir krepštelėjo ją letena. Žmogus pakėlė katiną bato galu ir švystelėjo į šalį. Žiūrėti į tai buvo koktu, bet jis, matyt, buvo taip suirzęs, kad katinas jam tiesiog neegzistavo.

– Ar šito ji nori? – tarė jis, išskėstom rankom parodydamas visą kambarį. – Visokių tipų, kurių niekas nekvietė? Gyventi iš numestų pinigų? Šlaistytis su visokiais valkatomis? Gal ji dar tikisi ištekėti už Rasčio Trolerio? Gal dar už tai reikėtų jai medalį prisegti?

Jis nutilo, visas širsdamas.

– Deja, aš nepažįstu to Trolerio.

– Jeigu nepažįstate Rasčio Trolerio, tai ir apie vaikutį ne kažin ką žinote. Blogi reikalai, – tarė jis ir čekštelėjo liežuviu. – Aš vyliausi, kad jūs turite jai įtakos. Gal galėtumėte pristabdyti vaikutį, kol dar ne per vėlu.

– Bet jūs sakote, kad jau vėlu.

Jis išpūtė žiedą dūmų, palaukė, kol jie išsisklaidys, ir nusišypsojo. Šypsena pakeitė jo veidą, padarė jį lyg švelnesnį.

– Aš dar galiu padėti, ji galėtų vėl filmuotis. Jau minėjau jums, – pridūrė jis, ir dabar tat nuskambėjo įtikinamai, – aš nuoširdžiai myliu vaikutį.

– Ką tu ten pliauški apie mane, O. Dž.? – Holė įšlepsėjo į kambarį, šiaip taip susisupusi į rankšluostį, palikdama šlapių kojų pėdsakus ant grindų.

– Kaip visada. Kad tu esi kvanktelėjusi.

– Fredas jau tat žino.

– Bet tu nežinai.

– Uždek man cigaretę, mielasis, – paprašė Holė nusitraukdama maudymosi kepuraitę ir purtydama plaukus. – Aš prašiau ne tavęs, O. Dž. Tu toks drimba ir surūgėlis!

Ji paėmė katiną ir užsimetė ant peties. Jis atsitūpė, balansuodamas lyg paukštis ant laktos, ir nagais įsikibo jai į plaukus lyg į siūlų kamuolį. Vis dėlto, nors meiliai glaustėsi, katinas atrodė niaurus, o jo galvažudiškas snukis kaip pirato. Vietoj vienos akies buvo gleivėta dėmė, kita piktai žiburiavo.

– O. Dž. yra drimba, – pasakė ji imdama mano už-

degtą cigaretę. – Bet jis žino klaikiai daug telefono numerių. Koks Deivido O. Selzniko numeris, O. Dž.?

– Liaukis.

– Aš nejuokauju, mielasis. Aš noriu, kad jam paskambintum ir pasakytum, koks genijus mūsų Fredas. Jis yra prirašęs krūvas nuostabiausių istorijų. Na, neraudonuokite, Fredai. Jūs nesakėte, jog esate genijus, – aš pasakiau. Sakyk, O. Dž., ką tu gali padaryti, kad Fredas taptų turtingas?

– Gal leistum man pačiam su Fredu tatai išspręsti.

– Atsimink, – pasakė ji išeidama, – aš esu Fredo agentė. Ir dar: jeigu šūktelsiu, ateik – užtrauksi man užtrauktuką. Ir jei kas pasibels – įleisk.

Beldėsi vienas po kito. Per penkiolika minučių pilnas kambarys prigužėjo vyrų. Keletas jų buvo uniformuoti. Pastebėjau porą laivyno karininkų ir vieną aviacijos pulkininką. Bet juos nustelbė žilstelėję atvykėliai, jau nebepriklausą šauktinių amžiui. Svečių niekas nesiejo, nebent tik tai, kad visi buvo nebejauni – jie atrodė kaip svetimi tarp svetimų. Ir tikrai, įėjus kiekvieno veide buvo matyti pastangos paslėpti apmaudą, kad čia esama kitų. Sakytum, šeimininkė išdalijo kvietimus lakstydama po įvairius barus. O gal taip ir buvo. Tačiau, iš pradžių pasiraukę, jie

nemurmėdami įsitraukė į pašnekesius, ypač O. Dž. Bermanas, – jis su džiaugsmu prisidėjo prie svečių, kad išvengtų pokalbio apie mano galimybes prasismelkti į Holivudo scenaristus.

Aš likau vienas prie knygų lentynų. Daugiau nei pusė knygų ten buvo apie arklius, o kitos apie beisbolą. Apsimetęs, jog susidomėjau knyga „Arklių ypatybės ir kaip jas vertinti“, galėjau patogiai stebėti Holės bičiulius.

Netrukus vienas iš jų patraukė mano dėmesį. Jis buvo kokių trisdešimties keturiasdešimties metų, o atrodė kaip rubuilis vaikas, nors talentingam siuvėjui beveik pavyko užmaskuoti jo putnų užpakalį, kuris taip ir prašėsi beržinės košės. Jo kūnas buvo tarsi visai be kaulų. Apskritas lyg blynas dailių miniatiūrinių bruožų veidas atrodė nepaliestas laiko ir nuodėmės. Sakytum, užgimęs jis tik plėtėsi, o ne augo, nes jo oda panėšėjo į išpūstą balioną be jokios raukšlelės. Lūpytės buvo pamaiviškai sučiauptos kaip lepūnėlio – atrodė, jis tuoj pravirks ir pradės aikštytis. Bet mane sudomino ne jo išorė, – žmonės, neišaugę iš kūdikio išvaizdos, ne tokia jau retenybė. Į akis pirmiausia krito vyruko elgesys, nes jis laikėsi taip, lyg būtų čia šeimininkas. Tarsi koks nenuilstąs

aštuonkojis, jis plakė martinio kokteilius, pažindino svečius, dėjo naujas plokšteles. Tiesą pasakius, beveik visą laiką jam tai įsakinėjo pati šeimininkė: „Rasti, būk toks geras! Rasti, gal malonėtum!“ Jeigu jis buvo ją įsimylėjęs, tai, aišku, savo pavydą laikė pažabojęs. Pavydus vyras būtų nesusivaldęs matydamas, kaip ji striksi po kambarį, vienoje rankoje įsitvėrusi savo katiną, o kita – laisvąja – pataisydama vienam kitam kaklaraištį ar nuimdama nuo atlapo dulkelytę. Aviacijos pulkininkas buvo prisisegęs medalį – jinai jį tiesiog nublizgino.

Tas vyras vadinosi Raterfordas („Rastis“) Troleris. 1908 metais jis neteko abiejų savo tėvų: tėvas tapo anarchisto auka, motina neištvėrė to smūgio, ir ši dviguba nelaimė padarė Rastį našlaičiu, milijonieriumi bei garsenybe vos penkerių metų. Nuo to laiko jo vardas nuolat buvo minimas sekmadienio laikraščiuose ir su uraganišku triukšmu nuskambėjo tada, kai, būdamas dar mokinys, Rastis užtraukė bausmę savo globėjui krikštatėviui – globėjas buvo areštuotas apkaltinus sodomija. Paskui bulvariniai laikraščiai plačiai rašė apie Trolerio vedybas ir skyrybas. Pirmoji jo žmona su visu išlaikymu nukeliavo pas Dangiškojo Tėvo varžovą. Antroji žmona niekuo nepagarsėjo, o trečioji

iškėlė ištuokos bylą Niujorko valstijoje ir pateikė visą glėbį įdomiausių parodymų. Su paskutine misis Troler jis išsituokė pats, apkaltinęs ją tuo, kad ji jo jachtoje sukėlusi maištą ir išlaipinusi jį vienoje iš sausųjų Tortugų salų. Po to jis visą laiką buvo vienišius, nors prieš karą, regis, piršosi Junitai Mitford, – bent sklido gandas, jog jis pasiuntęs jai telegramą siūlydamasis ją vesti, jeigu ji neištekėsianti už Hitlerio. Dėl šito, ėjo kalbos, Vinčelis pavadinęs jį naciu. Dėl šito ir dėl to, kad jis lankė mitingus Jorkvilyje.

Viso to man niekas nepasakojo – apie tai aš perskaičiau „Beisbolo vadove“, kurį Holė, matyt, laikė savotišku albumu laikraščių iškarpoms sudėti. Čia tarp puslapių buvo pridėliota straipsnių iš sekmadieninių laikraščių ir iškarpų su žinutėmis iš vietinės kronikos. *Rastis Troleris ir Holė Golaitli dviese ložėje per premjerą „Veneros prisilietimas“.*

Holė priėjo iš užpakalio ir pamatė mane skaitantį: *Mis Holidei Golaitli, kilusi iš Bostono Golaitlių, paverčia švente kiekvieną dieną 24 karatų Rasčiui Troleriui.*

– Stebitės mano populiarumu ar tik esate beisbolo mėgėjas? – paklausė ji, užsidėdama juodus akinius tą pačią akimirką, kai pažvelgė man per petį.

Aš ją paklausiau:

– Koks šiandien buvo pranešimas apie orą?

Ji mirktelėjo man, bet be jokio linksmumo. Tai buvo perspėjimas.

– Aš baisiai mėgstu arklius, o beisbolo nekenčiu, – tarė ji, ir jos balsas skambėjo taip, tarsi ji būtų prašiusi, kad aš iš viso užmirščiau, jog man buvo užsiminusi apie Salį Tomatą. – Koktu, kai tenka klausytis beisbolo per radiją, bet reikia – dėl bendro išsilavinimo. Su vyrais taip mažai apie ką gali šnekėti. Jeigu ne beisbolas, vadinasi, arkliai, o jeigu nejaudina nei viena, nei kita – vargas man: tada nejaudina ir moterys. O ar jūs sutarėte su O. Dž.?

– Taip, išsiskyrėme abu patenkinti.

– Tai jums puiki proga, patikėkite manimi.

– Aš tikiu jumis. Bet ką man pasiūlyti, kad jam būtų puiki proga?

Ji nesiliovė:

– Eikite ir įtikinkite jį, kad jis ne taip jau komiškai atrodo. Jis iš tikrųjų gali jums padėti, Fredai.

– Bet jūs pati jo paslaugomis nepasinaudojote. – Ji pažiūrėjo į mane nustebusi, ir aš paaiškinau: – „Daktaro Vaselio istorija“.

– Jis vis dar nesiliauja? – tarė ji ir pasiuntė Bermanui meilingą žvilgsnį. – Bet jis turi tam pagrindo,

aš turėčiau jaustis kalta. Ne dėl to, kad jie būtų davę man vaidmenį ar kad aš būčiau jam tikusi: jie nebūtų davę ir aš nebūčiau jo įveikusi. Jeigu ir jaučiuosi kalta, tai, man rodos, tik todėl, kad leidau jam gyventi iliuzijomis, kai pati jokių iliuzijų jau nebeturėjau. Aš tik vogiau jų laiką, kad pati šiek tiek apsitrinčiau. Aš juk puikiai žinojau, jog kino žvaigžde netapsiu. Tai pernelyg sunku, o jeigu turi nors kiek proto, net ir koktu. Man stinga nevisavertiškumo komplekso, – taip tiktai manoma, kad kino žvaigždė turi būti įspūdinga asmenybė, bet iš tikrųjų ji turi visai nebūti asmenybė. Negalvokite, kad aš nenoriu būti turtinga ir išgarsėti. Tatai išties įeina į mano planus, ir vieną gražią dieną taip bus; bet aš noriu, kad ir tada neprarasčiau savojo „aš". Aš noriu būti vis ta pati aš, kai vieną gražų rytą nubusiu ir eisiu pusryčiauti pas Tifanį. Bet jūs neturite taurės, – tarė ji pastebėjusi, kad mano rankos tuščios. – Rasti, gal paduotumėte mano bičiuliui kokteilio!

Holė vis tebeglaudė prie savęs katiną.

– Vargšelis! – kalbėjo ji, kasydama jam galvą. – Vargšelis net vardo neturi. Truputį nepatogu, kad jis be vardo. Bet aš neturiu teisės kaip nors jį pavadinti, – jam teks palaukti, ligi jis tikrai kam nors pri-

klausys. Mes su juo tik atsitiktinai susitikome prie upės vieną dieną, mes vienas kitam nepriklausome: jis – sau, aš – irgi sau. Aš nenoriu nieko turėti, iki susirasiu savo vietą, kuriai priklausysiu ir aš pati, ir mano daiktai. Dar nežinau, kur toji vieta, bet kaip ji atrodys – žinau.

Ji nusišypsojo ir paleido katiną ant grindų.

– Ji bus panaši kaip pas Tifanį, – kalbėjo ji toliau. – Ne dėl to, kad būčiau pamišus dėl brangakmenių. Deimantus labai mėgstu. Bet tuščias dalykas nešioti deimantus, kol neturi keturiasdešimt. Ir net keturiasdešimt turint rizikinga. Deimantai tinka tik senėms. Tokioms kaip Marija Uspenskaja. Raukšlės ir kaulai, balti plaukai ir deimantai, – o man laukti nėra kada. Bet ne todėl aš iš galvos einu dėl Tifanio. Klausykite, ar jums būna tokių dienų, kai nerandi sau vietos?

– Kai liūdna?

– Ne, – atsakė ji iš lėto. – Ne, liūdna pasidaro, kai imi storėti ar kai pernelyg ilgai lyja. Tada ilgu būna, ir tiek. Bet kai nerandi vietos – tiesiog siaubas! Darosi baisu, velniškai prakaituoji, o ko bijai – nežinai. Tik jauti, kad greit nutiks kažkas baisaus, ir nežinai kas. Ar tokią savijautą kada išgyvenote?

– Gana dažnai. Kai kas tai vadina *Angst.*

– Gerai, *Angst.* Ir ką jūs tada darote?

– Na, galima išgerti.

– Aš mėginau. Mėginau ir aspiriną. Rastis galvoja, kad man reikėtų rūkyti marihuaną, ir kurį laiką aš taip dariau, bet nuo jos tik imu kikenti. Aš įsitikinau, kad geriausia būna, jei tuoj pat sėdu į taksi ir važiuoju tiesiai pas Tifanį. Ten taip ramu, žmonės tokie orūs – ir aš iš karto apsiraminu. Argi gali kas nors bloga atsitikti, kur tiek malonių žmonių, vilkinčių dailius kostiumus, kur taip maloniai kvepia sidabru ir aligatorių odos piniginėmis. Jeigu rasčiau tokią vietą, kur galima būtų gyventi ir kur jausčiausi taip kaip pas Tifanį, tada nusipirkčiau baldų ir duočiau katinui vardą. Galvojau, gal po karo mes su Fredu...

Ji pakėlė ant kaktos juodus akinius, ir jos įvairiaspalvės akys – pilkos su mėlynomis ir žaliomis dėmelėmis – prisimerkė, lyg ji būtų žiūrėjusi į tolumą.

– Kartą buvau Meksikoje, – tarė ji. – Puiki šalis arkliams auginti. Mačiau tokią vietelę prie jūros. Fredas išmano apie arklius.

Rastis Troleris priėjo su martinio taure ir padavė nė nepažvelgdamas į mane.

– Aš alkanas, – paskelbė jis, ir jo balse, tokiame

pat neišsivysčiusiame, kaip ir jis pats, pasigirdo apmaudingas vaikėzo inkštimas, lyg jis būtų priekaištavęs Holei. – Jau pusė aštuonių, ir aš esu alkanas. Tu gi žinai, ką sakė daktaras.

– Taip, Rasti, aš žinau, ką sakė daktaras.

– Na, tai baik viską, ir eime!

– Aš noriu, kad tu būtum mandagus, Rasti, – tarė ji švelniai, bet balse buvo justi valdingumas, net grasinimas, ir Rasčio veidas keistai paraudo iš pasitenkinimo ir dėkingumo.

– Tu nemyli manęs, – pasiskundė jis, lyg jiedu būtų buvę vieni.

– Negalima mylėti neklaužados.

Matyt, jis išgirdo tai, ką norėjo; jos žodžiai, atrodė, jį ir jaudina, ir ramina. Bet jis vis tiek nenutilo, lyg tai būtų buvęs koks ritualas:

– Tai tu mane myli?

Ji paplekšnojo jam per petį.

– Žiūrėk savo pareigų, Rasti. O kai aš būsiu pasiruošusi, eisime valgyti ten, kur norėsi.

– Į Čainatauną?

– Bet jokių šonkauliukų saldžiarūgščiame padaže tu negausi. Juk žinai, ką sakė daktaras.

Kai jis patenkintas, siūbuodamas į šalis, grįžo prie

svečių, aš nesusilaikiau Holei nepriminęs, kad ji neatsakė į jo klausimą.

– Jūs jį mylite?

– Aš jums sakiau, kad galima prisiversti mylėti kiekvieną. Be to, jo buvo tokia sunki vaikystė.

– Jeigu ji buvo tokia sunki, tai kodėl jis iš jos niekaip neišauga?

– Pajudinkite smegenis. Nejau nematote, jog Rasčiui smagiau jaustis vystykluose negu su sijonu. Kitos išeities jam nėra. Tik jis labai jautriai į tai reaguoja. Jis mėgino mane nudurti desertiniu peiliu, kai pasakiau, jog reikia subręsti, surimtėti, pastoviai įsikurti ir imti vaidinti orų namų šeimininką. O kol kas aš ėmiausi jį globoti. Nieko baisaus, jis nekenksmingas ir moteris laiko lėlėmis tiesiogine žodžio prasme.

– Ačiū Dievui.

– Na, jeigu visi vyrai būtų tokie, vargu ar aš dėkočiau Dievui.

– Ne, sakau ačiū Dievui, kad nesiruošiate tekėti už misterio Trolerio.

Ji kilstelėjo antakį.

– Beje, aš neapsimetu nežinanti, kad jis turtingas. Net ir Meksikoje žemė kainuoja. O dabar, – tarė ji mosteldama, – eime, pasikalbėsime su O. Dž.

Aš delsiau, mano protas ieškojo dingsties, kaip atidėti šį pokalbį. Staiga sugalvojau:

– Kodėl *Keliaujanti?*

– Ar ant mano vizitinės? – paklausė ji sutrikusi. – Jums atrodo juokinga?

– Nejuokinga. Tik žadina smalsumą.

Ji gūžtelėjo pečiais.

– Na, iš kur man žinoti, kur gyvensiu rytoj? Todėl ir pasakiau – tegu užrašo *Keliaujanti.* Vis tiek tų kortelių užsakymas – tik pinigų išmetimas. Bet aš jaučiau, jog turiu nupirkti kokį nors niekniekį. Jos iš Tifanio. – Ji siektelėjo mano martinio, kurio aš taip ir neparagavau, išgėrė dviem gurkšniais ir paėmė man už rankos. – Liaukitės spyriojęsis. Jums reikia susibičiuliauti su O. Dž.

Mums sutrukdė pasirodžiusi nauja viešnia. Tai buvo jauna moteris. Ji įlėkė į kambarį kaip vėjas, kaip besiplaikstančių šalių ir skambančio aukso sūkurys.

– H-H-Hole, – pratrūko ji artindamasi ir grasindama pirštu, – ak, jūs nelaimingoji g-g-gobšuole! Laikote čia uždariusi tiek p-p-puikių v-v-vyrų!

Ji buvo daugiau nei šešių pėdų, aukštesnė už daugelį ten buvusių vyriškių. Jie išsitiesė ir įtraukė pilvus, tarsi stengtųsi prilygti jai ūgiu.

– Ko jums čia reikia? – paklausė Holė, ir jos lūpos įsitempė lyg styga.

– Na-gi, n-n-nieko, paukštele. Aš viršuje dirbau su Juniošiu. Rengėmės Kalėdų mugei. Bet jūs, atrodo, pykstate, paukštele? – Ji šypsodamasi apžvelgė svečius. – Jūs, v-v-vyrukai, nepykstate, kad įsibroviau į jūsų p-p-pobūvį?

Rastis Troleris sukikeno. Jis suėmė ją virš alkūnės, lyg norėdamas pasigėrėti jos raumenimis, ir paklausė, ar ji nesutiktų išgerti.

– Žinoma, sutikčiau, – atsakė ji. – Įpilkite man burbono.

Holė pareiškė:

– Burbono nėra.

Aviacijos pulkininkas tuoj pat pasisiūlė nubėgti ir parnešti butelį.

– Na ką jūs! Nereikia jokio l-l-lakstymo. Man gerai ir amoniakas. Hole, širdele, – tarė kiek stumtelėdama ją, – nesirūpink manimi. Aš galiu ir pati prisistatyti.

Ji palinko prie O. Dž. Bermano, ir jo akys, kaip ir daugelio žemaūgių vyrų, atsidūrusių šalia aukštos moters, apsitraukė geismo migla.

– Aš esu M-m-megė V-v-vaildvud iš Vaildv-v-vudo, iš Arkanzaso. Tokia kalnuota vietovė.

Tai buvo panašu į šokį: Bermanas išdarinėjo kojomis įvairiausias figūras, neprisileisdamas artyn konkurentų. Bet galop turėjo nusileisti ketveriukei svečių, kurie rijo jos išmikčiotus sąmojus kaip balandžiai paskrudintus kukurūzus. Jos pasisekimas buvo visai suprantamas: jai pavyko įveikti savo bjaurumą, o tai, nors ir paradoksalu, dažnai imponuoja labiau negu tikras grožis. Užuot sumaniai ir skoningai rengusis, ji griebėsi gudrybės – pasistengė išryškinti savo trūkumus. Drąsiai pripažįstamos ydos tapo jos privalumais. Batelių kulniukai, dar labiau ją didinantys, buvo tokie aukšti, kad einant net kulkšnys virpėjo. Plokščia krūtinė stipriai suveržta, nors ir taip matei, kad į paplūdimį gali eiti vien su trumpikėmis. Lygiai atgal sušukuoti plaukai dar labiau pabrėžė jos liesumą, kuris ir taip krito į akis, ir išsekusį it modelio veidą. Net mikčiojimas, nors ir įgimtas, bet truputėlį demonstratyvus, jai tiesiog tiko. Mikčiojimas jai buvo tikras radinys: dėl to jos banalybės skambėdavo kažkaip įdomiai, o antra – ji, tokia aukšta ir pasitikinti savimi, žadino jos besiklausantiems vyriškiams globėjiškus jausmus. Pavyzdžiui, Bermanas apmirė lyg stabo ištiktas, kai jinai jo paklausė: „K-k-kas man p-p-pa-sakys, k-k-kur yra tualetas?" Paskui, atsipeikėjęs, pasisiūlė ją palydėti.

– Nėra reikalo, – įsiterpė Holė. – Jinai ten yra buvusi ir žino, kur jis yra.

Holė tuštino pelenines. Kai Megė Vaildvud išėjo, ji iškratė dar vieną ir atsidususi tarė:

– Iš tiesų baisiai gaila!

Ji ilgokai palaukė, kol vyriškių veiduose pasirodys smalsi išraiška, ir kai tat pastebėjo, kalbėjo toliau:

– Ir taip slėpininga. Sakytum, turėtų iš karto kristi į akis. Bet, dievaži, ji atrodo visai sveika. Ir netgi švari. Tatai ir nuostabiausia. Negi jūs nepasakytumėt, – paklausė ji užjaučiamai, į nieką atskirai nesikreipdama, – kad ji atrodo švari?

Kažkas užsikosėjo, kai kurie gurkštelėjo iš taurių. Laivyno karininkas, lig tol laikęs Megės Vaildvud stiklą, pastatė jį.

– Bet aš girdėjau, – pridūrė Holė, – kad labai daug merginų pietinėse valstijose turi tą pačią problemą.

Ji grakščiai truktelėjo petukais ir nuėjo į virtuvę atnešti ledo.

Megė Vaildvud grįžusi negalėjo suprasti, kodėl staiga dingo palankumas jai. Jos vėl pradėtas pokalbis lyg žalios malkos rūko, bet niekaip neįsidegė. Dar baisiau – svečiai ėmė atsisveikinti, net nepasiteiravę jos telefono numerio. Aviacijos pulkininkas pa-

sišalino, vos tik ji spėjo nusisukti. To jau buvo per daug: juk jis ką tik kvietė ją kartu pavakarieniauti. Staiga ji patrako. O kadangi džinas toks pat žalingas koketei, kaip ašaros – dažytoms blakstienoms, visas jos žavumas iš karto dingo. Ji tūžo ant visų. Apšaukė šeimininkę Holivudo išsigimėle. Į penktą dešimtį įkopusiam vyriškiui pasiūlė eiti imčių. Bermanui pasakė, kad Hitleris buvo teisus. Užsiutino Rastį Trolerį, įvariusi jį į kertę.

– Žinai, ką aš tau padarysiu, – pareiškė jam visai nebemikčiodama. – Aš nutempsiu tave į zoologijos sodą ir sušersiu jakui.

Jis, atrodo, būtų tam neprieštaravęs, bet turėjo nusivilti – jinai susmuko ant grindų ir ėmė kažką murmėti panosėje.

– Gana, bjaurybe! Stokis! – paliepė Holė, atkišdama jai pirštines.

Paskutiniai svečiai jau spietėsi prie durų, bet „bjaurybė“ nesijudino, ir Holė pažiūrėjo į mane maldaujamu žvilgsniu.

– Būk angelas, Fredai, a? Įsodink ją į taksi. Ji gyvena Vinslou.

– Ne. Gyvenu Barbizone. Ridžentas 4–5700. Paklausite Megės Vaildvud.

– Jūs tikras angelas, Fredai.

Jie išėjo. Kai pagalvojau, kaip reikės nudreifuoti tokią amazonę į taksi, iškart dingo visas mano pyktis. Bet Megė pati man padėjo. Ji atsistojo ant kojų savo jėgomis ir įsispoksojo į mane iš savo aukštybių.

– Eime, gandre. Paieškosime laimingo balionėlio! – tarė ji ir išsitiesė paslika kaip nukirstas ąžuolas.

Pirmoji mano mintis buvo bėgti daktaro, bet patikrinęs pulsą pamačiau, kad jis visai normalus, o kvėpavimas lygus. Ji paprasčiausiai miegojo. Radęs pagalvėlę, pakišau jai po galva ir palikau saldžiai miegančią.

Kitą popietę susidūriau su Hole ant laiptų.

– Ech, jūs! – šūktelėjo ji, skubėdama pro mane su vaistų ryšulėliu. – Guli dabar čia, ko gero, su plaučių uždegimu. Pagirios niekaip neišgaruoja. Nors ant sienų lipk!

Iš to supratau, kad Megė Vaildvud tebėra jos bute, bet kodėl Holė staiga pasidarė taip stulbinamai gailestinga, sužinoti nespėjau.

Savaitgalį ši paslaptis pasidarė dar gilesnė. Pirmiausia, į mano duris pasibeldė kažkoks žmogus iš Pietų Amerikos. Per apsirikimą, nes teiravosi mis Vaildvud. Kol išsiaiškinome, šiek tiek užtruko, nes mes vienas kitą ne per geriausiai supratome, bet per tą laiką aš juo susižavėjau. Jis buvo gražaus sudėjimo, jo rudas veidas ir matadoro figūra atrodė tokie taisyklingi ir tobuli – kaip obuolys ar apelsinas – žodžiu, kaip tikrai nusisekęs gamtos kūrinys. Be to, jį labai puošė dailus angliškas kostiumas, stiprus odekolono kvapas ir drovi laikysena, tokia nebūdinga Pietų Amerikos gyventojui.

Antrą kartą susidūriau su juo dar tą pačią dieną. Buvo jau pavakarys, ir aš susitikau jį eidamas pietauti. Jis atvažiavo taksi, ir vairuotojas net susiriesdamas padėjo jam tempti į vidų visą krūvą lagaminų. Tai vėl davė peno mano apmąstymams; iki sekmadienio net pavargau nuo visokių spėlionių.

Tada aplinkybės kartu ir susikomplikavo, ir kiek paaiškėjo.

Sekmadienis buvo tikra bobų vasaros diena, saulė maloniai kaitino, mano langas buvo atvertas, ir aš išgirdau balsus nuo atsarginių laiptų. Ten, balkone, tysojo pasiklojusios antklodę Holė ir Megė, o tarp

jų tupėjo katinas. Jų plaukai, ką tik išplauti, karojo šlapiomis sruogomis, abi buvo užsiėmusios: Holė lakavosi kojų nagus, Megė nėrė megztinį. Kalbėjo Megė:

– Jei nori žinoti, tu esi l-l-laiminga. Bent jau vieną pranašumą turi Rastis: jis – amerikietis.

– Dėl to man nei šilta, nei šalta.

– Brangioji, juk dabar karas.

– O kai jis baigsis, jie mane šičia tiek ir matys.

– Aš kitaip į tai žiūriu. Aš d-d-di-džiuojuosi savo šalimi. Mano giminėje vyrai buvo šaunūs kariai. Senelio Vaildvudo statula stovi pačiame Vaildvudo centre.

– Fredas irgi kareivis, – tarė Holė, – bet aš abejoju, ar jam kada kas pastatys statulą. O gal ir pastatys. Sako, kuo kvailesnis, tuo narsesnis. Jis gi kvailokas.

– Ar Fredas – tas vyrukas, kuris gyvena virš tavęs? Nemaniau, kad jis kareivis. Bet jis tikrai atrodo kvailas.

– Smalsus, o ne kvailas. Baisiai nori pamatyti, kas dedasi už svetimo lango. O juk kiekvienas, kuris stovi prispaudęs nosį prie stiklo, gali pasirodyti kvailas. Tačiau jis ne tasai Fredas. Fredas – mano brolis.

– Tai tu savo k-k-kūną ir k-k-kraują vadini kvailiu.

– Jei kvailas, tai kvailas.

– Na, taip kalbėti blogas tonas. Juk tas vyrukas kariauja ir už tave, ir už mane, ir už mus visus.

– Tu kur? Mitinge?

– Aš tik noriu, kad tu suprastum mane. Mėgstu pajuokauti, bet g-g-gilumoje esu rimtas žmogus. Didžiuojuosi, jog esu amerikietė. Štai kodėl man gaila Chosė. – Ji padėjo virbalus. – Kaip manai, jis juk baisiai gražus, ką?

– Hmm, – numykė Holė ir brūkštelėjo teptuku katinui per ūsus.

– Jeigu tik aš galėčiau apsiprasti su mintimi, jog ištekėsiu už b-b-brazilo! Ir pati tapsiu b-b-brazilė. Tokią bedugnę peržengti! Šeši tūkstančiai mylių, nemokant kalbos...

– Eik į Berlico kursus.

– Kuriems galams man ta portugalų kalba? Man rodos, niekas ta kalba ir nešneka. Ne, vienintelė išeitis – pamėginti priversti Chosė užmiršti politiką ir tapti amerikiečiu. Juk tai beprasmiška, kai vyras svajoja tapti Brazilijos p-p-prezidentu. – Ji atsiduso ir vėl paėmė mezginį. – Aš turbūt beprotiškai įsimylėjusi. Tu matei mus drauge. Kaip atrodo, ar aš beprotiškai įsimylėjusi?

– Ką aš žinau. Ar jis kandžiojasi?

Megė paleido akį.

– Kandžiojasi?

– Na, kandžioja tave? Lovoje.

– Ne. O turėtų kandžioti? – Paskui pridūrė smerkiamai: – Bet jis juokiasi.

– Gerai. Tai teisingas požiūris. Man patinka vyras, kuris ir čia supranta humorą. Daugelis jų – tik švokščia ir dūsauja. Iškart praskysta.

Megė atlyžo. Šią pastabą ji suprato kaip komplimentą.

– Taip. Turbūt.

– Taigi, jis nesikandžioja. Jis juokiasi. Kas dar?

Megė surinko paleistas akis ir vėl ėmė megzti.

– Aš klausiau...

– Girdėjau. Nemanyk, kad nenoriu tau pasakoti. Bet taip sunku prisiminti. Aš negalvoju visą laiką apie t-t-tokius dalykus. Ne taip kaip tu. Jie išgaruoja man iš galvos kaip sapnas. Aš įsitikinusi, kad t-t-tai normalu.

– Gal tai ir normalu, brangioji, bet aš labiau vertinu natūralumą. – Holė nutilo ir baigė raudonai lakuoti katino ūsus. – Klausyk! Jeigu tu negali prisiminti, mėgink negesinti šviesos.

– Susimildama, suprask mane, Hole. Aš esu visai visai paprastas žmogus.

– Ak, nesąmonės! Kas gi čia blogo įdėmiau pažvelgti į vyriškį, kuris tau patinka. Vyrai gražūs, daugelis jų gražūs. Chosė irgi gražus. Ir jeigu tu nenori į jį net pasižiūrėti, žinai, jis darosi kaip šaltų makaronų lėkštė.

– T-t-tyliau kalbėk.

– Tad veikiausiai tu jo nemyli. Štai kas. Ar aš atsakiau į tavo klausimą?

– Ne, nes aš pati nesu šaltų m-m-makaronų lėkštė. Aš esu karšta moteris. Toks jau mano būdas.

– Gerai, tu karšta moteris. Bet jeigu aš būčiau vyras, tai eidamas gulti pasiimčiau karšto vandens pūslę. Tai būtų patikimiau.

– Iš Chosė neišgirsi jokių nusiskundimų, – tarė Megė su pasitenkinimu, ir jos virbalai sublizgo saulėje. – Be to, aš myliu jį. Gali įsivaizduoti – aš jam numezgiau dešimt porų kojinių mažiau kaip per tris mėnesius! O tai jau antras megztinis. – Ji ištiesė mezginį ir atidėjo į šalį. – Bet kuriems galams megztiniai Brazilijoje? Man derėtų megzti k-k-kepures nuo saulės.

Holė atsigulė ant nugaros ir nusižiovavo.

– Bet ten būna kada nors ir žiema.

– Ten lyja, šitą aš žinau... K-k-karštis. Lietus. Džiunglės.

– Karštis. Džiunglės. Man tikrai patiktų.

– Taip, veikiau tau negu man.

– Aha, – atsakė Holė mieguistu balsu, nors ir nebuvo mieguista. – Veikiau man negu tau.

Pirmadienį, kai ėjau pasiimti rytinio pašto, ant kortelės prie Holės dėžutės buvo prirašyta nauja pavardė – mis Golaitli ir mis Vaildvud dabar „keliavo" drauge. Tatai mane būtų sudominę gerokai labiau, jei ne laiškas mano paties pašto dėžutėje. Laiškas buvo iš mažo universitetinio žurnalo, kuriam buvau pasiuntęs vieną savo apsakymą. Mano kūrinėlis jiems patiko, ir nors jie leido suprasti, jog honoraro mokėti negali, apsakymą žadėjo įdėti. Įdėti! Tai reiškia – išspausdinti. Maža pasakyti, kad pasijutau tiesiog apdujęs iš susijaudinimo. Aš turėjau su kuo nors pasidalyti savo džiaugsmu – užbėgau laiptais šokdamas per dvi pakopas ir kaipmat pasibeldžiau į Holės duris.

Maniau, kad mano balsas užsikirs sakant jai šią

naujieną, todėl, vos tik ji pravėrė duris ir pažiūrėjo užsimiegojusiomis akimis, aš kyštelėjau jai laišką. Regis, būtum suspėjęs perskaityti visą šešiasdešimtį puslapių, kol ji grąžino man laišką.

– Aš neleisčiau jiems to daryti, jeigu jie nemoka honoraro, – tarė Holė žiovaudama.

Gal iš mano veido ji suprato apsirikusi – aš laukiau ne patarimo, o pasveikinimo, – ir jos žiovulys pavirto šypsena.

– Ak, suprantu. Tai nuostabu! Na, užeikite, – pakvietė ji. – Išsivirsime kavos ir atšvęsime. Ne. Verčiau aš apsirengsiu ir nusivešiu jus papusryčiauti.

Jos miegamasis buvo toks pat kaip svetainė: jame viešpatavo ta pati stovyklos atmosfera; dėžės, lagaminai – viskas supakuota ir paruošta kelionei lyg nusikaltėlio manta, nusikaltėlio, kuris jaučia, jog įstatymo ranka netoli. Svetainėje įprastinių baldų nebuvo, bet miegamajame stovėjo lova, ir dar dvigulė, be to, gana prašmatni – šviesus medis, dygsniuotas atlasas.

Vonios kambario duris ji paliko atviras ir kalbėjosi su manimi iš ten. Pro taškymąsi ir vandens čiurlenimą jos žodžių beveik nesupratau, bet visos šnekos esmė buvo tokia: ji maniusi, jog aš žinau, kad Megė Vaildvud persikėlė gyventi pas ją, ir argi taip nebus

patogiau? Juk jeigu nori turėti kambario draugę ir ji nėra lesbietė, tai užvis geriausia, jeigu ji visiška kvailė. O Megė kaip tik tokia. Juk tada gali primesti jai nuomos mokestį ir siuntinėti ją į skalbyklą.

Iš karto matėsi, kad skalbykla Holei – rimta problema: kambarys buvo apverstas lyg merginų drabužinė sporto salėje.

– O žinote, ji gana vykusi pozuotoja. Argi tat ne stebuklas? Ir labai gerai, – kalbėjo ji, šokuodama iš vonios kambario ir taisydamasi kojinių gumą. – Didesnę dienos dalį ji nesimaišys man po kojų. Ir vyrų netemps į namus. Juk ji susižadėjusi. Šaunus vaikinas. Tiktai ūgio skirtumas tarp jų šioks toks – gal kokia pėda jos naudai. Kur, po velnių... – atsiklaupusi ji kažko graibėsi palovyje.

Ištraukusi, ko ieškojo – driežo odos batelius, – ji turėjo taip pat raustis ieškodama palaidinės, diržo. Žiūrėjau ir stebėjausi, kaip ji šitokioj netvarkoj surado visa, ko reikėjo, ir po kelių minučių stovėjo prieš mane išsipuošusi, dailut dailutėlė, lyg ją būtų rengusios Kleopatros kambarinės.

– Klausykite, – tarė ji ir palietė man smakrą, – aš džiaugiuosi dėl to apsakymo. Tikrai džiaugiuosi.

Prisimenu tą spalio pirmadienį keturiasdešimt trečiaisiais metais. Graži diena lyg paukščio skrydis. Iš pradžių išgėrėme po „manheteną“ pas Džou Belą, o kai jis sužinojo apie mano sėkmę, dar ir po taurę šampano paties šeimininko sąskaita. Po to pasukome link Penktosios aveniu, kur vyko paradas. Vėjyje plevėsuojančios vėliavos, būgnijantis karinis orkestras ir kaukšintys kareivių batai man atrodė neturintys nieko bendra su karu – veikiau tai buvo iškilmės, surengtos mano garbei.

Mes papusryčiavome parko užkandinėje. Paskui, aplenkę žvėryną (Holė pasakė negalinti žiūrėti, kai kas nors laikomas uždarytas narve), mes kvatodami, dainuodami bėginėjome takeliais, einančiais link senos medinės valčių pastogės, kurios dabar nebėra. Lapai plūduriavo ežere; ant kranto parko prižiūrėtojas bandė įkurti iš jų laužą, ir dūmų stulpas, lyg indėnų karo signalas, buvo vienintelė dėmė mirguliuojančiame ore.

Pavasariai niekad manęs nejaudino, rudenys man atrodydavo visa ko pradžia. Tai aiškiai pajutau sėdėdamas su Hole ant valčių pastogės tvorelės. Gal-

vojau apie ateitį, o kalbėjau apie praeitį. Mat Holė susidomėjo mano vaikyste. Jinai pasakojo ir apie savąją, bet nekonkrečiai, be vardų, be vietovardžių, impresionistiškai, tik jos pasakojimas darė priešingą įspūdį, negu galėjai tikėtis, – ji itin jausmingai kalbėjo apie maudymąsi, vasarą, Kalėdų eglutes, pusseseres ir pobūvius, – žodžiu, apie laimę, kurios, deja, nepatyrė ir negalėjo patirti vaikas, pabėgęs iš namų.

– O gal tai netiesa, – paklausiau aš, – kad jūs nuo keturiolikos metų gyvenate savarankiškai?

Ji pasitrynė nosį.

– Tai tiesa. O visa kita – mano išgalvota. Bet jūs, mielasis, iš savo vaikystės padarėte tokią tragediją, kad man nesinorėjo su jumis lenktyniauti.

Holė nušoko nuo tvorelės.

– Bet tai man priminė, kad turiu pasiųsti Fredui riešutų sviesto.

Likusią dienos dalį mes lakstėme iš vieno miesto galo į kitą, kaulydami užsispyrusius pardavėjus riešutų sviesto, kuris karo metais buvo retenybė. Sutemo mums nespėjus surinkti nė pusės tuzino skardinių – paskutinę išprašėme vienoje saldumynų krautuvėje Trečiojoje aveniu. Ji buvo netoli antikvarinės parduotuvės, kurios vitrinoje stovėjo į rūmus panašus

paukščio narvelis. Aš nusivedžiau Holę pasižiūrėti. Ji pasigėrėjo tuo daikteliu, jo prašmatnumu ir tarė:

– Bet vis dėlto tai narvas.

Einant pro Vulvorto parduotuvę, Holė paėmė man už rankos.

– Pavokim ką nors, – pasakė ji tempdama mane į vidų, ir man pasirodė, jog į mus iškart įsmigo šimtai akių, lyg mes būtume jau įtariami. – Drąsiau. Nebūk zuikis.

Ji nužvelgė prekystalį, apkrautą popieriniais moliūgais ir Helovyno kaukėmis. Pardavėja šnekučiavo su būreliu vienuolių, kurios matavosi kaukes.

Holė paėmė vieną kaukę ir užsidėjo ant veido. Paskui išsirinko antrą ir užmovė man. Tada paėmė mane už rankos, ir mudu išėjome. Paprastų paprasčiausiai ėmėme ir išėjome. Atsidūrę gatvėje, keletą kvartalų pabėgėjome, man rodos, tik dėl to, kad vagystė atrodytų dramatiškesnė. Ir dar todėl, kad sėkminga vagystė labai pakelia ūpą, kaip aš įsitikinau. Pasiteiravau, ar ji dažnai vagiliauja.

– Vagiliaudavau, – prisipažino ji. – Tada, kai būdavau priversta. Kai ko nors prireikdavo. Bet ir dabar protarpiais vaginėju, kad, kaip čia pasakius, neprarasčiau miklumo.

Iki pat namų ėjome su kaukėmis.

Prisimenu, kad nemažai dienų tai šen, tai ten praklaidžiojau su Hole; tikrai, progai pasitaikius mes gana dažnai vaikštinėdavome drauge. Bet apskritai mano atmintis klysta, nes mėnesio pabaigoje aš susiradau darbą – argi bereikia daugiau ką nors pridurti? Kuo mažiau apie tai kalbėsi, tuo geriau. Belieka pasakyti, kad dirbti man reikėjo, ir aš užtrukdavau darbe nuo devintos iki penktos. Dabar mūsų dienotvarkė, Holės ir mano, skyrėsi iš esmės.

Jeigu būdavo ne ketvirtadienis, Sing Singo lankymo diena, ir jeigu Holė nejodinėdavo parke, ji retai kada spėdavo atsikelti, iki aš pareidavau namo. Kartais grįždamas iš darbo užsukdavau pas ją ir drauge gerdavome jos „rytmetinę“ kavą, kol ji rengdavosi vakarui. Ji amžinai kur nors ruošdavosi. Ne visuomet su Rasčiu Troleriu, bet dažniausiai su juo; paprastai su jais būdavo dar Megė Vaildvud ir gražuolis jos brazilas, vardu Chosė Ibara Jėgeris – jo motina buvo vokietė. Jų kvartetas nebuvo darnus, ir kalčiausias dėl to buvo Ibara Jėgeris, kuris taip netiko šioje draugijoje, kaip džiazo orkestre smuikas. Jis buvo inteligentiškas, solidus, atrodė besirūpinąs savo darbu kažko-

kioje neaiškioje, bet svarbioje valstybinėje įstaigoje ir keletą kartų per savaitę tarnybiniais reikalais vykdavo į Vašingtoną. Nesuprantu, kaip jis galėdavo ištisus vakarus sėdėti *La Rue, El Morocco,* klausydamasis Vaildvud p-p-plepėjimo ir žiūrėdamas į ištižusį, vaiko užpakalį primenantį Rasčio Trolerio veidą. Turbūt, kaip ir daugelis mūsų, būdamas svetimoje šalyje, jis nesugebėjo įvertinti žmonių, pritaikyti, taip sakant, kiekvienam tinkamus rėmus, kaip namuose. Dėl to visi amerikiečiai jam buvo gana vienodi, ir galbūt todėl šie draugužiai jam atrodė visai pakenčiami vietos kolorito ir tautinio charakterio pavyzdžiai. Tatai daug ką paaiškina, o visa kita – Holės ryžtingumas.

Kartą vakarop, laukdamas Penktosios aveniu autobuso, pastebėjau, kaip kitapus gatvės sustojo taksi ir iš jo išlipusi mergaitė ėmė bėgti laiptais į viešąją biblioteką, kuri yra Keturiasdešimt antrojoje gatvėje. Tik jai dingus už durų, supratau, jog tai Holė, ir tai atleistina, nes Holė ir biblioteka buvo sunkiai susiejami dalykai. Smalsumo genamas, pasukau pro liūtus, pakeliui svarstydamas, ar geriau prisipažinti, kad sekiau ją, ar apsimesti, kad susitikome atsitiktinai. Galų gale taip nieko ir nenusprendęs, atsisėdau už kelių stalų nuo jos skaitykloje, kur ji skaitė pasislėpusi

už juodų akinių ir viso kalno knygų. Ji skubiai vertė knygą po knygos, vis sustodama ties kuriuo nors puslapiu ir susiraukdama, lyg raidės būtų atspausdintos aukštyn kojomis. Jos pieštukas visą laiką kybojo virš lapo popieriaus, tačiau atrodė, kad niekas nedaro jai įspūdžio, tik kartkartėmis lyg iš nevilties ji įnikdavo kažką kraigalioti.

Stebėdamas ją, prisiminiau mergaitę, su kuria mokiausi mokykloje, tokią kalikę Mildredą Grosman. Mildredą – jos riebaluotus plaukus, nešvarius akinius, murzinus pirštus – ji mėsinėdavo varles ir nešiodavo kavą piketininkams rikiuotėje, – jos apsiblaususias akis, kurios, regis, žvelgdavo į žvaigždes vien tam, kad nustatytų jų cheminę sudėtį. Mildreda skyrėsi nuo Holės kaip žemė nuo dangaus, bet mano vaizduotėje jos supanašėjo kaip Siamo dvynukai, o mano minčių gija, susiejusi jas draugėn, vijosi maždaug šitaip. Visi žmonės nuolat keičiasi, kas keleri metai net mūsų kūnai iš pagrindų pakinta. Norime mes ar ne, bet toks yra gamtos dėsnis. O čia štai dvi žmogystos, kurios niekada nepasikeis. Tai ir siejo Mildredą Grosman su Hole Golaitli. Jos niekad nepasikeis todėl, kad jų charakteriai susiformavo pernelyg anksti, o tai, kaip ir staigus praturtėjimas, išmuša žmogų iš pusiausvyros.

Viena pasinėrė į šiurkštų realizmą, o kita – į iškraipytą romantiką. Aš įsivaizdavau jas ateityje, sėdinčias restorane: Mildreda vis taip pat tyrinėja meniu, svarstydama apie valgių maistingąsias savybes, o Holė vis taip pat godžiai griebia vieną patiekalą po kito. Ir taip bus visada. Jos pereis per gyvenimą ir pasitrauks iš jo tuo pačiu ryžtingu žingsniu, nesidairydamos į uolas abipus.

Įnikęs į tokius samprotavimus, užsimiršau kur esąs. Atitokęs krūptelėjau ir pamatęs, jog esu niūrioje bibliotekoje, dar kartą nusistebėjau, jog čia yra Holė. Buvo jau po septynių, ji iš naujo pasidažė lūpas ir ėmė čiustytis – įsisegė auskarus, užsimetė šalį ir dabar jau manė galinti tiesiai iš bibliotekos eiti į „Koloniją". Kai ji išėjo, aš priėjau prie stalo, kur liko jos knygos, – jas aš ir norėjau pamatyti. „Į pietus „Audronaša", „Brazilijos keliais", „Politinė mintis Lotynų Amerikoje". Ir panašiai.

Kalėdų išvakarėse Holė ir Megė surengė pobūvį. Holė paprašė ateiti anksčiau ir padėti papuošti eglutę. Aš ir dabar nesuprantu, kaip jos tą eglę įvilko į butą. Viršutinės šakos buvo įsirėmusios į lubas, o apatinės kėtojosi nuo sienos ligi sienos. Apskritai eglė panėšėjo į tą kalėdinį milžiną, kuris pastatomas

Rokfelerio aikštėje. Ir papuošti ją galėjo nebent pats Rokfeleris, nes visi bumbulai ir blizgučiai susigėrė į ją kaip tirpstantis sniegas. Holė pasisiūlė nubėgti į Vulvorto parduotuvę ir pavogti keletą balionų. Ji taip ir padarė. Dabar eglė atrodė tikrai kaip pasakoje. Mes pakėlėme tostą už bendrą mūsų vargą, ir Holė tarė man:

– Žvilgtelėkit į miegamąjį. Rasite ten sau dovaną.

Aš jai irgi turėjau kišenėje mažą paketėlį. Jis pasirodė dar mažesnis, kai išvydau ant lovos raudonu kaspinu perrištą gražųjį paukščio narvelį.

– Hole, juk tai baisu!

– Visiškai sutinku, bet aš maniau, kad jis jums patinka.

– Šitiek pinigų! Pusketvirto šimto dolerių.

Holė gūžtelėjo pečiais:

– Keletas papildomų pasivaikščiojimų į tualeto kambarį. Bet pažadėkite man. Pažadėkite neuždaryti į jį jokios gyvos būtybės.

Aš šokau jos pabučiuoti, tačiau ji atstūmė mane atkišusi ranką.

– Duokite šen savo dovaną, – tarė paplekšnojusi man per išsipūtusią kišenę.

– Bijau, tai toks mažmožis...

Ir iš tikrųjų tai buvo smulkmenėlė – švento Kristoforo medalis. Bet jį nupirkau pas Tifanį.

Holė buvo ne iš tų, kurie moka branginti daiktus, ir tikriausiai jau seniai pametė tą medalį – paliko kokiame lagamine ar kur nors viešbučio stalčiuje. O aš paukščio narvelį tebeturiu. Gabenausi jį su savimi į Naująjį Orleaną, Nantaketą, vežiojausi po visą Europą, Maroką ir Vest Indiją. Tačiau retai prisimenu, kad jį man padovanojo Holė, nes nusprendžiau tai pamiršti. Mat kartą mes smarkiai susikivirčijome, ir tarp tų dalykų, kurie sukosi ginčo uragane, buvo tas paukščių narvelis, O. Dž. Bermanas ir universiteto žurnalas, kurio vieną egzempliorių su jau išspausdintu savo apsakymu buvau jai padovanojęs.

Kažkada vasarį Holė išsiruošė kelionėn su Rasčiu, Mege ir Chosė Ibara Jėgeriu. Mes susikivirčijome tuoj jai sugrįžus. Jos oda buvo ruda kaip jodas, plaukai visai išblukę nuo saulės, ir laiką ji praleido nuostabiai.

– Iš pradžių mes buvome Ki Veste, ir Rastis įsiuto ant keleto jūreivių, o gal atvirkščiai, – na, šiaip ar taip, dabar jam teks iki grabo lentos nešioti geležinį stuburo korsetą. Mieloji Megė irgi neišvengė ligoni-

nės. Pirmo laipsnio nudegimas saulėje. Tiesiog koktu: vienos pūslės ir dvokiantis tepalas. Negalėjome pakęsti tos jos smarvės. Todėl mes su Chosė palikome juodu ligoninėje ir nusidanginome į Havaną. Jis sakė: „Palauk, dar pamatysi Rio“. Bet mano skoniui tiko ir Havana. Mes turėjome įspūdingą gidą: didesnė pusė negro, mažesnė kino. Nors aš nei negrais, nei kinais ypatingai nesižaviu, tas hibridas buvo labai patrauklus. Aš net nesipriešinau, kai jis man po stalu pradėjo glostyti kelius, nes, atvirai kalbant, jis man tikrai pasirodė įdomus. Bet vieną vakarą jis nusivedė mus į pornografinį filmą – ir ką jūs manote? Išvydome jį patį ekrane. Žinoma, kai grįžome atgal į Ki Vestą, Megė buvo įsitikinusi, kad aš visą tą laiką miegojau su Chosė. Taip galvojo ir Rastis. Bet jis dėl to nesisielojo, – jam tik smalsu buvo išgirsti smulkmenas. Apskritai situacija buvo gana įtempta, kol aš iš širdies pasikalbėjau su Mege.

Mes sėdėjome svetainėje, kur didžiulė kalėdinė eglė, parudavusi ir jau visai nebekvepianti, su balionais, susiraukšlėjusiais kaip senos karvės tešmuo, vis dar tebebuvo užkėtusi didesnę kambario dalį, nors jau artėjo kovo mėnuo. Per tą laiką čia buvo atsiradęs naujas baldas – kareiviška lovelė, ir Holė, norėdama

išlaikyti tropinę savo išvaizdą, tysojo ant jos po kvarco lempa.

– Ir jūs įtikinote Megę?

– Kad nemiegojau su Chosė? Dievaži, įtikinau. Aš paprasčiausiai pasakiau jai – bet suprantate, pasistengiau, kad tat skambėtų kaip sielvartingas prisipažinimas, – paprasčiausiai pasakiau jai esanti lesbietė.

– Nemanau, kad ji tuo patikėjo.

– Nė velnio nepatikėjo. Kaip jums atrodo, kodėl ji tuoj išlėkė ir nusipirko šią kareivišką lovą? Pasikliaukite manimi – aš visuomet esu pirmutinė figūra šoko terapijos skyriuje. Būkite geras, mielasis, įtrinkit man nugarą aliejum.

Kol aš tai dariau, ji tarė:

– O. Dž. Bermanas yra mūsų mieste, ir žinot, aš daviau jam žurnalą su jūsų apsakymu. Jam padarė labai gerą įspūdį. Jis mano, kad gal ir verta jums padėti. Bet sako, jog jūs ne tuo keliu pasukote. Negrai ir vaikai... Argi kam nors tai įdomu?

– Tik jau ne misteriui Bermanui, ar ne?

– Aš irgi su juo sutinku. Porą kartų perskaičiau apsakymą. Vaikėzai ir juodaskūriai. Virpantys lapai. Aprašymai. Jie juk beprasmiai.

Mano ranka, tepanti jai nugarą, atrodė, ilgiau nebesusilaikys – taip ir norėjosi užsimoti ir kirsti Holei per užpakalį.

– Pasakykite man kokį pavyzdį, – tariau jai ramiai. – Ką nors tokio, kas turėtų kokią nors prasmę. Jūsų nuomone.

– „Vėtrų kalnas", – atkirto ji nedvejodama.

Aš jau beveik nebegalėjau suvaldyti nenustygstančios savo rankos.

– Bet juk tai neprotinga. Jūs lyginate su genialiu veikalu.

– Aha, genialiu, ar ne? Ak, ta mieloji patrakėlė Ketė! O Dieve, aš kibirus ašarų priverkiau. Žiūrėjau tą kūrinį dešimtį kartų.

– O... – atsidusau aš su aiškiu palengvėjimu. – O... o... – mano balsas neleistinai pakilo, – tai filmas!

Visi jos raumenys įsitempė, – atrodė, aš liečiu saulės įkaitintą akmenį.

– Kiekvienam norisi jaustis pranašesniam už ką nors kitą, – pasakė ji. – Bet reikia turėti nors menką pagrindą, kad galėtum naudotis ta privilegija.

– Aš nelyginu savęs su jumis. Arba Bermanu. Todėl aš negaliu jaustis pranašesnis. Mes trokštame skirtingų dalykų.

– Argi jūs netrokštate būti turtingas?

– Taip toli aš nesvajoju.

– Taip, tai matyti iš jūsų apsakymų. Lyg būtumėte juos rašęs nežinodamas, kaip užbaigti. Žinote, ką aš jums pasakysiu: verčiau kalkite pinigą. Jūsų fantazijos brangiai kainuoja. Nedaug kas jums pirkinės paukščių narvelius.

– Gaila.

– Dar ne taip pasigailėsite, jei man sušersite. Ką tik norėjote tai padaryti: aš tai pajutau iš jūsų rankos; ir dabar vėl norite.

Aš norėjau, velniškai norėjau. Širdis daužėsi ir rankos drebėjo, kai sukau buteliuko dangtelį.

– O ne, to aš nesigailėčiau. Man tik gaila, kad švaistėte savo pinigus dėl manęs: Rastis Troleris – pernelyg sunkus būdas jų įgyti.

Ji atsisėdo ant kariškos lovos – veidas ir nuogos krūtys buvo šaltai mėlynos kvarco lempos šviesoje.

– Duris galima pasiekti maždaug per keturias sekundes. Aš jums duodu dvi.

Aš tuoj užkopiau laiptais, paėmiau narvelį, nunešiau žemyn ir pastačiau priešais jos duris. Taip klausimas buvo išspręstas. Bent man taip atrodė iki kito ryto, kai

eidamas į darbą išvydau narvelį, užmestą ant šiukšliadėžės ir laukiantį, kol jį išsiveš šiukšlininkai. Gėdydamasis savęs, pačiupau jį ir parsinešiau į kambarį. Tačiau ši kapituliacija nesumažino mano pasiryžimo visiškai išmesti Holę Golaitli iš savo gyvenimo. Aš nusprendžiau, kad ji „šlykšti ekshibicionistė", „šlaistūnė", „užkietėjusi melagė", – žodžiu, tokia, su kuria iš viso neverta nė kalbėtis.

Ir aš nesikalbėjau. Gana ilgai. Mes prasilenkdavome ant laiptų nudelbę akis. Jei ji užsukdavo į Džou Belo barą, aš tuoj išeidavau.

Kartą madam Sapfija Spanela, koloratūrinis sopranas ir riedučių entuziastė, gyvenanti antrame aukšte, ėmė nešioti pas visus rudojo smiltainio namo nuomininkus raštą, ragindama prisidėti prie reikalavimo iškelti mis Golaitli iš buto. Ji esanti, anot madam Spanelos, „moralinė pakrikėlė", nes „organizuoja kiauras naktis trunkančius sambūrius, kurie gresia kaimynų saugumui bei sveikatai". Nors aš atsisakiau pasirašyti, širdyje jaučiau, jog madam Spanela skundžiasi ne be pagrindo. Bet jos pastangos buvo bergždžios, ir besiartinant gegužei šiltomis pavasario naktimis pro atdarus langus iš buto Nr. 2 vėl sklisdavo triukšmin-

gų pobūvių garsai, plyšodavo patefonas ir girdėdavosi apygirčių svečių juokas.

Tarp Holės svečių dažnai būdavo visokiausių įtartinų tipų, ir aš su tuo visai apsipratau. Bet vieną dieną, jau baigiantis pavasariui, eidamas rudojo smiltainio namų vestibiuliu, pastebėjau labai provokuojančios išvaizdos žmogų, apžiūrinėjantį jos pašto dėžutę. Maždaug penkiasdešimties metų vyriškis, šiurkštaus, vėjo nugairinto veido, pilkų nelaimingų akių. Jis buvo su sena, pilka prakaito prisigėrusia skrybėle, o pigus vasarinis kostiumas, blankiai mėlynas, kabojo kaip maišas ant ištįsusios figūros. Batai buvo rudi ir visai naujutėliai. Atrodė, jis nė neketina paspausti Holės durų skambučio. Iš lėto, tarsi skaitydamas Brailio raštą, jis pirštu vedžiojo įspaustas jos pavardės raides.

Tą patį vakarą, eidamas vakarieniauti, vėl išvydau tą žmogų. Jis stovėjo kitapus gatvės atsirėmęs į medį ir spoksojo į Holės langus. Mane užplūdo niaurios spėlionės. Kas jis? Detektyvas? O gal koks agentas iš jos draugužio šutvės, – draugužio Salio Tomato, kuris sėdi Sing Singo kalėjime? Šios aplinkybės vėl sužadino švelnesnius jausmus Holei. Juk paprastas padorumas reikalavo nors trumpai užmiršti mūsų vaidą ir perspėti ją, jog yra sekama.

Pasukęs rytų kryptimi į „Hamburgo dausų“ užkandinę, esančią Septyniasdešimt devintosios ir Medisono gatvių kampe, pajutau, kaip visas to žmogaus dėmesys nukrypo į mane. Iš karto, net negrįžtelėjęs supratau, jog jis mane seka. Mat jis švilpiniavo. Ne kokią populiarią dainelę, o graudžią prerijų melodiją, kurią Holė kartais skambindavo gitara.

Kad nors kartą lemtis,
Ak, tikrai – ne sapne –
Po padangių sritis
Pavedžiotų mane!

Švilpavimas nesiliovė, kol perėjau Parko aveniu, ir paskui, kol žingsniavau Medisono gatve. Laukdamas žalios šviesoforo spalvos, žvilgtelėjau į jį akies kampučiu ir pamačiau, kaip jis pasilenkia ir ima glostyti perkarusį špicų veislės šunėką.

– Gražus jūsų šunelis, – tarė jis šuns šeimininkui, kimiai ir pratisai kaip kaimietis.

„Hamburgo dausose“ buvo tuščia. Tačiau jis vis vien atsisėdo visai prie pat manęs, prie ilgo baro. Nuo jo trenkė tabaku ir prakaitu. Jis užsisakė puodelį kavos, bet prie jo nė neprisilietė. Užuot užkandžiavęs,

jis čiulpė dantų krapštuką ir stebėjo mane veidrodyje priešais.

– Atleiskite, – tariau jam į veidrodį, – ko gi jūs norite?

Klausimas jo visai nesutrikdė. Regis, jis net apsidžiaugė, kad jį užkalbinau.

– Sūneli, – tarė jis, – man reikia draugo.

Ir jis išsitraukė piniginę. Ji buvo susidėvėjusi kaip sudiržusios jo rankos; atrodė, tuoj pat suplyš į gabaliukus. Tokia pat buvo ir sulaužyta, apsitrynusi, išblukusi nuotrauka, kurią jis man padavė. Joje buvo septynetas žmonių, susispietusių į krūvą ant sukrypusios seno medinio namo verandos. Vien vaikai, išskyrus patį vyriškį; jis laikė apkabinęs per liemenį putnią šviesiaplaukę mergytę, kuri rankute buvo prisidengusi akis nuo saulės.

– Čia aš, – pasakė nepažįstamasis, rodydamas į save. – O čia ji... – ir jis bakstelėjo į mergytę. – O čia toliau, šitas, – pridūrė jis, rodydamas į laibą kaip kartis berniuką lininiais plaukais, – jos brolis Fredas.

Aš vėl pasižiūrėjau į „ją“. Taip, dabar aš galėjau įžvelgti, kad šis prisimerkęs apvaliaskruostis vaikutis turi Holės bruožų. Išsyk supratau, kas turėtų būti šis žmogus.

– Tai jūs esate Holės tėvas?

Jis sumirkčiojo, paskui susiraukė.

– Jos vardas ne Holė. Anksčiau ji vadinosi Lulamė Barns. Anksčiau, – pakartojo jis, perkeldamas dantų krapštuką į kitą burnos pusę, – kol ištekėjo už manęs. Aš esu jos vyras. Daktaras Golaitlis. Aš – arklių daktaras, veterinaras. Ir šiek tiek ūkininkauju. Teksaso valstijoje, netoli Tiulipo. Sūneli, kodėl tu juokiesi?

Aš, tiesą sakant, nesijuokiau, tai buvo tik nervai. Gurkštelėjau vandens ir paspringau. Jis man sudavė į nugarą.

– Čia nieko juokinga, sūneli. Aš esu suvargęs žmogus. Jau penkeri metai, kai ieškau pabėgusios savo žmonos. Vos tik gavau iš Fredo laišką su adresu, kur ji gyvena, tuoj pat nusipirkau bilietą ir atskubėjau greituoju. Lulamė priklauso namams ir savo vaikučiams.

– Vaikučiams?

– Tai jos vaikučiai, – jis ne pasakė, o tiesiog suriko.

Jis turėjo galvoje keturis kitus jaunus veidukus fotografijoje: dvi basas mergaičiukes ir porą berniukų su kombinezonais. Na, aišku – šitas žmogus kvanktelėjęs.

– Bet juk Holė negali būti jų motina! Jie yra vyresni už ją. Didesni!

– Klausyk, sūneli, – tarė jis blaiviu balsu. – Aš ir nesakau, kad jie yra jos pagimdyti vaikučiai. Jų tikroji motina, brangiausioji, neįkainojama moteriškė, te Viešpats laimina jos sielą, pasimirė 1936 metų liepos ketvirtą, per Nepriklausomybės šventę. Tais sausros metais. Su Lulame aš susituokiau 1938 metų gruodį, kai jai ėjo keturiolikti metai. Gal eilinis žmogus, būdamas tik keturiolikos, dar nieko nesusigaudo, kaip ir kas. Bet Lulamė – ji buvo ypatinga moteris. Ji žinojo ką daranti, kai pasižadėjo būti mano žmona ir motina mano vaikučiams. Ji tiesiog palaužė mums širdis, kai šitaip, lyg niekur nieko, ėmė ir pabėgo.

Mano pašnekovas gurkštelėjo šaltos kavos ir pažvelgė į mane rimtai, tiriamai.

– Sakyk, sūneli, nejau manim netiki? Abejoji tuo, ką pasakoju?

Aš neabejojau. Pasakojimas buvo toks neįtikėtinas, kad nenorom turėjau sutikti, jog tai tiesa. O antra, viskas puikiai sutapo su tuo, ką O. Dž. Bermanas kalbėjo apie Holę, kokią ją pirmą kartą pamatė Kalifornijoje: „Žmogus nesupranti, ar ji kalnietė, ar kokia keliaujanti sezonininkė, ar dar kas“. Bermano nega-

lima smerkti, kad jis neįspėjo, jog tai žmona tapęs vaikas iš Tiulipo Teksaso valstijoje.

– Tiesiog palaužė mums širdis, kai šitaip, lyg niekur nieko, ėmė ir pabėgo, – pakartojo tas arklių daktaras. – Be jokios priežasties. Visą namų ruošą ėjo jos dukterys. Lulamei nieko nereikėjo dirbti: galėjo sau staipytis prieš veidrodžius ir plauti savo plaukus. Savos karvės, savas daržas, vištos, paršai: sūneli, toji moteris tiesiog nutuko. O jos brolis išaugo tikras milžinas. Žinotumėt, koks jis buvo, kai atėjo pas mus. Nelė, vyresnioji mano mergaitė Nelė, atsivedė juos į mūsų namus. Vieną rytą ji priėjo prie manęs ir pasakė: „Tėte, virtuvėje aš užrakinau du benamius vaikigalius. Pagavau juos vagiant pieną ir kalakučių kiaušinius". Tai ir buvo Lulamė su Fredu. O, jūs nesate regėjęs nieko šiurpesnio. Šonkauliai išsišovę, kojytės tokios laibutės, kad vos bepastovi, dantys išklibę, net košės nesučiaumoja. Pasipasakojo, kad jų motina mirusi tuberkulioze, tėvas taip pat, ir vaikučiai, visas jų būrys, buvę išsiuntinėti gyventi pas visokius nevykėlius žmones. Lulamė su broliu apsigyvenę pas kažkokias niekingas, netikusias žmogystas už šimto mylių į rytus nuo Tiulipo. Tikrai iš ten jie galėjo pa-

bėgti. Bet kodėl ji sugalvojo bėgti iš mūsų? Juk tai buvo jos namai.

Mano pašnekovas pasirėmė alkūnėmis ant prekystalio ir atsiduso spausdamas pirštų galais užmerktas akis.

– Pas mus ji atkuto, tikrai daili moteris pasidarė. Tokia guvi. Šneki kaip kėkštas. Apie ką tik bekalbėtum – visada sugalvos ką pasakyti: geriau už bet kokį radiją. O aš skyniau jai gėles, prijaukinau varną ir išmokiau jį tarti jos vardą. Išmokiau ją skambinti gitara. Būdavo, pažvelgiu į Lulamę, ir mano akys pilnos ašarų. Tą vakarą, kai jai pasipiršau, verkiau kaip kūdikis. O ji man sako: „Ko gi jūs verkiate, daktare? Žinoma, aš tekėsiu už jūsų. Lig šiol aš dar nė karto nebuvau susituokusi“. Na, aš tik nusijuokiau ir stipriai ją apkabinau. „Nė karto nebuvau susituokusi!“ – jis sukikeno ir vėl ėmė čiulpti dantų krapštuką. – Nesakykite man, kad ta moteris nebuvo laiminga, – tarė jis karščiuodamasis. – Mes visi ją dievinome. Jai nereikėjo nė pirštelio pajudinti. Nebent kai pyragą valgydavo ar šukuodavosi plaukus, ar pasiųsdavo ką nors atnešti žurnalų. Pas mus jų turbūt už visą šimtą dolerių ateidavo, tų žurnalų. Jeigu manęs pa-

klaustumėte – nuo jų viskas ir prasidėjo. Prisižiūrėjo paveikslėlių. Prisiskaitė nebūtų pasakų. Ir pradėjo vaikštinėti keliu. Kasdien vis toliau nueidavo. Nueina mylią – ir grįžta. Nueina dvi – ir grįžta. O vieną dieną ėmė ir nebegrįžo.

Jis vėl užsidengė rankomis akis ir alsuodamas švokštė.

– Varnas, kurį jai prijaukinau, tapo vėl laukinis ir išskrido. Visą vasarą girdėjosi jo balsas. Kieme. Darže. Miške. Visą vasarą tas prakeiktas paukštis šaukė ir šaukė: „Lulame, Lulame!“

Jis sėdėjo tylomis, susikūprinęs, tarsi klausytųsi to paukščio balso, aidinčio seniai praėjusią vasarą. Aš nunešiau mūsų čekius kasininkei. Kol mokėjau, jis priėjo prie manęs. Išėjome mudu kartu ir pasukome į Parko aveniu. Vakaras buvo šaltas, pūtė vėjas, plazdendamas spalvingus vitrinų tentus. Ėjome tylomis, bet pagaliau aš jį paklausiau:

– O kaip jos brolis? Juk pasiliko?

– Ne, sere, – atsakė mano bendras krenkštelėjęs. – Fredas gyveno su mumis, kol jį paėmė į kariuomenę. Puikus berniukas. Nusimano apie arklius. Jis irgi negalėjo suprasti, kas šovė Lulamei į galvą, kaip ji

taip ėmė ir paliko savo brolį, vyrą ir vaikučius. Po kurio laiko, jau kariuomenėje, jis pradėjo gauti iš jos laiškus. Vieną dieną pranešė man jos adresą. Tai aš ir atvykau parsivežti jos. Žinau, ji gailisi to, ką padarė. Žinau, ji nori grįžti namo.

Atrodė, lyg jis klausia manęs, ar aš pritariu jo žodžiams. Aš pasakiau, jog, mano manymu, jis rasiąs Holę, ar Lulamę, šiek tiek pasikeitusią.

– Klausyk, sūneli, – tarė jis, kai mudu priėjome rudo smiltainio namų laiptus, – aš jums minėjau, kad man reikia draugo. Mat aš nenoriu jos apstulbinti. Visai nenoriu nugąsdinti. Štai todėl ir delsiu. Būkite man draugas: praneškite jai, kad aš esu čia.

Mintis suvesti misis Golaitli su jos vyru man atrodė viliojanti, o dirstelėjęs į apšviestus langus ir nusprendęs, kad jos draugai turbūt dar pas ją, pamaniau: bus dar maloniau pasigėrėti, kaip šis teksasietis spaus rankas Megei, Rasčiui ir Chosė. Tačiau išdidžiai ir rimtai žvelgiančios daktaro Golaitlio akys ir nuo prakaito dėmėta skrybėlė privertė mane susigėsti savo sumanymo.

Jis įsekė paskui mane į namą ir liko laukti laiptų apačioje.

– Ar aš padoriai atrodau? – paklausė jis manęs pašnibždom, perbraukdamas sau per rankoves ir patempdamas kaklaraiščio mazgą.

Holė buvo viena. Duris ji atidarė tuoj pat; tiesą sakant, buvo beišeinanti – balti atlasiniai batukai ir stiprus kvepalų kvapas bylojo, kad ji pasiruošusi kažkokioms iškilmėms.

– Na, idiote, – tarė ji ir žaismingai šleptelėjo man savo rankinuku. – Dabar aš labai skubu ir neturiu kada taikytis. Išrūkysime taikos pypkę rytoj, okei?

– Žinoma, Lulame. Jeigu tik rytoj jūs dar būsite čia.

Ji nusiėmė juodus akinius ir prisimerkusi pažiūrėjo į mane. Jos akutės atrodė lyg suskaldytos prizmės: pilnos mėlynų, pilkų ir žalių taškelių – lyg krištolo skeveldrų.

– Tai jis jums pasakė, – prašneko ji tyliu, virpančiu balsu. – Ak, susimildamas, kur jis? – Ir ji išbėgo pro mane į koridorių. – Fredai! – šūktelėjo nuo laiptų viršaus. – Fredai! Kur tu, mielasis?

Aš išgirdau, kaip daktaras Golaitlis kopia laiptais. Kai jo galva pasirodė virš turėklų, Holė žengtelėjo nuo jo atatupsta – tarsi ne iš išgąsčio, o iš nusivylimo. Jis tuo tarpu sustojo priešais ją lyg nusikaltęs, drovėdamasis.

– Po šimts, Lulame, – pradėjo jis ir nutilo, nes Holė spoksojo į jį tuščiu žvilgsniu, tarsi neatpažindama. – Ak, brangioji, – tarė jis, – nejaugi tau čia niekas neduoda valgyti? Tu tokia plonutė! Tokia kaip pirmą kartą tave pamačiau. Akys visai įkritusios!

Holė palietė jo veidą: ji pirštais čiuopė jo smakrą, kyšančius barzdos šeriukus, lyg norėdama įsitikinti, ar čia tikrai jis.

– Sveikas, daktare, – tarė ji švelniai ir pabučiavo jį į skruostą. – Sveikas, daktare, – pakartojo laiminga, kai jis pakėlė ją nuo žemės, taip spausdamas glėbyje, kad net jos šonkauliai subraškėjo. Jis visas ėmė kretėti nuo laimingo juoko. – Po šimts, Lulame. Ačiū Viešpačiui Dievui!

Nė vienas nepajuto, kaip aš prasispraudžiau pro juos ir nuėjau į savo kambarį. Atrodo, jie nepastebėjo ir madam Sapfijos Spanelos, kuri pravėrė savo duris ir užriko:

– Tyliau! Begėde! Radai vietą ištvirkauti!

*

– Išsituokiau su juo? Žinoma, neišsituokiau! Dėl Dievo meilės, juk man buvo vos keturiolika! Santuoka

negalėjo būti teisėta, – kalbėjo Holė, kai mes sėdėjome Džou Belo bare.

Ji pastukseno į tuščią martinio stiklą.

– Dar porą, mielasis misteri Belai.

Džou Belas nenoromis išklausė šį užsakymą.

– Pernelyg anksti jūs įsisiūbavote, – pasiskundė jis pro pypkutės kandiklį. Tamsaus raudonmedžio laikrodis už prekystalio dar nerodė nė dvyliktos, o jis jau buvo spėjęs mus aptarnauti tris kartus.

– Bet juk šiandien sekmadienis, misteri Belai. Sekmadieniais laikrodžiai eina lėčiau. Be to, aš dar visai nebuvau atsigulusi, – pasakė jinai jam, o man prisipažino: – Visai nemiegojau.

Ji paraudo ir nusigręžė lyg nusikaltusi. Pirmą kartą per visą mūsų pažintį ji, atrodo, pajuto turinti pasiteisinti.

– Suprantate, kitaip negalėjau. Daktaras tikrai myli mane. Ir aš jį myliu. Jums jis gal pasirodė senas ir toks surukęs. Bet jūs nežinote, koks jis geras, kaip jis moka paguosti vaikus, paukštelius ir visus silpnus sutvėrimus, kaip jis jais pasitiki. O to, kuris tau kada nors parodė pasitikėjimą, niekad negali užmiršti. Aš visą laiką minėjau daktaro vardą savo maldose. Su-

simildamas, liaukitės šaipęsis, – pareikalavo ji, gesindama cigaretę. – Aš tikrai meldžiuosi.

– Aš nesišaipau. Aš tik šypsausi. Jūs nepaprasta asmenybė.

– Manau, kad taip, – pritarė ji, ir jos veidas, pablyškęs, ryto šviesoje atrodantis tarsi sudaužytas, staiga nušvito. Ji suglostė pasišiaušusius savo plaukus, ir įvairiaspalvės jų sruogos sužvilgo lyg šampūno reklamoje.

– Aš turbūt atrodau klaikiai. Ir nenuostabu. Visą likusią nakties dalį pravaikštinėjome aplink autobusų stotį. Iki pat paskutinės minutės daktaras galvojo, kad aš važiuosiu su juo. Nors aš jam visą laiką kartojau: „Supraski, daktare, man jau nebe keturiolika ir aš jau ne Lulamė“. Bet baisiausia tai (ir aš tat supratau ten su juo bestovėdama), kad tebesu. Aš tebevagiu kalakučių kiaušinius ir lakstau visa susidraskiusi į erškėtkrūmius. Tik dabar aš tatai vadinu „lipimu ant sienų“.

Džou Belas atsainiai įpylė mums dar martinio.

– Niekad neįsimylėkite laukinės, misteri Belai, – patarė jam Holė. – Daktaras padarė tokią klaidą. Jis visą laiką vilkdavo namo kokius nors žvėris iš miško. Parsitempė vanagą sužeistu sparnu. Kartą – net

visai suaugusią lūšį lūžusia koja. Bet negalima atsiduoti visa širdimi laukiniams žvėrims. Kuo labiau juos myli, tuo stipresni jie darosi. O galų gale tiek sustiprėja, kad pabėga atgal į mišką. Arba užskrenda į medį. Paskui į aukštesnį medį. Paskui į dangų. Štai kuo viskas pasibaigs, misteri Belai, jeigu įsimylėsite laukinį padarą. Baigsis tuo, kad galvą užvertęs spoksosite į dangų.

– Ji girta, – tarė man Džou Belas.

– Truputėlį, – prisipažino Holė. – Bet daktaras suprato, ką aš turėjau galvoje. Aš tat išaiškinau jam labai atsidėjusi; jis turėjo suprasti. Mudu paspaudėme vienas kitam rankas, apsikabinome, ir jis palinkėjo man sėkmės. – Holė dirstelėjo į laikrodį. – Dabar jis veikiausiai jau važiuoja pro Mėlynuosius kalnus.

– Apie ką ji šneka? – pasiteiravo manęs Džou Belas.

Holė kilstelėjo savo martinį.

– Palinkėkime ir daktarui sėkmės, – tarė ji susidauždama su manimi. – Sėkmės ir laimės! Ir patikėk manim, mielasis daktare, – geriau žiūrėti į dangų negu ten gyventi. Ten taip tuščia! Taip nyku! Tai toks kraštas, kur trankosi perkūnas ir viskas išnyksta.

TROLERIS TUOKIASI KETVIRTĄ KARTĄ. Šią antraštę išvydau važiuodamas metro kažkur Brukline. Laikraštį laikė kitas keleivis, ir aš mačiau tik dalelę teksto. Man pasisekė perskaityti: *Raterfordas – „Rastis“ – Troleris, milijonierius pleibojus, dažnai kaltinamas pronacistinėmis simpatijomis, nusidangino vakar į Grinvičą drauge su savo gražuole...* Negaliu pasakyti, kad man norėjosi skaityti toliau. Holė ištekėjo už jo – taip taip. Man norėjosi palįsti po traukiniu. Bet toks noras mane buvo apėmęs dar prieš pamatant šią antraštę. Dėl daugelio priežasčių. Su Hole aš kaip reikiant nebuvau bendravęs nuo tų išgertuvių sekmadienį Džou Belo bare. O kitas savaites aš pats vos nelipau ant sienų. Pirmiausia, mane atleido iš darbo: pagrįstai, už komišką prasižengimą, apie kurį čia pasakoti būtų pernelyg sudėtinga. Be to, manimi ėmė labai domėtis naujokų komisija. O mintis, kad vėl turėsiu paklusti disciplinai, mane, tik neseniai ištrūkusį iš mažo miesto rutinos, varė iš proto. Nežinodamas, ar pavyks išsisukti nuo kariuomenės, ir neturėdamas profesijos, negalėjau viltis rasti kitą darbą. Taip galvojau važiuodamas Bruklino metro – grįžau

po triuškinamo pokalbio su dabar jau nebeinančio laikraščio *PM* redaktoriumi. Nuo visų tų minčių ir vasaros tvankos visiškai ištižau, ir todėl mano noras atsidurti po traukinio ratais buvo visai realus. Ta antraštė jį dar sustiprino. Jeigu Holė ištekėjo už to „absurdiško vaisiaus", tai tegu žemę trypiančios tamsybių ordos sutraiško ir mane. O gal mano apmaudas, – tai visai suprantama, – iš dalies kilo dėl to, kad ir aš pats buvau Holę įsimylėjęs? Turbūt, iš dalies. Juk aš buvau ją įsimylėjęs. Taip, kaip kadaise buvau įsimylėjęs pagyvenusią negrę, savo motinos virėją, laiškininką, kuris man leisdavo sekioti paskui jį gatvėmis, ir visą Makendrikų šeimą. Tokios rūšies meilė irgi esti pavydi. Išlipęs savo stotyje, nusipirkau laikraštį ir perskaitęs sakinio pabaigą sužinojau, kad Rasčio nuotaka – gražuolė *nuo žurnalų viršelių iš Arkanzaso kalvų, mis Margareta Tetčer Ficju Vaildvud!* Megė! Iš džiaugsmo man net kojas pakirto, aš taip suglebau, kad likusią kelio dalį iki namų turėjau važiuoti taksi.

Madam Sapfija Spanela sutiko mane vestibiulyje paklaikusiomis akimis, laužydama rankas.

– Bėkite, – paliepė ji. – Šaukite policiją. Jinai kažką žudo! Ją kažkas žudo!

Tatai buvo panašu į tiesą. Sakytum, palaidi tigrai draskėsi jos bute. Sumišai traškėjo stiklai, viskas buvo plėšoma, mėtoma, krito vartomi baldai. Bet tame triukšme nesigirdėjo besibarančių balsų, ir tai atrodė keista.

– Bėkite! – šaukė madam Spanela, stumdama mane. – Praneškite policijai. Žmogžudystė!

Aš pasileidau bėgte, bet tik aukštyn, Holės buto link. Ėmiau daužyti duris, niekas neatidarė, tik sąmyšis kiek aptilo. Paskui visai liovėsi. Tačiau į maldavimus įleisti niekas nieko neatsakė, o besistengdamas išlaužti duris tik petį susitrenkiau. Tada išgirdau, kaip apačioje madam Spanela įsakinėja kažkokiam naujam atvykėliui kviesti policiją.

– Užsičiaupkite, – atkirto tas, – ir pasitraukite iš kelio.

Tai buvo Chosė Ibara Jėgeris. Dabar jis atrodė nė iš tolo nepanašus į šaunų Brazilijos diplomatą, – buvo suprakaitavęs ir išsigandęs. Man jis irgi liepė pasitraukti iš kelio. Ir, išsiėmęs iš kišenės raktą, atidarė duris.

– Čionai, daktare Goldmanai, – tarė jis modamas vyriškiui, einančiam jam iš paskos.

Niekas manęs nesulaikė, tad ir aš įsekiau paskui juos į butą, kuriame viskas buvo sudaužyta. Kalėdinė eglė pagaliau buvo išardyta – dalimis, tikrąja žodžio prasme. Sausos, parudavusios jos šakos mėtėsi tarp sudraskytų knygų, sudaužytų lempų ir patefono plokštelių. Net šaldytuvas buvo iškraustytas ir viskas iš jo išdrabstyta po kambarį: sudaužyti žali kiaušiniai varvėjo nuo sienų, o šitos makalynės viduryje tupėjo bevardis Holės katinas ir ramiai lakė pieną iš klano.

Miegamajame išlaistytų kvepalų tvaikas man užėmė kvapą. Užmyniau ant juodų Holės akinių – jie gulėjo ant grindų, lęšiai sukulti, o rėmeliai perskilę pusiau.

Galbūt todėl Holė, gulėdama paslika ant lovos, spoksojo į Chosė nieko nematydama, tarsi neregėdama nė daktaro, kuris tikrindamas jos pulsą progiesmiu kalbėjo:

– Jūs pervargote, jaunoji ledi. Labai pervargote. Jūs norite miego, tiesa? Miegokite.

Holė pasitrynė kaktą ir susitepė ją krauju – jos pirštas buvo sužeistas.

– Miegoti... – sumurmėjo ji ir sukukčiojo lyg išvargęs, aikštingas vaikas. – Tik jis vienas man leis-

davo. Leisdavo prisiglausti šaltomis naktimis. Aš radau vietą Meksikoje. Su arkliais. Prie jūros.

– Su arkliais prie jūros, – liūliavo ją daktaras, ieškodamas švirkšto juodame sakvojaže.

Chosė, pamatęs adatą, nusigręžė su pasibjaurėjimu.

– Ar tai tik iš sielvarto? – paklausė jis, ir netaisyklinga anglų kalba savaime suteikė jo klausimui ironišką atspalvį. – Ji susirgo tik iš sielvarto?

– Nė kiek neskauda, tiesa? – paklausė daktaras, švelniai trindamas jai ranką vatos gumulėliu.

Ji jau tiek atitoko, kad galėjo matyti daktarą.

– Mane viskas skaudina. Kur mano akiniai?

Bet jų jau nebereikėjo – jos akys pačios savaime užsimerkė.

– Ar tik iš sielvarto? – vis nenustygo Chosė.

– Malonėkite, sere, – griežtai tarė jam daktaras, – palikti mane vieną su paciente.

Chosė pasitraukė į kitą kambarį ir ten išliejo visą savo apmaudą ant madam Spanelos, kuri pirštų galais buvo įslinkusi pasiklausyti, kas čia darosi.

– Nelieskite manęs! Aš pašauksiu policiją! – grasino ji, kai tas, keikdamasis portugališkai, varė ją pro duris.

Jis norėjo išmesti lauk ir mane, taip bent aš spėjau iš jo fizionomijos. Bet vietoj to pakvietė išgerti.

Vieninteliame nesudaužytame butelyje, kurį suradome, buvo sausas vermutas.

– Aš bijau, – pareiškė Chosė, – kad tai nesukeltų viešo skandalo. Taip viską išdaužė. Elgėsi kaip išprotėjusi. O aš negaliu būti įveltas į viešą skandalą. Tai per daug opu: mano pavardė, mano tarnyba.

Jis kiek pralinksmėjo išgirdęs, kad aš nematau jokios priežasties kilti „skandalui“: juk savo paties nuosavybės sunaikinimas, reikia manyti, yra asmeniškas reikalas.

– Tai tik iš sielvarto, – pasakė jis tvirtai. – Kai ją apėmė liūdesys, pirmiausia ji sviedė taurę, iš kurios gėrė. Paskui butelį. Šias knygas. Lempą. Tada aš išsigandau. Išsiskubinau gydytojo.

– Bet kodėl, – man norėjosi sužinoti, – kodėl ji įpuolė į tokią isteriją dėl Rasčio? Ja dėtas aš būčiau džiaugęsis.

– Dėl Rasčio?

Aš dar tebeturėjau tą laikraštį ir parodžiau jam antraštę.

– Ak, šitai... – jis nusišypsojo paniekinamai. – Jie mums padarė didelę paslaugą, Rastis ir Megė. Mes

tik juokėmės iš to. Jie tikėjosi, kad didžiai mus įskaudins, o mes juk visą laiką troškome, kad jie dingtų mums iš akių. Užtikrinu jus, mes juokėmės, kai atėjo ta liūdna žinia.

Jis kažko paieškojo akimis šiukšlyne ant grindų ir pakėlė gniužuliuką geltono popieriaus.

– Štai, – tarė jis.

Tai buvo telegrama iš Tiulipo, Teksaso. GAVAU ŽINIĄ JAUNASIS FREDAS ŽUVO KARE UŽJŪRYJE TAŠKAS JŪSŲ VYRAS IR VAIKAI LIŪDI KARTU NETEKUS VISIEMS MUMS BRANGAUS ŽMOGAUS TAŠKAS IŠSIUNČIAU LAIŠKĄ MYLINTIS DAKTARAS

Nuo to laiko Holė niekad nebeužsimindavo apie brolį, išskyrus vieną kartą. Be to, liovėsi mane vadinti Fredu. Birželį, liepą, visus šiltus mėnesius ji tarsi miegojo giliu žiemos miegu, kaip gyvūnas, nežinantis, kad pavasaris atėjo ir praėjo. Jos plaukai patamsėjo, ji priaugo svorio. Ėmė nebesirūpinti savo drabužiais. Išbėgdavo apsipirkti į kulinariją vien su lietpalčiu ant nuogo kūno. Chosė persikėlė gyventi į jos butą, ir

ant pašto dėžutės vietoj Megės Vaildvud atsirado jo pavardė. Bet Holė vis vien dažnai būdavo viena, nes Chosė tris dienas per savaitę praleisdavo Vašingtone. Kai jo nebūdavo, jinai nieko nesikviesdavo ir pati beveik neišeidavo iš buto – išskyrus ketvirtadienius, kai važiuodavo į Sing Singo kalėjimą.

Bet tai nereiškė, kad ji liovėsi domėtis gyvenimu, – anaiptol! Ji atrodė labiau patenkinta ir net laimingesnė negu bet kada anksčiau. Staiga Holė visai netikėtai panoro jaukiau susitvarkyti butą ir nusipirko keletą jai visai nebūdingų daiktų. Park Berneto aukcione įsigijo senovinį kilimą, kuriame buvo pavaizduotas persekiojamas briedis, ir porą niaurių gotiškų „lengvų" kėdžių, kurios anksčiau puošė Viljamo Randolfo Hersto sodybą. Ji nusipirko visus „moderniosios bibliotekos" tomus, lentynas užpildė klasikinės muzikos plokštelėmis ir daugybe Metropoliteno muziejaus reprodukcijų, – pasistatė net kiniško katino statulėlę, kurios jos pačios katinas nekentė ir galop purkštaudamas sudaužė. Be to, įsitaisė Veringo markės plaktuvą, hermetiškai uždaromą puodą ir kulinarijos knygų komplektą. Ištisas popietes ji praleisdavo uoliai šeimininkaudama, besitaškydama mažytėje it karceris virtuvikėje.

– Chosė sako, kad aš verdu skaniau negu „Kolonijoje“. Tikrai, kas galėjo pagalvoti, kad aš tam turiu tiesiog įgimtą talentą. O dar prieš mėnesį nemokėjau nė kiaušinienės iškepti.

Bet, tiesą pasakius, to ji kaip reikiant niekad ir neišmoko. Paprasti patiekalai – bifšteksas, šviežios salotos – buvo ne jos jėgoms. Vietoj to ji maitino Chosė, o kartais ir mane, *outré* sriubomis (vėžliais su brendžiu išskobtame avokado vaisiuje), neroniškomis keistybėmis (keptu fazanu, farširuotu granatais ir japonine churma) ir kitokiomis abejotinomis naujovėmis (vištiena ir ryžiais su šafranu šokolado padaže, – „Rytų Indijos klasika, mano brangusis!“) Dėl karo įvestos kortelės cukrui ir grietinėlei varžė jos vaizduotę gaminant saldumynus, bet kartą ji sutaisė kažkokią *Tobacco Tapioca* – kaip tatai atrodė, geriau neaprašinėsiu.

Neaprašinėsiu ir jos mėginimų išmokti portugalų kalbą. Tai buvo tokia pat kankynė man, kaip ir jai, nes kai tik pas ją užeidavau, ant patefono nuolat sukdavosi portugalų kalbos pamokų plokštelės. Dabar retas jos sakinys neprasidėdavo žodžiais: „Kai mes susituoksime...“ arba „Kai mes persikelsime į Rio...“

Bet Chosė nė karto neužsiminė apie vedybas. Holė nuo manęs to neslėpė.

– Šiaip ar taip, jis žino, jog aš nėščia. Na taip, mielasis. Jau šešios savaitės. Nesuprantu, kodėl tai jus turėtų stebinti. Aš nesistebiu. Nė truputėlio. Aš džiaugiuosi. Norėčiau jų turėti bent devynis. Be abejo, kai kurie iš jų bus gana tamsaus gymio – Chosė turi kiek *le nègre* kraujo. Tikriausiai jūs ir pats supratote. Ir tai, man rodos, puiku: kas gali būti gražesnio už juodą vaiką su šviesiomis, žalsvomis dailiomis akutėmis? Norėčiau – susimildamas, nesijuokite, – aš norėčiau, kad būčiau atitekusi jam, Chosė, dar mergaitė, užuot šlaisčiusis su kuo papuolė, kaip žmonės šneka. Aš nekaltinu jų, nenaudėlių, kad jie taip plepa, nes pati visą laiką mėgdavau pasigirti. Bet iš tikrųjų kartą naktį suskaičiavau, ir pasirodo – mano meilužių būta tik vienuolikos, neskaitant tų, kuriuos turėjau iki trylikos metų, nes apie juos nėra ko nė kalbėti. Vienuolika. Argi dėl to esu kekšė? Pasižiūrėkite į Megę Vaildvud. Arba į Honę Taker. Arba į Rozą Eleną Vord. Žinoma, aš neturiu nieko prieš kekšes, išskyrus viena: kai kurių jų liežuvis gal ir teisingas, bet širdys visų nedoros. Argi taip galima – gulėti su kokiu tipu, imti iš jo pinigus ir net *nebandyti* savęs įtikinti, jog jį myli.

Aš visada stengdavausi. Net ir Benį Šekletą, ir visus tuos žiurkinus stengdavausi pamilti. Aš kažkaip užhipnotizuodavau save ir galvodavau, kad jų žiurkiški snukučiai turi savotiško žavesio. Iš tikrųjų, išskyrus daktarą, jeigu jūs norite priskaičiuoti daktarą, Chosė – pirma tikroji mano meilė. Žinoma, jis nėra man visiškos tobulybės idealas. Jis pameluoja, jaudinasi dėl to, ką pagalvos žmonės, ir gal penkiasdešimt kartų per dieną lenda į vonią, o juk vyrui reikia turėti kvapą. Jis pernelyg čiutnus, pernelyg atsargus, kad būtų mano idealas. Jis visada nusigręžia, kai nusirenginėja, per daug garsiai čiaumoja valgydamas, ir aš nemėgstu žiūrėti, kai jis bėga, – kažkaip labai juokingai bėga. Jei galėčiau laisvai pasirinkti iš visų žemėje gyvenančių vyrų, – spragtelti pirštais ir pasakyti: „Ei, ateik pas mane!“ – aš nesirinkčiau Chosė. Neru – tas arčiau mano idealo. Arba Vendelis Vilkis. Bet kada tapčiau jo Greta Garbo. Kodėl gi ne? Kiekvienas žmogus turi turėti teisę susituokti su vyru ar moterimi arba – klausykit, jeigu jūs ateitumėt pas mane ir pareikštumėt, kad norite susijungti su karo laivu, aš gerbčiau jūsų jausmus. Ne, aš kalbu rimtai. Meilė turėtų būti leidžiama. Aš visa širdimi už meilę. Ypač dabar, kai gerai supratau, kas yra meilė. Nes

aš tikrai myliu Chosė – net mesčiau rūkyti, jeigu jis paprašytų. Jis draugiškas, moka mane prajuokinti net tada, kai man norisi skradžiai žemėn prasmegti. Tik dabar man jau retai taip bebūna. Ir net tada nesti taip bjauru, kad reiktų ryti sekonalį ir šliaužti pas Tifanį – tiesiog imu ir nunešu išvalyti jo kostiumą arba paruošiu jam grybų ir pasijuntu puikiai, tiesiog šauniai. Be to, atsisakiau tų savo horoskopų. Turbūt jau esu išmetusi po dolerį kiekvienai tai prakeiktai žvaigždei tame prakeiktame planetariume. Tai kvaila, bet esmė štai kokia: tau gerai seksis tik tada, jei pats būsi geras. Geras? Tiksliau bus pasakius – doras! Doras ne įstatymo atžvilgiu – aš apiplėščiau kapą, išlupčiau numirėliui akis, jei žinočiau, kad dėl to būtų linksmiau, – turi būti doras pats sau. Gali būti kuo nori, tik ne bailiu, ne veidmainiu, ne palaižūnu, ne pasileidėliu. Geriau vėžys negu nedora širdis. Tatai nereiškia, kad reikia būti šventam. Paprasčiausias praktiškumas. Nuo vėžio gali numirti, o be doros širdies išvis negalima gyventi. Et, velniop viską, brangusis! Paduokite gitarą, aš jums padainuosiu vieną *fada* tobuliausia portugalų kalba.

Tos paskutinės savaitės, kada baigėsi vasara ir prasidėjo ruduo, kažkaip išblanko mano atmintyje, gal-

būt todėl, kad mes jau buvome taip perpratę vienas kitą, jog dažniau bendraudavome tyliai, mintimis, o ne žodžiais: švelni ramybė tada pakeičia įtampą, nervingą plepėjimą ir skubą, atspindinčią paviršutiniškesnius ir tik iš pažiūros dramatiškesnius draugystės momentus.

Dažnai, kai jo nebūdavo mieste (į jį aš ėmiau žiūrėti priešiškai ir todėl retai vadindavau vardu), mes drauge praleisdavome ištisus vakarus ir kartais turbūt nepasakydavome nė šimto žodžių. Vieną dieną nuėjome pėsti ligi pat Čainatauno, paragavome ten kiniškų patiekalų, nusipirkome keletą popierinių žibintų ir, pavogę dėžutę aromatinių žvakučių, pasileidome tekini Bruklino tiltu. O ant tilto, kai žiūrėjome, kaip pro stūksančias degančio horizonto uolas išplaukia į jūrą laivai, Holė tarė:

– Po daugel metų, po daugel daugel metų vienas iš šitų laivų parplukdys mane atgal, mane ir devynis mano braziliškus vaikučius. Taip, juk jie turi pamatyti visa tai – šiuos žiburius, šią upę. Aš myliu Niujorką, nors jis ir nėra mano, kaip kad kartais kas nors būna sava – medis, gatvė ar namas, kas nors, kas priklauso žmogui todėl, kad jis pats tam kažkam priklauso.

Ir aš pasakiau:

– Nutilkit, susimildama!

Aš pasijutau labai nesmagiai, lyg nereikalingas buksyras sausame doke šalia žiburiuojančio lainerio, kuris turi aiškų tikslą ir plaukia į tolimą uostą, linksmai skardenant sirenoms ir byrant konfeti.

Taigi tos dienos, paskutinės dienos, išblėso atmintyje, miglotos, rudeninės, panašios viena į kitą lyg krintantys lapai, išskyrus vieną, kuri nebuvo panaši nė į vieną dieną mano gyvenime.

Tai buvo rugsėjo trisdešimtoji, mano gimimo diena, nors tolesniems įvykiams visa tai neturėjo jokios įtakos. Tiesa, aš tikėjausi, kad mano šeima prisimins mane ir atsiųs piniginę perlaidą, todėl rytą nekantravau, kada ateis laiškininkas. Aš net nusileidau laiptais ir ėmiau jo laukti. Jeigu nebūčiau tada trainiojęsis vestibiulyje, Holė nebūtų pakvietusi manęs pajodinėti ir todėl nebūtų turėjusi progos išgelbėti man gyvybę.

– Eime, – tarė ji, radusi mane belaukiantį laiškininko. – Pajodinėsime po parką.

Ji buvo su odine striuke, mėlynomis trumpomis kelnėmis ir teniso batukais. Patapšnojo sau per pilvą rodydama, koks jis plokščias:

– Nemanyk, kad ruošiuosi nusikratyti įpėdinio. Bet aš turiu arklį, savo mieląją Meibel Minervą, ir negaliu išvykti nepasakiusi jai sudie.

– Sudie?

– Kitą šeštadienį išvykstu. Chosė jau nupirko bilietus.

Visai suglumęs išsekiau paskui ją į gatvę.

– Majamyje mes persėsime į kitą lėktuvą. Po to skrisime virš jūros. Virš Andų. Ei, taksi!

Virš Andų... Kai mes važiavome taksi per Centrinį parką, man atrodė, tarsi ir aš skrisčiau, vienišas sklęsčiau virš pavojingų snieginų viršūnių.

– Bet taip negalima. Galų gale, kaipgi šitaip? Na, į ką tai panašu! Na, juk jūs negalite iš tiesų pabėgti ir visus čia palikti.

– Nemanau, kad manęs kas pasigestų. Aš neturiu draugų.

– Aš pasigesiu. Ilgėsiuosi jūsų. Ir Džou Belas. Ak, milijonai pasiges. Kaip Salis. Vargšas misteris Tomatas.

– Aš mylėjau mieląjį Salį, – pasakė ji ir atsiduso. – Žinote, jau mėnuo, kai jo nemačiau. Kai pasa-

kiau, jog išvykstu, jis buvo kaip angelas. Iš tikrųjų, – ji susiraukė, – jis, regis, džiaugėsi, kad aš palieku šalį. Pasakė, kad tat tik į gera. Mat anksčiau ar vėliau gali kilti keblumų, jeigu valdžia sužinos, kad aš nesu tikra jo dukterėčia. Tasai storulis advokatas O'Šonesis atsiuntė man penkis šimtus dolerių. Grynais. Vestuvių dovana nuo Salio.

Man norėjosi būti nemandagiam.

– Ir iš manęs galite tikėtis dovanos. Jeigu kada nors tos vedybos įvyks.

Holė nusijuokė.

– Jis ves mane pagal visas taisykles. Bažnyčioje. Ir jo šeimos nariai dalyvaus. Todėl mes ir laukiame, iki nuvyksime į Rio.

– O ar jis žino, kad jūs jau buvote ištekėjusi?

– Kas jus apsėdo? Ar jūs norite sugadinti man nuotaiką? Juk tokia graži diena, – liaukitės!

– Bet juk visai galimas daiktas...

– Ne, negalimas. Aš jau sakiau, ana santuoka buvo neteisėta. Negalėjo būti teisėta. – Ji pasitrynė nosikę ir pažvairavo į mane. – Tik pamėginkite kam nors apie tai prasitarti, mielasis, aš pakabinsiu jus už kojų pirštų ir išdarinėsiu kaip paršą.

Arklidės – man rodos, toje vietoje dabar yra televizijos studija, – buvo vakarinėje Šešiasdešimt šeštojoje gatvėje. Holė išrinko man seną keršą kumelę su įdubusia nugara.

– Nebijokite, ant jos joti – tas pat kaip lopšy gulėti, – nuramino ji mane.

Man ši garantija buvo reikalinga, nes jojikas iš manęs labai menkas – tik kažkada per vaikų karnavalą buvau jodinėjęs poniais. Holė padėjo man užsiropšti ant balno, paskui užšoko pati ant savo arklio, širmo ristūno, ir nujojo pirma judriu Centrinio parko keliu link jojimo tako, po kurį vėjas draikė nuo medžių nuplėštus lapus.

– Jaučiate? – šūktelėjo ji. – Kaip nuostabu!

Ir staiga aš pajutau. Staiga, žiūrėdamas, kaip įvairiaspalviai Holės plaukai žiba saulės šviesoje, prasiskverbusioje pro raudonus ir geltonus lapus, aš ją taip pamilau, jog užmiršau pats save, savo niekingą nusivylimą ir troškau tik, kad visa, apie ką ji svajoja, išsipildytų.

Arkliai dabar ėmė risnoti, vėjo bangos mus taškė, plakė mums veidus, mes čia panirdavome į šešėlių tvenkinius, čia vėl išplaukdavome į saulę, ir džiaugsmas, palaimingas susijaudinimas virė manyje kaip

burbuliukai putojančiame gėrime. Tai truko vos valandėlę ir jau kitą akimirką virto liūdnu farsu.

Staiga lyg laukiniai, slapstęsi džiunglėse, iš krūmų ant tako iššoko būrys negriukų. Klykaudami ir plūsdamiesi jie ėmė laidyti į mus akmenis ir plakti arklius rykštėmis.

Mano keršoji kumelė šoko piestu, sužvengė, stojosi ant užpakalinių kojų kaip cirkininkas ant virvės ir pasileido šuoliais taku, išmetusi mano kojas iš kilpų ir palikusi beveik kybantį ore. Jos kanopos skėlė kibirkštis iš žvirgždo akmenų. Dangus persikreipė. Medžiai, tvenkinys su žaisliniais vaikų burlaiviais, statulos – viskas lėkė kūlvirsčiais.

Auklės puolė gelbėti savo globotinius nuo besiartinančių mūsų arklių. Vyrai, valkatos ir visi kiti šaukė:

– Įtempk pavadį!

Kiti:

– Tpru, berneli, tpru!

Treti:

– Šok nuo arklio!

Šiuos balsus aš prisiminiau tik vėliau. Tuo metu tejutau Holę – kaubojišką pasagų bildesį užpakalyje, niekaip neprisivejantį manęs, ir drąsinančius šauks-

mus. Pirmyn, per parką į Penktąją aveniu – šuoliai į pačią gatvės tirštumą, tiesiai į žviegiančius, besitraukiančius iš kelio taksi ir autobusus. Pro Hercogo rūmus, Friko muziejų, pro Pjerą ir Plazą. Tačiau Holė mane pasivijo. Be to, dar prisidėjo raitas policininkas. Juodu priartėjo iš abiejų pusių, suspaudė mano šuoliuojančią kumelę lyg į reples ir privertė ją, visą apsiputojusią, sustoti. Tada pagaliau aš iškritau iš balno. Nukritau žemėn, atsikėliau ir stovėjau gerai nesusivokdamas, kur esu. Aplink mus susirinko minia. Policininkas pūkštė ir kažką rašėsi knygutėje, bet netrukus tapo labai lipšnus, išsišiepė ir pareiškė pasirūpinsiąs, kad mūsų arkliai būtų sugrąžinti į arklides.

Holė įsodino mane į taksi.

– Mielasis, kaip jaučiatės?

– Gerai.

– Bet aš visai nejaučiu jūsų pulso, – tarė ji čiupinėdama mano riešą.

– Vadinasi, aš jau miręs.

– Liaukitės, idiote. Aš kalbu rimtai. Pažvelkite į mane.

Visa bėda buvo ta, kad aš negalėjau jos įžiūrėti. Tikriau pasakius, aš mačiau keletą Holių, tris supra-

kaitavusius veidus, kurie buvo taip išbalę iš baimės, kad aš ir susijaudinau, ir sumišau.

– Garbės žodis, aš nieko nejaučiu. Tik gėdą.

– Tikrai, brangusis? Sakykite man visą teisybę. Juk jūs galėjote užsimušti.

– Bet neužsimušiau. Ir tik jūsų dėka. Jūs išgelbėjote man gyvybę. Jūs nuostabi. Vienintelė. Aš myliu jus.

– Kvailys nelaimingas! – tarė ji ir pabučiavo man skruostą.

Po to Holės tapo keturios, ir aš netekau sąmonės.

Tą popietę Holės atvaizdas pasirodė pirmuosiuose laikraščių puslapiuose – vakarinės laidos *Journal-American* ir rytinių *Daily News* bei *Daily Mirror*. Bet šis jos išgarsinimas neturėjo nieko bendra su pasibaidžiusiais arkliais. Kaip skelbė antraštės, tatai buvo susiję su visai kitu dalyku: SUIMTA LAISVO ELGESIO MOTERIS, ĮSIPAINIOJUSI Į NARKOTIKŲ SKANDALĄ *(Journal-American)*, UŽ NARKOTIKŲ KONTRABANDĄ SUIMTA AKTORĖ *(Daily News)*, IŠAIŠKINTA NARKOTIKAIS PREKIAVUSI GAUJA, SULAIKYTA ŽAVI GRAŽUOLĖ *(Daily Mirror)*.

Iš visų laikraščių sensacingiausią nuotrauką išspausdino *Daily News:* Holė eina į policijos nuovadą, vedama dviejų raumeningų seklių – vyro ir moters. Tarp šių kraupių palydovų net jos drabužiai (ji dar tebevilkėjo savąjį jojimo kostiumą – odinę striukę ir mėlynus džinsus) tarsi sakyte sakė, kad tai gangsterių bendrininkė, o juodi akiniai, išsidraikę plaukai ir iš patemptų lūpų karanti cigaretė šį įspūdį dar labiau stiprino.

Po nuotrauka buvo tekstas:

Dvidešimtmetė Holė Golaitli, gražioji kino žvaigždutė ir garsi kavinių lankytoja, kaip pareiškė rajono prokuroras, yra svarbi figūra tarptautinėje narkotikų kontrabandos gaujoje, susijusioje su reketininku Salvatore – „Saliu" Tomatu. Nuotraukoje: detektyvai Patrikas Konoras (kairėje) ir Šeila Fezoneti (dešinėje) veda ją į policijos nuovadą Šešiasdešimt septintojoje gatvėje. Skaitykite 3 p.

Aprašymas drauge su kita nuotrauka – skrybėle veidą prisidengusio žmogaus, kaip išaiškinta, vardu Oliveris, – „Tėvo" O'Šonesio, užėmė net tris skiltis. Štai kiek sutrumpintas pasakojimas.

Nuolatinius kavinių lankytojus šiandien apstulbino žinia, kad suimta prašmatnioji Holė Golaitli, žino-

ma dvidešimtmetė Holivudo žvaigždutė, plačiai pagarsėjusi Niujorke. Tuo pat metu, antrą valandą popiet, policija sučiupo Oliverį O'Šonesį, penkiasdešimt dvejų metų, gyvenantį viešbutyje Seabord *vakarinėje Keturiasdešimt devintojoje gatvėje. Jis buvo suimtas, kai ėjo iš „Hamburgo dausų" užkandinės Medisono aveniu. Kaip pareiškė rajono prokuroras Frenkas L. Donovanas, jiedu yra svarbios figūros tarptautinėje narkotikų kontrabandos gaujoje, kuriai vadovauja liūdnai pagarsėjęs mafijos fiureris Salvatorė – „Salis" Tomatas, šiuo metu Sing Singo kalėjime atliekantis penkerių metų bausmę už politikų papirkinėjimą... O'Šonesis, suspenduotas kunigas, nusikaltėlių sluoksniuose vadinamas „Tėvu" arba „Padre", savo pažintį su kalėjimais pradėjo dar 1934 metais, kai buvo dvejiems metams pasodintas už nelegalios psichoneurologinės klinikos, vadinamos „Vienuolynu", įsteigimą Rod Ailende. Mis Golaitli, ligi šiol dar neturėjusi reikalų su teisėsauga, buvo suimta savo prabangiame bute Yst Saido šiaurėje... Nors rajono prokuratūra atsisakė pateikti oficialų pranešimą, atsakingi šaltiniai atkakliai tvirtina, kad gražioji blondinė aktorė, nuolatinė multimilijonieriaus Raterfordo Trolerio kompanionė, veikė kaip ryšininkė tarp kalėjime sėdinčio Tomato ir jo dešiniosios ran-*

kos O'Šonesio... Apsimetusi Tomato giminaite, mis Golaitli, sakoma, kas savaitė lankiusis Sing Singe, ir per tuos pasimatymus Tomatas perduodavęs jai žodžiu šifruotus pranešimus, kuriuos ji perduodavusi O'Šonesiui. Šitaip Tomatas, gimęs, kaip spėjama, Čefalu, Sicilijoje, 1874 metais, galėjo tiesiogiai kontroliuoti pasaulinį narkotikų sindikatą su pagrindiniais centrais Meksikoje, Kuboje, Sicilijoje, Tanžere, Teherane ir Dakare. Tačiau rajono prokuratūra atsisakė pateikti kokių nors išsamesnių duomenų apie šiuos ryšius ar net patvirtinti juos... Įspėti nežinomo asmens, visas būrys reporterių susirinko iš anksto prie policijos nuovados rytinėje Šešiasdešimt septintojoje gatvėje, kai abu kaltinamieji buvo atvežti surašyti protokolo. O'Šonesis, rudaplaukis žaliūkas, pareiškė neatsakinėsiąs į klausimus ir spyrė vienam fotoreporteriui į paslėpsnį. O mis Golaitli, gležnutė gražiaakė, nors apsirengusi kaip berniokas – su kelnėmis ir odine striuke, – atrodė palyginti rami. „Neklausinėkite manęs, ką reiškia visa ši velniava, – pasakė ji reporteriams. – Parce-que je ne sais pas, mes chères. *(Nes aš nieko nežinau, mano mielieji.) Taip, aš lankiau Salį Tomatą. Susitikdavau su juo kas savaitę. Kas čia blogo? Jis tiki Dievą, ir aš tikiu."*

Toliau, po paantrašte PRISIPAŽINO, JOG PATI VARTOJA NARKOTIKUS, buvo rašoma:

Mis Golaitli nusišypsojo, kai reporteris paklausė, ar kartais ji pati nevartoja narkotikų. „Aš truputį mėginau marihuanos. Ji perpus mažiau kenksminga negu brendis. Be to, pigesnė. Deja, aš labai mėgstu brendį. Nieko panašaus, misteris Tomatas nė karto man neužsiminė apie narkotikus. Mane tiesiog siutina tai, kad šie niekingi žmonės jį persekioja. Jis jautrus, religingas žmogus. Toks mielas senis!

Šiame pranešime buvo viena itin šiurkšti klaida: ji anaiptol nebuvo suimta „prabangiame bute". Tai įvyko mano paties vonioje. Aš mirkiau sumuštą kūną karštame vandenyje su Epsomo druskomis, o Holė, kaip rūpestinga slaugė, sėdėjo ant vonios krašto ir laukė, kada galės įtrinti skaudamas vietas Sloano tepalu ir apkamšyti mane lovoje. Tuo metu kažkas pasibeldė į buto duris. Kadangi jos buvo neužrakintos, Holė šūktelėjo: „Prašom!" Įėjo madam Sapfija Spanela, o paskui ją, kaip uodega, du civiliškai apsirengę detektyvai. Vienas jų buvo ledi su storomis geltonomis kasomis aplink galvą.

– Štai ji – jūsų ieškoma moteris, – sugriaudėjo madam Spanela, braudamasi į vonią ir rodydama pirštu

pirma į Holę, o paskui į mano nuogybę. – Žiūrėkite. Kokia pasileidėlė!

Vyras, regis, kiek sumišo ir dėl madam Spanelos elgesio, ir dėl visos šios situacijos; užtat jo kompanionės veidą iškreipė piktdžiuga – ji šleptelėjo ranka Holei per petį ir keistu vaikišku balsu tarė:

– Eime, sese! Tavęs laukia kitoje vietoje.

Į tai Holė ramiai atsakė:

– Patrauk nuo manęs savo lipnias letenas, tu šlykšti snargliuota sena lesbe.

Šie žodžiai gerokai įsiutino ledi, ir ji smogė Holei su velnioniška jėga. Taip smogė, kad net Holės galva persikreipė, o tepalo buteliukas, iškritęs jai iš rankos, sudužo ant grindų plytelių. Ir kai aš, išsikapanojęs iš vonios ir bepuolantis į peštynes, stojausi ant šukių, vos nenusipjoviau abiejų kojų didžiųjų pirštų. Nuogas, palikdamas kruvinus pėdsakus, aš palydėjau tą procesiją ligi pat prieškambario.

– Tik neužmirškite, susimildamas, pašerti katino, – dar spėjo priminti man Holė, kai detektyvai stūmė ją laiptais žemyn.

*

Žinoma, aš maniau, kad čia madam Spanelos darbas: juk ji jau keletą kartų kvietė pareigūnus ir įskundinėjo Holę. Man ir į galvą nebuvo atėję, kad visas reikalas gali taip bjauriai pakrypti, kol tą vakarą nepasirodė Džou Belas, mojuodamas laikraščiais. Jis buvo pernelyg susijaudinęs, kad galėtų suprantamai kalbėti, ir tik lakstė po kambarį daužydamas kumščiu į kumštį, kol aš skaičiau pranešimus.

Paskui jis tarė:

– Kaip manote, tai tiesa? Kad ji galėjo būti įsivėlusi į šią bjaurią istoriją?

– Deja, taip.

Jis įsikišo į burną savo pypkutę ir žiūrėdamas į mane ėmė ją krimsti, tarsi tai būtų buvę mano kaulai.

– Žmogau, juk tai šlykštu! Ir pats dar dėjotės jos draugu. Koksai bjaurybė!

– Palaukite. Aš nesakiau, kad ji įsivėlė sąmoningai. Taip nebuvo. Bet, suprantate, ji visa tai darė. Nešiojo pranešimus ir visa kita...

– Ir pats į tai žiūrite visiškai ramiai, ar ne? – šoko Džou Belas. – Jėzau, juk ji gali gauti dešimt metų! Dar daugiau. – Jis ištraukė man iš rankų laikraščius. – Jūs pažįstate jos draugus. Tuos turtingus vyrukus. Eime

tuoj pat į barą ir skambinkime jiems. Mūsų mergaitei gali prireikti galvotesnių advokatų negu tie, kurie prieinami mano kišenei.

Aš buvau pernelyg susidaužęs ir silpnas, todėl pats apsirengti negalėjau – Džou Belas turėjo man padėti. Kai nuėjom į barą, jis įgrūdo mane į telefono būdelę ir pastatė trigubą martinio ir pilną bokalą monetų. Bet aš niekaip nesugalvojau, kam skambinti. Chosė buvo Vašingtone, ir aš nenutuokiau, kaip jį ten surasti. Gal Rasčiui Troleriui? Tik ne tam pašlemėkui! O kokius kitus Holės draugus aš dar žinojau? Gal ji sakė tiesą, kai kalbėjo, kad neturi jokių tikrų draugų.

Aš užsakiau Krestvju 5-6958 Beverli Hilse – O. Dž. Bermano numerį, kurį man davė tarpmiestinė informacija. Atsiliepęs asmuo pasakė, kad Bermanui daromas masažas ir jo negalima trukdyti.

– Prašom paskambinti kiek vėliau, – ir pokalbis baigėsi.

Džou Belas įniršo: „Reikėjo pasakyti, jog tai mirtinas reikalas“, – ir įsakė man, kad pamėginčiau skambinti Rasčiui. Ragelį pakėlė misterio Trolerio vyresnysis liokajus.

– Misteris ir misis Troleriai pietauja, – pasakė jis, – ką jiems pranešti?

Džou Belas suriko į ragelį:

– Tai labai svarbu, misteri. Gyvybės ar mirties klausimas.

Išėjo taip, kad aš pasijutau kalbąs su buvusia panele Mege Vaildvud – teisingiau pasakius, jos klausąs.

– Ar jūs pakvaišot? – paklausė ji. – Mano vyras ir aš garantuotai iškelsime bylą kiekvienam, kas mėgins sieti mūsų pavardę su ta bjau-bjau-bjauria išsigimėle mer-mer-mergše. Aš visada žinojau, kad ji nar-nar-narkomanė, doros turinti ne daugiau už kalę. Jos vieta – tik kalėjime. Ir mano vyras tam pritaria tūkstančiu procentų. Mes garantuotai iškelsime bylą kiekvienam, kas...

Pakabinęs ragelį, prisiminiau senąjį daktarą Tiulipe, Teksase. Bet ne, Holei nepatiktų, jei aš jam paskambinčiau, už tai ji mane, ko gero, užmuštų.

Vėl paskambinau į Kaliforniją. Linija buvo užimta, ilgai negalėjau susisiekti, ir tada, kai O. Dž. Bermanas pakėlė ragelį, aš buvau išgėręs tiek martinio, kad jau jis turėjo man aiškinti, kokiu reikalu skambinu.

– Jūs dėl to vaikučio, ar ne? Aš jau žinau. Jau skambinau Igiui Fitelštainui. Igis yra geriausias Niujorko advokatas. Pasakiau Igiui: „Imkitės šios bylos ir atsiųskite man sąskaitą, tik žiūrėkite, niekur neminėkite

mano pavardės". Na, aš vaikučiui šį tą skolingas. Ne ta prasme, kad iš jos ką skolinausi, bet... jūs suprantate. Ji kvanktelėjusi. Apsimetėlė. Bet *nuoširdi* apsimetelė, suprantate? Šiaip ar taip, jai paskirtas tik dešimties tūkstančių dolerių užstatas. Nesirūpinkite, Igis dar šį vakarą ją išvaduos... Aš nenustebčiau, jei ji jau dabar būtų namie.

Bet namie jos nebuvo. Ji nebuvo grįžusi ir kitą rytą, kai nuėjau pašerti katino. Neturėdamas jos buto rakto, užlipau atsarginiais laiptais ir įlindau pro langą. Katinas buvo miegamajame, ir ne vienas: pasilenkęs prie lagamino krapštėsi kažkoks žmogus. Kai aš lipau pro langą, abudu, palaikę vienas kitą plėšiku, persimetėme nejaukiais žvilgsniais. Jo veidas buvo dailus, plaukai žvilgantys, jis buvo panašus į Chosė. Negana to, į lagaminą jis pakavo Chosė daiktus, kurie buvo pas Holę – batus ir kostiumus, su kuriais ji amžinai kamavosi, rūpindamasi valyklomis ir taisyklomis. Iš anksto žinodamas atsakymą, paklausiau:

– Ar čia jus atsiuntė misteris Ibara Jėgeris?

– Aš – pusbrolis, – pasakė jis įtariai šypsodamasis, vos juntamu akcentu.

– Kur Chosė?

Jis pakartojo klausimą, lyg versdamas jį į kitą kalbą.

– Ak, kur ji? Ji laukia, – pasakė ir tartum pamiršęs mane vėl ėmėsi kamerdinerio pareigų.

Vadinas, diplomatas ketina nešti kudašių. Na, dėl to aš nenustebau; bent nė kiek nenuliūdau. O vis dėlto kokia neregėta kiaulystė!

– Jį reikėtų nuplakti bizūnu.

Pusbrolis sukikeno, ir aš neabejojau, kad jis mane suprato. Uždaręs lagaminą, atkišo man laišką.

– Mano pusbrolis... ji prašo aš duoti laiškas jo panelei. Jūs bus malonus?

Ant laiško buvo greitosiomis brūkštelėta: *Mis H. Golaitli – Maloniai sutikus įteikėjui.*

Aš atsisėdau ant lovos, apkabinau katiną ir kiekviena savo esybės dalelyte pajutau tokią širdgėlą dėl Holės, kokią galėjo pajusti tik ji pati.

– Taip, aš perduosiu laišką.

*

Ir aš jį perdaviau, nors visai nenorėjau. Man pristigo drąsos jį sudraskyti ar valios jėgų laikyti kišenėje, kai Holė labai atsargiai pasiteiravo, ar kartais aš neturįs

žinios nuo Chosė. Tai buvo trečią rytą po to įvykio. Aš sėdėjau prie jos lovos ligoninės palatoje, kuri dvokė jodu ir antelėmis. Holė čia gulėjo nuo to vakaro, kai buvo suimta.

– Sveikas, mielasis, – pasveikino ji mane, kai ėjau prie jos ant pirštų galų su bloku *Picayune* cigarečių ir puokštele rudeninių žibuoklių, – aš netekau įpėdinio.

Ji atrodė kokių dvylikos metų. Blyškūs jos plaukai buvo sušukuoti atgal, o akys, pirmą kartą be juodų akinių, atrodė vaiskios kaip lietaus vanduo – sunku buvo patikėti, kad ji sunkiai serga.

Ir vis dėlto taip buvo.

– Dievaži, aš vos neužverčiau kanopų. Aš nejuokauju: ta dručkė vos nepribaigė manęs. Kaip įsikudakino, rodės, plyš! Regis, aš jums nepasakojau apie tą dručkę. Mat ir aš pati apie ją nieko nežinojau iki brolio mirties. Iš pradžių nesupratau, kur jis dingo, ką tai reiškia – Fredas mirė. Ir tada aš išvydau ją. Ji buvo štai čia, kambaryje drauge su manimi, ir sūpavo Fredą ant rankų, tokia nutukusi šlykšti ruda ragana, ir pati suposi, suposi kėdėje su Fredu ant rankų – ir žvengė kaip patrakus. Koks pasityčiojimas! Bet tai dar ne viskas, drauguži. Ši ruda baidyklė tik ir laukia,

kada galės iškrėst mums kokią šunybę. Dabar suprantate, kodėl aš pašėlau ir viską sudaužiau?

Be advokato, kurį pasamdė O. Dž. Bermanas, aš buvau vienintelis lankytojas, įleidžiamas pas Holę. Jos palatoje buvo daugiau ligonių – trys damos, tarsi trynukės: jos, be priešiškumo, bet su ypatingu susidomėjimu mane tyrinėdamos, savo pastabas reiškė šnibždėdamosi itališkai. Holė man paaiškino:

– Jos mano, kad jūs, mielasis, esate mano suvedžiotojas. Vyrukas, kuris mane nuskriaudė.

Į mano pasiūlymą, kad jinai joms viską paaiškintų, Holė atsakė:

– Aš negaliu. Jos nemoka angliškai. Be to, kam iš jų atimti tą malonumą.

Ir tada Holė ir pasiteiravo apie Chosė.

Vos tik ji išvydo laišką, jos akys prisimerkė, o lūpos išsilenkė į nežymią, įtemptą šypseną, kuri iškart be galo ją susendino.

– Mielasis, – paprašė ji manęs, – gal malonėtumėte iš to stalčiaus išimti mano rankinuką. Merginai nedera skaityti tokių dalykų nepasidažius lūpų.

Žvelgdama į pudrinės veidroduką, ji dažėsi ir pudravosi tol, kol veide neliko jokių dvylikametės bruožų. Viena pomada paryškino lūpų linijas, kita paspalvino

skruostus. Juodu pieštuku apvedė akių kraštelius, mėlynu – vokus, apsipurškė kaklą kvepalais, į ausis įsisegė perlų auskarus ir užsidėjo savo tamsius akinius. Taip apsišarvavusi ir pasiskundusi dėl apsitrynusio manikiūro, ji atplėšė laišką ir ėmė greitai jį skaityti, o šalta įtempta jos šypsenėlė tuo tarpu pamažu nyko, veidas akmenėjo. Galų gale ji paprašė cigaretės. Užsitraukė dūmą.

– Skonis šuniškas. Bet dieviška! – tarė ji ir mestelėjo man laišką. – Gal jums kada pravers, jei sugalvosite parašyti romaną iš žiurkių gyvenimo. Nesispyriokite, perskaitykite garsiai. Man pačiai norisi pasiklausyti.

Laiškas prasidėjo: „Brangiausioji mano mergyte..."

Holė iš karto mane pertraukė. Ji pasiteiravo, ką aš manau apie rašyseną. Aš nieko apie ją nemaniau: sukaustytos, puikiausiai išskaitomos, neišraiškingos raidės.

– Ši rašysena – tai jis pats, taškas į tašką. Nė vienos neužsegtos sagelės ir su užkietėjusiais viduriais, – pareiškė Holė. – Skaitykite toliau.

„Brangiausioji mano mergyte, aš mylėjau tave ir tikėjau, kad tu ne tokia kaip kitos. Bet įsivaizduok, kaip

aš nusivyliau, kai šitokiu baisiu, skandalingu būdu patyriau, kokia nepanaši esi į tą moterį, kurią mano įsitikinimų ir visuomeninės padėties vyras galėtų tikėtis pavadinti savo žmona. Aš labai apgailestauju, kad tave ištiko tokia nešlovė, ir nedrįstu savuoju pasmerkimu didinti jau ir taip tave užgulusio visuotinio pasmerkimo. Todėl aš tikiuosi, kad tu savo širdyje nepasmerksi manęs. Man reikia saugoti savo šeimos ir savo paties reputaciją. Aš esu bailys, kai man kas gresia šioje srityje. Užmiršk mane, gražusis vaikuti. Manęs čia jau nebėra. Aš išvykau namo. Bet tesaugo Dievas tave ir tavo kūdikį. Tegu Dievas tau nebus toks kaip – Chosė."

– Na?

– Tai atrodo gana garbingai. Ir net graudu.

– *Graudu?* Jus jaudina tas niekšas!

– Bet jis prisipažįsta esąs bailys. Ir jo akimis žiūrint, jūs pati suprantate...

Holė nenorėjo pripažinti suprantanti, bet jos veidas, nors ir padengtas kosmetika, tai išdavė.

– Žinoma. Ši žiurkė turi pasiteisinimą. Tai gigantiška žiurkė, žiurkė King Kongas, kaip Rastis. Kaip Benis Šakletas. Bet, prakeikimas! Po šimts pypkių, aš

mylėjau jį, – sušuko Holė, grūsdamasi kumštį į burną kaip nuskriaustas kūdikis. – Mylėjau žiurkę!

Italių trejetukas, supratęs, kad dabar mūsų meilės krizė, ir kaltę už Holės vaitojimus suvertęs tam, kuris, jų nuomone, to vertas, ėmė plakti liežuviais mane. Mano savimeilė buvo paglostyta – aš didžiavausi, kad kai kam dar atrodo, jog Holė man neabejinga.

Ji nurimo, kai pasiūliau dar vieną cigaretę. Nurijusi dūmą, ji tarė:

– Ačiū, vaikine. Ačiū, kad pasirodėte toks blogas jojikas. Jeigu man nebūtų tekęs nelaimės pranašės vaidmuo, tai gal ir dabar dar būtų grėsęs likimas valgyti košę vienišų motinų namuose. Smarkus pasitąsymas – štai kas padėjo. Bet tie *la merde* su ženkleliais vos kelnių neprileido, kai pasakiau, jog tai atsitiko todėl, kad ta mis lesbė man smogė. Matote, pone, aš galiu paduoti juos į teismą už daug ką, įskaitant ir neteisėtą suėmimą.

Ligi šiol mes vengėme kalbėti apie skaudžiausias jos bėdas, ir dabar ši juokais ištarta užuomina nuskambėjo šiurpiai, apgailėtinai – ji aiškiai parodė, kad Holė neįstengia suvokti savo niūrios padėties.

– Klausykite, Hole, – tariau aš, tarsi sakydamas sau pačiam: būk stiprus, ryžtingas, būk jai atrama! – Klausykite, Hole. Mes negalime į tai žiūrėti kaip į pokštą. Reikia ką nors sugalvoti.

– Per jaunas dar esate mane mokyti. Per menkas. O antra – koks jums reikalas manimi rūpintis?

– Joks! Tik aš esu jūsų draugas ir sielojuosi dėl jūsų. Aš noriu žinoti, ką jūs ruošiatės daryti.

Holė pasitrynė nosikę ir įsispoksojo į lubas.

– Šiandien trečiadienis, ar ne? Taigi iki šeštadienio aš ketinu pamiegoti, iki valios atsimiegoti. Šeštadienio rytą nulėksiu į banką. Po to užeisiu į savo butą, pasiimsiu kokį chalatą, pižamą ir tada vyksiu į Aidelvaildo oro uostą. Ten, kaip jūs, po galais, gerai žinote, man rezervuota puiki vieta puikiame lėktuve. Ir kadangi jūs toks didelis mano draugas, tai aš leisiu jums pamojuoti man išskrendant. Susimildamas, liaukitės kratęs galvą.

– Hole! Hole! Tai neįmanoma!

– *Et pourquoi pas?* Nemanykite, kad aš ruošiuosi vaikytis Chosė. Mano vertinimais, jis garantuotai atsisės už grotų. Bet kodėl turėtų dingti puikus bilietas? Juk už jį jau sumokėta! Be to, aš dar nesu buvusi Brazilijoje.

– Kokiomis tabletėmis jus čia peni? Nejaugi negalite suprasti, kad jums pateiktas kriminalinis kaltinimas? Jeigu jūs pabėgsite išleista už užstatą, tai tada jau tikrai atsidursite už grotų, kai sugaus. Ir net jeigu jums pasisektų pabėgti, daugiau niekad nebegalėtumėte grįžti namo.

– Taip, iš tikrųjų, velniškai riesta. Tačiau namai yra ten, kur jautiesi namie. O aš kol kas namų nesusiradau.

– Ne, Hole, tai kvaila. Jūs įstatymui nenusikaltote. Pakentėkite, viskas praeis.

– O lia lia! – ištarė Holė ir paleido dūmų kamuolį man į akis.

Tačiau mano žodžiai paveikė ją: ji žvelgė išplėstomis akimis, lyg būtų regėjusi tuos pačius siaubingus vaizdus, kaip ir aš: geležines kameras, grotuotus koridorius su lėtai užsidarančiomis durimis.

– Na, liaukitės! – pasakė ji ir užgesino cigaretę. – Aš beveik tikra, kad manęs nepagaus. Žinoma, jei tik jūs laikysite *bouche fermez*. Mielasis, nesmerkite manęs. – Ji uždėjo savo ranką ant manosios ir staiga suspaudė ją su begaliniu nuoširdumu. – Aš neturiu kitos išeities. Kalbėjau apie tai su advokatu. Tik, žinoma, nė nežioptelėjau apie Rio – jis pats greičiau

užsiundys ant manęs barsukus, negu praras savo honorarą, ką jau kalbėti apie tuos skatikus, kuriuos Bermanas įmokėjo kaip užstatą. Ačiū jam už gerą širdį! Bet kartą Kalifornijoje lošiant pokerį aš padėjau jam laimėti daugiau kaip dešimt tūkstančių vienu kirčiu. Taigi mes esame kvit. Bet mane labiausiai erzina štai kas: tie barsukai nori, kad aš neapsižiūrėjusi leptelėčiau ką nors ir paskui stočiau kaip prokuratūros liudytoja prieš Salį. Persekioti manęs niekas nesirengia, jie man neiškėlė jokios bylos. Na, bet aš nors ir supuvusi lig pat sielos gelmių, nepraustaburnė, prieš draugą neliudysiu. Net jeigu jie įrodys, kad Salis visą pasaulį užvertė narkotikais! Aš vertinu žmones pagal tai, kaip jie elgiasi su manim. Mielasis Salis – na, jis nebuvo visiškas šventuolis, sakysim, kartą apmovė mane, – o vis vien šaunus žmogėnas, ir geriau tegu mane ta dručkė ragana pribaigia, bet aš nepadėsiu toms įstatymų žiurkėms sudoroti jį.

Holė pakėlė pudrinės veidrodėlį prie veido, išlygino lūpų dažus mažojo pirštelio galiuku ir kalbėjo toliau:

– Tiesą sakant, tai dar ne viskas. Rampos šviesa taip pat meta šešėlius, kurie nepuošia mergaitės veido. Net jeigu teismas duotų man Purpurinės Širdies

ordiną, vis vien šiame rajone man nėra ateities – nuo pat *La Rue* iki Peronos baro dabar man uždarytos visos durys. Patikėkite mano žodžiu, manęs dabar visi vengs kaip raupsuotosios. Ir jeigu jūs, paukšteli, turėtumėte užsidirbti pragyvenimui taip, kaip aš, tai suprastumėte, apie kokį bankrotą aš kalbu. Ne ne, aš neketinu taip nusiristi, kad imčiau trintis su Vest Saido nuskurėliais. O madam Troler tuo tarpu staipytųsi pas Tifanį. Aš to nepakęsiu. Tada geriau jau duokit tą dručkę giltinę tuoj pat.

Tyliai įšlepsėjusi į palatą medicinos sesuo pasakė, kad lankymo valandos pasibaigė. Holė ėmė skųstis, bet sesuo tuoj pat ją užčiaupė įbrukdama į burną termometrą. Bet kai aš pakilau atsisveikinti, ji išsitraukė tą kamštį ir tarė:

– Padarykite man paslaugą, mielasis. Paskambinkite į *Times* redakciją ar kur kitur ir gaukite penkiasdešimties turtingiausių Brazilijos žmonių sąrašą. Aš nejuokauju. Penkiasdešimties turtingiausių: rasė ir odos spalva nesvarbu. Ir dar prašymas – išverskite mano butą ir suraskite tą medalį, kurį man padovanojote. Šventąjį Kristoforą. Man prireiks jo kelionėje.

Penktadienio vakarą dangus buvo raudonas, griaudė, ir šeštadienį, jos išvykimo dieną, miestą tiesiog siūbavo uraganinė liūtis. Rykliai būtų galėję plaukioti ore, o ne lėktuvai.

Bet Holė, nekreipdama dėmesio į džiugų mano įsitikinimą, kad lėktuvas neskris, vis tiek ruošėsi kelionei, pagrindinę pasiruošimų naštą, turiu pasakyti, užkraudama ant mano pečių. Mat ji nusprendė, jog būtų neprotinga jai artintis prie rudojo smiltainio namų. Ir ne be pagrindo, nes jie buvo sekami – policijos, reporterių ar dar kažkokių suinteresuotų žmonių, sunku pasakyti, – taigi koks nors žmogus, o kartais keletas, slampinėjo netoliese. Todėl ji iš ligoninės nuvažiavo į banką, o iš ten tiesiai į Džou Belo barą.

– Ji nemano, kad ją kas sektų, – pareiškė man Džou Belas, užėjęs pasakyti, kad Holė nori susitikti su manimi bare, ir kuo greičiau, daugiausia po pusvalandžio. Ir prašo, kad atneščiau jos papuošalus, gitarą, dantų šepetukus ir kitus niekus. Ir butelį šimtą metų išlaikyto brendžio.

– Ji sako, kad tą butelį rasite, – dėstė toliau Džou Belas, – baltinių pintinės dugne. Aha, taip, ir katiną.

Jai reikia ir katino. Bet po velnių, – nusikeikė jis, – aš nežinau, ar iš viso jai reikia padėti. Ją reikia saugoti – saugoti nuo pačios savęs. Man kartais atrodo geriau imti ir pranešti policijai. O gal man grįžti į barą ir paruošti jai kokio gėrimo? Gal man pavyktų ją nugirdyti, ir ji negalėtų pabėgti?

Klupdamas, keberiodamasis aukštyn ir žemyn atsarginiais laiptais tarp Holės buto ir savojo, uždusęs, perkoštas vėjo ir peršlapęs iki gyvo kaulo (taip pat iki kaulų sudraskytas katino, kuris nepanoro evakuotis, ypač tokiu baisiu oru), aš vis dėlto puikiai atlikau tą skubų darbą ir surinkau jai visą kelionės mantą. Aš net radau ir švento Kristoforo medalį. Viskas buvo suversta į krūvą ant grindų mano kambaryje – pikantiška piramidė liemenėlių, balinių batukų ir visokių niekniekių. Juos supakavau į vienintelį Holės lagaminą. Daugybė tų daiktų dar liko, ir aš turėjau juos sugrūsti į popierinius pirkinių maišelius. Ilgai nesugalvojau, kaip nunešti katiną, bet pagaliau man dingtelėjo mintis įgrūsti jį į pagalvės užvalkalą.

Kodėl – nesvarbu, bet kartą Misisipės valstijoje aš nuėjau pėsčiomis nuo Naujojo Orleano iki Nensi Landingo beveik penkis šimtus mylių, ir tas žygis buvo tik linksmas pasivaikščiojimas, palygint su kelione ligi

Džou Belo baro. Į gitarą prilijo, nuo lietaus išsileido popieriniai maišeliai, jie ėmė plyšti, kvepalai išsipylė ant grindinio, perlai nuriedėjo į griovį; vėjas vertė iš kojų, katinas draskėsi, katinas kniaukė. Bet visų blogiausia – aš išsigandau, tapau toks pat bailys kaip Chosė: atrodė, tos audringos gatvės pilnos nematomų būtybių, kurios tyko sučiupti mane ir pasodinti į kalėjimą už pagalbą nusikaltėlei. O nusikaltėlė pareiškė:

– Per daug užgaišote, vaikine. Ar atnešėte brendį?

Paleistas katinas užšoko jai ant peties ir atsitūpė; jis taip mosavo uodega, tarsi diriguotų kokį ekstravagantišką kūrinį. Holės ausyse irgi, regis, skambėjo ta melodija, kažkoks linksmas *bon voyage* um-pa-pa. Atkimšusi brendį, ji tarė:

– Šis butelis – irgi mano svajonių kraičio dalis. Ketinome per kiekvienas metines išgerti po gurkšnelį. Ačiū Dievui, kad kraičio taip ir nesusikroviau. Misteri Belai, malonėkite tris taures.

– Užteks dviejų, – atšovė jis. – Aš negersiu už jūsų kvailiojimus.

Kuo labiau Holė jį įkalbinėjo („Ak, misteri Belai. Ledi juk ne kasdien išvažiuoja. Nejaugi jūs neišgersite su manimi prieš kelionę?“), tuo šiurkštesnis jis darėsi:

– Aš prie to neprisidėsiu. Jeigu užsigeidėte į pragarą – trenkitės pati viena. Daugiau aš jums netalkininkausiu.

Tai buvo netiesa, nes nepraslinkus nė trumpai valandėlei po šių žodžių prie baro privažiavo uniformuoto šoferio vairuojamas limuzinas. Holė, pirmoji jį pastebėjusi, pastatė savo brendį ir pakėlė antakius, tarsi pasiruošusi sutikti iš jo išlipantį patį rajono prokurorą. Taip padariau ir aš. Ir kai pamačiau, kaip paraudo Džou Belas, nenoromis pagalvojau: „O Dieve, jis tikrai iškvietė policiją".

Bet Džou Belas iš susijaudinimo degančiomis ausimis pareiškė:

– Nebijokite. Tai Kerio firmos kadilakas. Aš jį išnuomojau. Nuveš jus į oro uostą.

Jis nusigręžė nuo mūsų ir ėmė dėlioti savo gėles. Holė paprašė:

– Mielasis, gerasis Belai, pažvelkite į mane, sere.

Jis neatsigręžė. Jis ištraukė gėles iš vazos ir sviedė į ją. Gėlės pralėkė pro šalį ir pabiro ant grindų.

– Sudie! – ištarė Belas ir, tarsi jam būtų pasidarę bloga, puolė į vyrų tualetą. Išgirdome, kaip jis užsirakina duris.

Kerio firmos vairuotojas buvo džentelmeniškumo pavyzdys – jis kuo mandagiausiai priėmė mūsų paskubomis surištą bagažą ir sėdėjo suakmenėjusiu veidu, kai, limuzinui iriantis per rimstančią liūtį oro uosto link, Holė nusimetė drabužius – nusivilko jojimo kostiumą, kurio pasikeisti vis neturėjo progos, ir šiaip taip užsitempė ankštą juodą suknutę. Mes nesikalbėjome. Pradėję kalbą, būtinai būtume susiginčiję. Be to, Holė atrodė pernelyg užsiėmusi, kad būtų galėjusi šnekėtis. Ji kažką pati sau niūniavo, gurkšnojo brendį ir vis lenkėsi pasižiūrėti pro langus, lyg būtų ieškojusi pagal adresą kokio nors namo. O gal, pagalvojau aš, ji paskutinį kartą dirsteli į tas vietas, kurias nori įsiminti?

Bet aš apsirikau.

– Sustokite čia, – paliepė Holė vairuotojui, ir mes privažiavome prie šaligatvio ispaniškojoje Harlemo dalyje.

Gatvė atrodė rūškana, nyki, išmarginta didžiuliais rėksmingais kino žvaigždžių plakatais ir Madonų paveikslais. Po šaligatvį vėjas nešiojo vaisių žieves ir sumirkusius laikraščius – jis dar tebešniokštė, nors lietus jau buvo liovęsis, ir vietomis pasirodydavo žydro dangaus properšos.

Holė išlipo iš limuzino; katiną ji pasiėmė su savim. Sūpuodama pakasė jam paausį ir paklausė:

– Kaip manai? Tokiam piratui kaip tu čia turbūt tinkamiausia vieta. Šiukšlių dėžės. Begalės žiurkių. Rujos valkataujančių kačių. Bus tau kompanija. Na, dumk! – tarė ji ir metė katiną ant žemės. Bet katinas nesijudino, tik pakėlęs šelmišką snukutį tarsi klausdamas žiūrėjo į ją geltonomis banditiškomis akimis. Holė treptelėjo koja. – Sakau tau – mauk greičiau! – Katinas pasitrynė jai į koją. – Sakyta – nešdinkis! – sušuko Holė, paskui šoko atgal į limuziną ir užtrenkė duris. – Važiuokite! – paliepė vairuotojui. – Greičiau važiuokite!

Aš buvau pritrenktas.

– Na... na, jūs... kalė.

Pravažiavome gal kokį kvartalą, kol ji atsiliepė:

– Aš juk jums sakiau. Mes tik susitikome su juo vieną dieną prie upės, ir viskas. Visai nuo nieko nepriklausome, abudu. Ir niekad nieko vienas kitam nežadėjome. Mudu niekad... – buvo kažką besakanti, bet jos balsas užsikirto, veidą iškreipė mėšlungis, ir ji visa liguistai išbalo. Limuzinas sustojo prieš raudoną šviesą. Durelės atsidarė. Holė bėgo atgal gatve. Aš šokau paskui ją.

Bet katino nebebuvo prie to kampo, kur jinai jį paliko. Šaligatvis buvo tuščias, nė gyvos dvasios, tik prie sienos šlapinosi kažkoks girtas tipas ir pora negrių vienuolių vedėsi žąsele švelniai dainuojančius vaikučius. Čia vienose, čia kitose duryse pasirodė dar keletas vaikų, šeimininkės persisvėrė per palanges pasižiūrėti, kaip Holė, lakstydama po kvartalą, šūkauja prodainiu:

– Ei, katine! Kur tu? Eikš čia, katine!

Ji taip šūkavo tol, kol pasirodė kažkoks guzuotas vaikiūkštis, laikydamas už sprando besispardantį seną išsišėrusį katiną.

– Mis, jums reikia gražios katytės? Duokite dolerį, – kaulijo jis.

Limuzinas atvažiavo mums iš paskos. Dabar Holė leidosi nuvedama prie mašinos. Prie durelių ji padvejojo, pažiūrėjo pro mane, pro vaikigalį, tebesiūlantį katiną („Na, pusdolerį! Tai gal dvidešimt centų? Dvidešimt centų, juk tai labai nedaug!“), paskui sudrebėjo ir įsitvėrė mano rankos, kad nesusmuktų.

– O Jėzau mieliausias! Juk mes priklausėme vienas kitam. Jis buvo mano.

Tada aš jai prižadėjau: pasakiau, kad grįšiu čia ir surasiu jos katiną.

– Aš pasirūpinsiu juo. Duodu žodį.

Holė nusišypsojo nepračiaupdama lūpų – ta nauja bedžiaugsme šypsena.

– O kaipgi aš? – sušnibždėjo ji ir vėl krūptelėjo. – Man taip baugu, brangusis. Taip, galų gale pasidarė baugu. Nes tai gali niekad nesibaigti... Taip ir nežinai, kas yra tavo, kol neprarandi... Mano burnoje taip sausa, kad nors mirk, – negalėčiau nusispjauti.

Ji įlipo į limuziną ir susmuko sėdynėje.

– Atleiskite, vairuotojau. Važiuojame!

TOMATO POMIDORIUKAS DINGO. SPĖJAMA, KAD GANGSTERIAI SUSIDOROJO SU AKTORE – NARKOTIKŲ KONTRABANDOS BENDRININKE.

Tačiau po keleto dienų laikraščiai pranešė:

PABĖGUSIOS AKTORĖS PĖDSAKAI VEDA Į RIO.

Amerikos valdžia, matyt, visai nemėgino jos susigrąžinti, ir netrukus laikraščiai apie šią istoriją tik atsitiktinai užsimindavo paskalų skiltyse. Į pirmuosius puslapius ši byla grįžo tik vieną kartą, per Kalėdų

šventes, kai Salis Tomatas mirė Sing Singo kalėjime nuo širdies priepuolio.

Slinko mėnesiai, praėjo visa žiema, o iš Holės nebuvo nė žodelio. Rudojo smiltainio namų savininkas pardavė jos paliktą turtą, baltu atlasu apmuštą lovą, sienos kilimą, brangųjį gotišką krėslą. Į tą butą įsikraustė naujas nuomininkas, Kveintensas Smitas. Jis priiminėjo ne mažiau triukšmingus svečius, kaip kadaise Holė, tačiau dabar madam Spanela nebeprotestavo. Dėl jaunojo nuomininko ji buvo tiesiog be galvos, ir kas kartą, kai tas pasipuošdavo mėlyne paakyje, jinai jam nešdavo *filet mignon.*

O pavasarį atėjo atvirukas. Jame buvo prikeverzota pieštuku, o apačioje vietoj parašo – dažytų lūpų atspaudas, bučinys.

Brazilijoje buvo klaiku, bet Buenos Airėse – šaunu. Ne taip, kaip pas Tifanį, bet beveik. Laikau rankose vieną dievišką senjorą. Meilė? Galvokite, kad taip. Ieškau, kur galėčiau apsigyventi. (Senjoras turi žmoną ir septynis vaikučius.) Kai turėsiu kokį adresą – pranešiu. Mille tendresse.

Tačiau adreso, jeigu jinai jį ir turėjo, aš taip ir nesulaukiau. Dėl to man buvo liūdna, nes norėjau taip daug ką jai parašyti: kad vis dėlto pardaviau du savo

apsakymus, kad skaičiau, jog Troleriai bylinėjasi dėl ištuokos, kad išsikrausčiau iš rudojo smiltainio namų, nes juose mane persekioja prisiminimai. Bet užvis labiausiai norėjau jai papasakoti apie katiną. Mat savo pažadą aš ištesėjau – katiną suradau. Ištisas savaites aš slankiojau po darbo ispaniškojo Harlemo gatvėmis ir daug kartų veltui nudžiugdavau, kai prieš akis šmėkštelėdavo kailelis tigro dryžiais: patikrinus pasirodydavo, kad tai ne jis. Tačiau vieną dieną, vieną šaltą saulėtą žiemos sekmadienio popietę, aš jį suradau. Išvydau tupintį šiltame kambaryje, ant gėlių vazonais nustatytos palangės, tarp švarių nertinių užuolaidų.

Aš pagalvojau, koks dabar jo vardas, nes buvau tikras, kad jis jau turi vardą, buvau tikras, kad susirado savo vietą, kur jis nebe svetimas. Ir tegu tai būna trobelė Afrikoje ar kas kita, bet aš tikiu, kad Holė irgi rado savo vietą, kur ji nebe svetima.

NAMUKAS TARP GĖLIŲ

Otilija galėjo būti laimingiausia mergina Port o Prense. Teisingai Mažylė jai kartą pasakė:

– Tik pažiūrėk, kaip daug kas tau gali duoti naudos.

– Kas? – paklausė Otilija, nes ji buvo tuščiagarbė ir labiau mėgo komplimentus negu kiaulieną ar kvepalus.

– Na, kad ir tavo išvaizda, – atsakė Mažylė. – Tu tokia skaisti, akys – beveik žydros. Ir veidukas toks dailus, lipšnus. Visoje pakelėje nerasi merginos, turinčios pastovesnių klientų. Kiekvienas jų įmanytų nupirkti tau tiek alaus, kiek tik tu gali išgerti.

Otilija sutiko, kad tai tiesa, ir šypsodamasi toliau skaičiavo savo lobius:

– Aš turiu penkias šilkines sukneles ir porą žalių atlaso batukų. Turiu tris auksinius dantis, vertus bene

trisdešimties tūkstančių frankų. Galbūt misteris Džemisonas ar kas kitas padovanos man dar vieną apyrankę. Bet, Mažyle... – ji atsiduso, nebegalėdama išreikšti savo nepasitenkinimo.

Mažylė buvo geriausia jos draugė. Ji turėjo dar ir kitą draugę – Rositą. Mažylė buvo apvali kaip rutulys – atrodė, ims ir nuriedės. Nuo darbo fabrike ant kelių putnių jos pirštų buvo įsispaudę žali apskritimai, jos dantys buvo tamsūs lyg apdegę medžių stuobriai, o kai juokdavosi, galėdavai girdėti net prie jūros – taip bent tvirtindavo jūrininkai.

Rosita, antroji jos draugė, buvo aukštesnė už daugelį vyrų ir stipresnė. Naktį su klientais ji čiauškėdavo kvailu pamaivos lėlės balseliu, bet dieną žirgliodavo metriniais žingsniais ir kalbėdavo karišku baritonu.

Abi Otilijos draugės buvo iš Dominikos Respublikos ir todėl tarėsi galinčios jaustis per sprindį pranašesnės už tamsiaodes čiabuves. Tačiau jos nekreipė dėmesio į tai, kad Otilija čiabuvė. „Tu turi galvą“, – pasakė jai Mažylė, ir iš tiesų Mažylė nieko taip netrośko kaip geros galvos. Otilija visą laiką būgštavo, kad jos draugės sužinos, jog ji nemoka nei skaityti, nei rašyti.

Namas, kuriame jos gyveno ir dirbo, buvo sukrypęs, laibas it varpinė ir aplipęs vos besilaikančiais, bugenvilijų vijokliais apsipynusiais balkonėliais. Nors prie durų nesimatė jokios iškabos, jis buvo vadinamas *Champs Elysées*. Savininkė, susitraukusi, luoša senmergė, valdė savo verslą iš viršutinio kambario, kur užsirakinusi linguodavo supamojoje kėdėje ir gerdavo kokakolą – nuo dešimties iki dvidešimties butelių per dieną. Jai dirbo aštuonios ledi: visos, išskyrus Otiliją, buvo vyresnės nei trisdešimties metų. Vakarais, kai ledi susirinkdavo verandoje ir šnekučiuodavosi mosuodamos popierinėmis vėduoklėmis, kurios plakdavo orą lyg besiblaškančios plaštakės, Otilija atrodydavo tarsi linksmas, svajingas kūdikis, apsuptas vyresnių, ne tokių gražių seserų.

Otilijos motina buvo mirusi. Jos tėvas, plantacijos savininkas, grįžo į Prancūziją, ir mergaitę užaugino kalnuose šiurkšti kaimiečių šeima; visi tos šeimos sūnūs jaunystėje pagulėjo su ja kokioje nors žalioje, pavėsingoje vietelėje. Prieš trejetą metų, kai jai buvo keturiolika, ji pirmą kartą atėjo į Port o Prenso turgų. Kelionė truko dvi dienas ir vieną naktį, ir visą kelią ji pėsčia nešė maišelį su dešimčia svarų grūdų. Kad našta būtų lengvesnė, mergaitė nubėrė truputėlį grūdų,

po to dar truputėlį, ir kai pasiekė turgavietę, grūdų maža buvo likę. Otilija ėmė verkti, nes pagalvojo, kaip supyks namiškiai, kai ji grįš be pinigų ir be grūdų. Bet šios ašaros bėgo neilgai – jos tuoj nudžiūvo, kai pasirodė toks mielas, dailus vyriškis. Jis nupirko jai kokoso riešuto riekę ir nusivedė pas savo pusseserę, kuri pasirodė esanti *Champs Elysées* savininkė. Otilija tiesiog negalėjo patikėti, kad jai taip pasisekė. Muzikos automatas, atlasinės kurpaitės ir juokaujantys vyrai – visa tai jai buvo taip pat neregėta ir stebuklinga kaip elektrinė lemputė jos kambarėlyje, kurią įjunginėti ir išjunginėti jai niekad nepabosdavo. Netrukus visoje pakelėje tik apie šią merginą ir buvo kalbama, savininkė galėjo užsiprašyti už ją dvigubai, ir Otilija pasikėlė į puikybę – valandų valandas staipydavosi priešais veidrodį. Retai kada dabar ji prisimindavo kalnus, bet vis dėlto net ir po trejų metų joje dar buvo daug kas išlikę iš ankstesnio gyvenimo: kalnų vėjai, regis, vis dar sūkuriavo aplink ją, ilgos, raumeningos šlaunys nė kiek nesuminkštėjo, kaip ir jos kojų padai, šiurkštūs it driežo oda.

Kai draugės imdavo kalbėti apie meilę, apie vyrus, kuriuos kadaise mylėjo, Otilija paniurdavo.

– Iš ko galima suprasti, kad esi įsimylėjusi? – paklausė ji kartą.

– O, – paaiškino Rosita alpėjančiomis akimis, – tada rodosi, jog tau ant širdies kas būtų užbarstęs pipirų, lyg mažos žuvelytės plaukytų tavo gyslomis.

Otilija papurtė galvą. Jeigu Rosita sako tiesą, tai ji, Otilija, dar nė karto nebuvo įsimylėjusi, nes nė karto šito nejuto nė su vienu vyru, kuris lankėsi tuose namuose.

Tatai Otiliją taip nuliūdino, kad ji nuėjo pas burtininką, gyvenantį kalvose netoli miesto. Otilija nesmaigstė segtukais prie savo kambarėlio sienų jokių krikščioniškų paveikslų, kaip darė jos draugės. Ji tikėjo ne vieną Dievą, o daugelį dievų: maisto, šviesos, mirties, pražūties. Burtininkas bendravo su šiais dievais. Jis laikė jų paslaptis ant savo aukuro, girdėdavo jų balsus arbūzų braškėjime ir galėdavo duoti į kokį nors gėrimą įmieštos jų galios. Kalbėdamasis su dievais, burtininkas išgavo iš jų tokią žinią:

– Tu turi pasigauti laukinę bitę ir laikyti ją sugniaužusi saujoje. Jeigu bitė neįgels, vadinasi, radai meilę.

Grįždama namo, Otilija galvojo apie misterį Džemisoną. Tai buvo vyras, jau peržengęs penktą dešimtį, amerikietis inžinierius, atliekantis projektavimo darbus. Ant Otilijos riešų skambančios

auksinės apyrankės buvo jo padovanotos, ir Otilija, eidama pro aptvarą, baltą nuo vijoklinio sausmedžio žiedų, pagalvojo, ar kartais ji nėra įsimylėjusi misterio Džemisono. Juodos bitės buvo aplipusios sausmedį. Drąsiai mostelėjusi ranka, ji pagavo vieną snaudžiančią bitę. Bitė taip įgėlė, kad Otilija suklupo tarsi nuo smūgio per pakinklius; klūpėdama verkė ir verkė, ir sunku buvo pasakyti, ar bitė įgėlė jai į ranką ar į akis.

Buvo kovo mėnuo, visi ruošėsi Užgavėnių karnavalui. *Champs Elysées* visos ledi siuvosi kostiumus. Tik Otilija vaikštinėjo be darbo, nes nusprendė apsieisianti be kostiumo. Triukšmingais savaitgalių vakarais, kai būgnai dudendavo pasitikdami tekantį mėnulį, ji sėdėdavo prie lango savo kambarėlyje užsisvajojusi ir žiūrėdavo, kaip būreliai dainininkų šoka ir būgnija traukdami keliu. Ji klausydavosi švilpavimo ir juoko, bet nejausdavo jokio noro prisidėti prie jų.

– Gali pagalvoti, kad tau tūkstantis metų, – pasakė jai kartą Mažylė.

O Rosita pridėjo:

– Otilija, kodėl tu niekad neini su mumis į gaidžių peštynes?

Ji kalbėjo ne apie paprastas gaidžių peštynes. Į jas iš visų salos kampų susirinkdavo varžovai ir atsigabendavo nirtingiausius paukščius. Otilija pagalvojo, jog šį kartą ir ji galėtų nueiti, ir įsisegė perlų auskarus. Kai jos visos atėjo, kautynės buvo jau prasidėjusios. Didžiulėje palapinėje minia kaip jūra siautėjo ir gaudė, o kita tokia pat minia tų, kurie negalėjo patekti vidun, šurmuliavo aplinkui. *Champs Elysées* damoms įeiti į vidų buvo visai nesunku: bičiulis policininkas praskynė joms taką ir padarė vietos ant suolo prie pat ringo. Kaimiečiai šalia jų atrodė sumišę, kad atsidūrė tokioje elegantiškoje kompanijoje. Jie nejaukiai žvilgčiojo į lakuotus Mažylės nagus, į Rositos šukas su netikrais brangakmeniais, į žvilgančius Otilijos perlų auskarus. Tačiau gaidžių kautynės buvo labai karštos, ir damas bematant visi pamiršo. Mažylė dėl to pasipiktino ir vis bėgiojo akimis ieškodama žvilgsnių, nukreiptų jų pusėn. Staiga ji kumštelėjo Otiliją.

– Otilija, – tarė ji, – tu jau turi garbintoją. Pažiūrėk į vaikiną aure tenai. Jis spokso į tave, lyg būtum koks gaivinantis gėrimas.

Iš pradžių Otilija pagalvojo, kad tai kuris nors iš jos pažįstamų, nes tas vyrukas žvelgė į ją taip, lyg jinai būtų turėjusi jį prisiminti. Bet kaip ji galėjo jį prisiminti, jeigu lig šiol nepažino jokio jaunuolio, kuris būtų toks gražus, jokio vaikino, kuris būtų toks ilgakojis, toks dailut dailutėlis! Otilija suprato, jog tas gražuolis yra iš kalnų – tai rodė valstietiška šiaudinė jo skrybėlė ir nublukę mėlyni stori marškiniai. Plaukai jo buvo rusvi, veido oda gelsva it žvilgąs citrinos paviršius, glotni it guavos lapas, o galva karingai atmesta atgal kaip juodų ir ryškiai raudonų plunksnų gaidžio, kurį jis laikė rankose. Otilija buvo įpratusi drąsiai šypsotis vyrams, bet dabar jos šypsena buvo trapi, ji lipo jai prie lūpų lyg pyragaičio guriniai.

Pagaliau buvo paskelbta pertrauka. Arena ištuštėjo. Visi, kas tik galėjo, susigrūdo į ją pašokti ir pastripinėti skardenant būgnų ir styginių orkestrui. Tada tas jaunasis vyras ir priėjo prie Otilijos. Ji nusijuokė žiūrėdama į paukštį, tupintį vaikinui ant peties lyg papūga.

– Neįskite, bernaiti, – sviedė Mažylė, pasipiktinusi, kad kaimietis drįsta kviesti Otiliją šokti, o Rosita grėsmingai pakilo ir atsistojo tarp jo ir savo draugės.

Tasai tik nusišypsojo ir tarė:

– Būkite maloni, ponia, leiskite man pasikalbėti su jūsų dukra.

Otilija pasijuto pamaloninta, nejučiomis prisiglaudė šlaunimis prie vyro, ėmė judėti į muzikos taktą ir nekreipdama į nieką dėmesio leidosi nuvedama į pačią šokėjų tirštumą.

Rosita pasiskundė Mažylei:

– Tu girdėjai – jis pagalvojo, kad aš jos motina!

Mažylė ją paguodė, piktai atsakydama:

– O ko gi daugiau galėjai tikėtis? Juk jiedu tik čiabuviai. Abudu! Kai ji grįš prie mūsų, apsimesime, jog jos nepažįstame.

Bet atsitiko taip, kad Otilija negrįžo prie savo draugių.

Rojalis – toks buvo jaunojo vyriškio vardas – Rojalis Bonapartė jai pareiškė:

– Aš nenoriu šokti. Eime kur nors į ramesnę vietelę. Imkite man už parankės, ir aš jus nuvesiu.

Otilija pagalvojo, kad jis keistuolis, bet nesijautė jam svetima, nes jos širdyje dar tebebuvo kalnai, o jisai juk buvo iš kalnų. Susikibę rankomis, margaplunksniui gaidžiui siūbuojant ant jo peties, jie išėjo iš palapinės ir iš lėto patraukė baltu keliu, paskui

minkštu takučiu, kur saulės zuikučiai žaidė žaliuose pasvirusių akacijų lapuose.

– Man buvo liūdna, – tarė jaunikaitis, nors visai neatrodė liūdnas. – Mūsų kaime manasis Džunas yra čempionas, bet šičia gaidžiai stiprūs ir bjaurūs. Jeigu leisčiau čia kovoti, tai parsineščiau Džuną negyvą. Todėl parėjęs namo tiesiog pasakysiu, kad jis laimėjo. Otilija, ar nenorėtumėte žiupsnelio tabako?

Otilija skaniai nusičiaudėjo. Tabakas jai priminė vaikystę, ir liūdnas, kaip ir visi prabėgę metai, gimtinės ilgesys palietė Otiliją savo toli siekiančia burtų lazdele.

– Rojali, – tarė ji, – stabtelėkite valandėlę, aš noriu nusiauti batukus.

Rojalis pats buvo basas. Auksaspalvės jo kojos buvo dailios ir grakščios, o kelyje palikti pėdsakai atrodė lyg tauraus gyvūno. Jis atsakė:

– Kaip atsitiko, kad aš radau jus čia, kaip tik šioje pasaulio vietoje, kur nėra nieko gera, kur degtinė bloga ir žmonės – vagys? Kodėl aš radau jus čia, Otilija?

– Todėl, kad aš turiu skintis sau kelią taip, kaip ir jūs, ir čia man tinkama vieta. Aš dirbu... e... na, savotiškame viešbutyje.

– Mes turime sodybą, – pasakė Rojalis. – Sklypas kalvos šlaite, o pačioje kalvos viršūnėje stovi vėsus mūsų namas. Otilija, ar ateisite kada pasėdėti jame?

– Mulkis, – atšovė Otilija, erzindama jį, – mulkis! Mulkis!

Ji ėmė bėgti tarp medžių, o jis vijosi ją išskėtęs rankas, lyg būtų laikęs jose tinklą. Džunas suplasnojo sparnais, sukudakavo ir nusileido ant žemės. Šiurkštūs lapai ir samanos it kailis kuteno Otilijai kojų padus, kai ji krykšdama bėgo medžių paunksnėmis ir šešėliais. Staiga įsidūrusi koją, Otilija parkrito ir dingo po paparčių skraiste. Ji susiraukė iš skausmo, kai Rojalis traukė jai rakštį. Jis pabučiavo įdurtą vietą, paskui jo lūpos nuslinko ant jos rankų, palietė kaklą, ir Otiliją apėmė toks jausmas, lyg ji būtų skriejusi lapų sūkuryje. Ji traukė į save jo kūno kvapą, tamsų, gaivų aromatą, kuris priminė kažkokių augalų šaknis – geranijų ar vaismedžių.

– Na, užteks, – kalbėjo ji maldaujamai, nors širdis sakė visai ką kita, ir tik pasidžiaugusi juo dar valandą, jos širdis tarytum atlyžo. Tada ir Rojalis aprimo, jo galva su vešliais plaukais nusviro jai ant krūtinės.

– Štiš! – baidė Otilija uodus, kurie spietėsi apie miegančias jo akis. – Štiš! – pagrasino ji ir Džunui, kuris stypiniavo aplinkui, kudakuodamas į dangų.

Gulėdama Otilija išvydo senus savo priešus – bitės. Tyliai, viena paskui kitą lyg skruzdėlės, bitės ropojo čia į nulūžusį stuobrį, čia vėl iš jo, visai prie pat Otilijos. Ji švelniai atstūmė nuo savęs Rojalio rankas ir palygino ant žemės vietą jo galvai. Ranka drebėjo, kai padėjo ją ant bičių tako, bet kai pirmoji atskridusi šleptelėjo tiesiai jai į delną ir ji sugniaužė pirštus, bitė nė nemėgino jos gilti. Otilija suskaičiavo iki dešimties – norėjo įsitikinti, tada atgniaužė saują, ir bitė, džiaugsmingai dūgzdama, ratuodama pakilo į orą.

Štai ką patarė Mažylei ir Rositai šeimininkė:

– Palikite ją ramybėje. Tegu sau eina. Praslinks kelios savaitės, ir ji sugrįš.

Šeimininkė kalbėjo liūdnai, tarsi pralaimėjusi kovą. Norėdama išlaikyti prie savęs Otiliją, ji siūlė jai geriausią kambarį namuose, naują auksinį dantį, kodako fotoaparatą, elektrinį ventiliatorių, bet Otilija nė nesudvejojo – susidėjo daiktus į kartoninę dėžutę ir tuoj išėjo. Mažylė mėgino jai padėti, bet pati taip verkė, kad Otilijai teko ją raminti:

– Bloga lemia ašaros, krintančios ant nuotakos daiktų.

O Rositai Otilija pasakė:

– Rosita, tu turėtum džiaugtis dėl manęs, o ne stovėti ir laužyti rankas.

Praslinkus vos porai dienų nuo gaidžių peštynių, Rojalis užsikėlė ant pečių kartoninę Otilijos dėžę ir išsivedė prietemoje į kalnus. Kai pasklido žinia, kad jos nebėra *Champs Elysées,* daugelis klientų ėmė sukti kitur. O tie, kurie liko ištikimi įprastiems namams, skundėsi, kad pasidarė nuobodu. Kai kuriais vakarais tiesiog nebūdavo kam nupirkti panelėms alaus. Pamažu visi suprato, kad Otilija nebegrįš.

Praslinkus šešiems mėnesiams, šeimininkė tarė:

– Ji turbūt pasimirė.

Rojalio namukas skendėjo gėlėse: glicinijos dengė stogą, vynuogienojų užuolaidos temdė langus, prie durų žydėjo lelijos. Pro langus buvo matyti toli toli mirguliuojanti jūra, nes namukas stovėjo aukštai ant kalvos. Čia kepino karšta saulė, bet paunksnėje visada būdavo šalta. Namo viduje viešpatavo prietema ir vėsa, o ant sienų šiugždėjo išklijuoti rausvi ir žalsvi

laikraščiai. Čia buvo tik vienas kambarys: jame stovėjo krosnelė, ant marmurinio stalelio siūbuojantis veidrodis ir varinė lova, kurioje galėjo išsitekti trys storiausi dručkiai.

Bet Otilijai neteko miegoti šitoje didingoje lovoje. Jai nebuvo leista net atsisėsti ant jos, nes tai buvo Rojalio senelės nuosavybė. Jis ją vadino Senąja Bonaparte. Surukusi, gremėzdiška būtybė, kreivomis lyg nykštuko kojomis, apsipešusi kaip suopis, Senoji Bonapartė buvo didžiai gerbiama kelios mylios aplinkui kaip kerėtoja. Žmonės saugojosi, kad ant jų neužkristų senės šešėlis. Net Rojalis jos prisibijojo ir mikčiodamas pasakė jai, kad parsivedė į namus žmoną. Pamojusi Otilijai prieiti arčiau, senė piktai apžnaibė ją iš visų pusių ir pareiškė anūkui, kad jo nuotaka pernelyg liesa: ji mirsianti sulig pirmuoju kūdikiu.

Kas vakaras jaunoji pora laukdavo, kada, jų manymu, Senoji Bonapartė bus užmigusi ir jie galės pasimylėti. Kartais, gulėdama ant mėnesienos apšviesto šiaudinio čiužinio, ant kurio jiedu miegodavo, Otilija aiškiai jausdavo, kad Senoji Bonapartė nemiega ir seka juos. O sykį pamatė tamsoje sublyksėjusią išvirtusią žiburiuojančią jos akį. Tuščia buvo dėl to skųstis Rojaliui, – jis tik pasijuokdavo:

– Kas gi čia bloga, jei senė, tiek mačiusi savo gyvenime, užsigeidė dar truputėlį pasižiūrėti?

Kadangi Otilija mylėjo Rojalį, nebesiskundė, stengėsi nepykti ant Senosios Bonapartės. Ilgą laiką ji jautėsi laiminga – visai nepasigesdavo nei draugių, nei gyvenimo Port o Prense. Bet vis dėlto labai saugojo anas dienas primenančius daiktus. Pasiėmusi siuvinėjimo kraitelę, Mažylės vestuvinę dovaną, Otilija adydavo šilkines savo sukneles ir žalias šilkines kojines, kurių dabar jau beveik nenešiojo, nes nebuvo kur su jomis eiti: vien vyrai rinkdavosi į kaimo kavinę, kai vykdavo gaidžių peštynės. Moterys susitikdavo tik prie upelio, su skalbiniais.

Bet Otilijai nebuvo kada nuobodžiauti. Auštant ji eidavo rinkti eukalipto lapų; iš jų užkūrusi ugnį, imdavo virti valgį. Reikėjo lesinti vištas, melžti ožką, be to, klausytis nuolatinio Senosios Bonapartės bambėjimo, kad jos niekas nežiūri. Tris keturis kartus per dieną ji prisemdavo kibirą geriamo vandens ir nešdavo į cukranendrių lauką už mylios nuo namų, kur dirbo Rojalis. Otilija nepaisydavo, kad tada Rojalis būna šiurkštus su ja: ji žinojo, kad jis nori pasirodyti prieš kitus vyrus, kurie kartu dirbo laukuose ir kurie žiūrėdami į ją išsišiepdavo lyg sprogę arbūzai. Bet

vakare, kai jis sugrįždavo į namus, ji tampydavo jam ausis ir vaikščiodavo pasipūtusi, kad jis elgiasi su ja kaip su šuneliu, – kol tamsiame kieme, kur žibsėdavo jonvabaliai, jisai apkabindavo ją ir, ką nors meiliai pašnibždėjęs, priversdavo nusišypsoti.

Kai jie susituokę išgyveno kokius penkis mėnesius, Rojalis ėmė elgtis taip, kaip elgėsi prieš vedybas. Juk kiti vyrai vakarais eidavo į kavinę ir visus sekmadienius prasmaksodavo gaidžių peštynėse. Tai kodėl, galvojo Rojalis, Otilija turėtų dėl to širsti? Tačiau ji pasakė, kad Rojalis neturįs teisės elgtis taip kaip anksčiau, ir jeigu ją mylįs, tai nepalikinėsiąs jos vienos ištisas dienas ir vakarus su ta bjauria sene.

– Aš tave myliu, – atsakė Rojalis, – bet vyrui reikia turėti ir savų pramogų.

Pasitaikydavo naktų, kada jis taip pramogaudavo iki mėnulis įkopdavo į patį dangaus vidurį; Otilija niekad nežinodavo, kada jis grįš, ir gulėdavo nerami ant čiužinio, vaizduodamasi, jog negali užmigti jo neapkabinta.

Bet Senoji Bonapartė buvo tikra kančia. Sakytum, ji pasiryžo Otiliją išvaryti iš proto. Jeigu Otilija ką nors virdavo, siaubingoji senė būtinai slankiodavo apie krosnį: kai jai nepatikdavo ruošiamas valgis, pri-

sisiurbdavo jo pilną burną ir spjaudavo ant grindų. Kokių tik šunybių ji neprikrėsdavo: prišlapindavo lovą, užsispirdavo laikyti kambaryje ožką, ką tik paliesdavo, viską sudaužydavo ar išpildavo ir vis skųsdavosi Rojaliui, kad moteris, kuri nesugeba savo vyrui užlaikyti tvarkingų namų, yra niekam tikusi.

Senė persekiodavo Otiliją kiaurą dieną, o raudonos, negailestingos jos akys retai užsimerkdavo. Bet blogiausia buvo tai – dėl to Otilija net pagrasino užmušianti senę, – jog ši turėjo įprotį prisėlinti iš kur nors prie marčios ir taip skaudžiai įžnybti, kad net likdavo žymė.

– Tik pamėginkite dar kartą, tik išdrįskite mane paliesti, – rėžė jai Otilija, – aš pačiupsiu šitą peilį ir persmeigsiu jus.

Senoji Bonapartė žinojo, kad Otilija kalba ne juokais, ir liovusis žnaibytis sugalvojo kitokių išdaigų: pavyzdžiui, apsimesdama nieko nežinanti, užsispyrė vaikščioti kieme kaip tik ten, kur Otilija pasėjo gėles.

Vieną dieną nutiko du ypatingi dalykai. Iš kaimo atėjęs berniukas atnešė Otilijai laišką. Į *Champs Elysées* kartkartėmis atsiųsdavo atviruką koks jūrininkas ar kitas keliaujantis vyriškis, praleidęs su Otilija daug malonių valandėlių, bet šis laiškas Otilijai buvo pir-

mas gyvenime. Kadangi ji nemokėjo skaityti, buvo jį iškart besudraskanti – kam gi laikyti, jei jis tik mėtysis po akių ir erzins ją. Bet galgi kada nors Otilija išmoks skaityti? Ir ji paėmė laišką, ketindama paslėpti siuvinėjimo kraitelėje.

Atidariusi siuvinėjimo kraitelę, Otilija aptiko klaikų dalyką: ten, lyg šleikštus siūlų kamuolys, kėksojo nukirsta rusvo katino galva. „Vadinasi, bjaurioji senė ėmėsi naujų niekšybių! – pagalvojo Otilija, nė kiek nenusigandusi. – Ji nori mane paveikti kerais!"

Atsargiai paėmusi galvą už vienos ausies, Otilija nunešė ją prie krosnies ir įmetė į verdantį puodą, o per pietus Senoji Bonapartė apsilaižydama srėbė viralą ir sakė, kad jai išvirta sriuba esanti nepaprastai skani.

Rytojaus dieną, kaip tik prieš pat pietus, Otilija aptiko savo kraitelėje susirangiusį nedidelį žalią žaltį; ji sukapojo jį į smulkučius gabalėlius ir subėrė į troškinamos mėsos dubenį.

Taip kasdien buvo bandomi kulinariniai Otilijos sugebėjimai: ji kepė vorus, spirgino driežą, virė suopio gūžį, ir Senoji Bonapartė šių patiekalų prašydavo po antrą lėkštę. Nenustygstančiomis žvilgančiomis akimis ji sekė, ar nepamatys kokių nors ženklų, kad Otiliją pradeda veikti kerai.

– Tu nekaip atrodai, Otilija, – tarė kartą senė pasaldinusi savo gaižų balsą. – Tu valgai kaip skruzdėlė. Kodėl nenori šios skanios sriubos?

– Todėl, – atsakė kuo ramiausiai Otilija, – kad aš nemėgstu sriubos iš suopio gūžio, duonos su vorais ir mėsos su gyvatėmis. Tokiam maistui aš neturiu apetito.

Senoji Bonapartė suprato. Visa užsiplieskusi, bejėgiškai mėgindama apversti burnoje liežuvį, ji šiaip taip atsistojo, sutirtėjo ir dribo kniūbsčia ant stalo. Ligi sutemstant ji ir pasimirė.

Rojalis sukvietė raudotojus. Jie atėjo iš kaimo, susirinko iš kaimyninių kalvų ir, staugdami lyg šunys vidurnaktį, skardeno visą trobą. Senos moterys daužė galvą į sienas, raudantys vyrai gulėjo išsitiesę ant aslos. Taip buvo reiškiamas sielvartas, ir tais, kurie geriausiai imitavo skausmą, visi žavėjosi. Po laidotuvių visi išsiskirstė patenkinti, kad atliko gerą darbą.

Nuo šiol namai priklausė Otilijai. Dabar, kai nebesimaišydavo ir nebešiukšlindavo Senoji Bonapartė, Otilija turėjo daugiau laisvo laiko, bet nežinojo, ką tuo laisvu laiku veikti. Ji vartydavosi didžiulėje varinėje lovoje, staipydavosi priešais veidrodį; monotonija dūzgė jos galvoje, ir, norėdama atsikratyti

to įkyraus it musės zvimbimo, ji imdavo traukti dainas, išmoktas iš grojančio automato *Champs Elysées*. Laukdama prietemoje Rojalio, Otilija prisimindavo, kad šią valandą jos draugės Port o Prense dalijasi naujienomis verandoje, laukdamos, kada link jų pasuks kokios nors mašinos žibintai. Bet išvydusi taku kylantį Rojalį ir cukranendrių pjautuvą lyg jauną mėnulį, švytuojantį jam prie šono, Otilija pamiršdavo tokias mintis ir džiugia širdimi bėgdavo jo pasitikti.

Kartą naktį, kai jiedu gulėjo snūduriuodami, Otilija pajuto, kad kambaryje yra dar kažkas. Ir ji staiga išvydo, kaip ankstesniais laikais, lovos kojūgaly blyksint stebinčią akį. Vadinasi, ne veltui ji jau kuris laikas įtarė, kad Senoji Bonapartė, nors ir mirė, iš namų nepasitraukė. Sykį, likusi viena namuose, ji girdėjo juoką, o dar sykį matė, kaip kieme ožka spokso į kažką, nors ten nieko nebuvo, ir karpo ausimis, kaip darydavo tada, kai senė kasydavo jai galvą.

– Liaukis judinusi lovą! – sudraudė ją Rojalis.

Tada Otilija, pirštu rodydama akį, pašnibždomis paklausė, ar jis ką nors matąs. Kai jis atsakė, jog ji sapnuojanti, Otilija siektelėjo akies; pajutusi tik tuščią orą, suriko. Rojalis įžiebė lempą. Jis apkabino Otiliją ir pasisodinęs ant kelių glostė jai plaukus, o ji tuo

tarpu išpasakojo jam, ką rasdavusi siuvinių kraitelėje ir ką su tais radiniais darydavusi.

– Argi tai bloga, ką aš padariau? – paklausė.

– Aš nežinau, – atsakė Rojalis. – Man sunku ką nors pasakyti, bet manau, kad tave reikia nubausti. Ir žinai kodėl? Todėl, kad senė to nori. Todėl, kad kitaip ji nepaliks tavęs ramybėje. Taip jau yra su vaiduokliais.

Taip nutaręs, kitą rytą Rojalis susirado virvę ir pasakė pririšiąs Otiliją prie medžio kieme: taip ji turėsianti išstovėti ligi sutemos, nevalgiusi ir negėrusi, ir kiekvienas praeivis žinosiąs, jog ji nubausta.

Bet Otilija palindo po lova ir atsisakė išlįsti.

– Aš pabėgsiu, – verkšleno ji. – Rojali, jei pamėginsi mane pririšti, aš pabėgsiu.

– Tada man teks nueiti ir parsivesti tave, – atšovė Rojalis, – ir tatai tau baigsis daug blogiau.

Jis pačiupo ją už kojos ir ištraukė spiegiančią iš palovio. Tempiama į kiemą, Otilija graibstėsi už visų daiktų – už durų, už vynuogienojų, už ožkos barzdos, – bet viskas buvo veltui, Rojalis vis tiek pririšo ją prie medžio. Jis užmezgė tris mazgus ir nuėjo į darbą čiulpdamas ranką, kur ji buvo įkandusi. Otilija šaukdama plūdo Rojalį visokiais žodžiais, kokius tik buvo

kada girdėjusi, kol tasai dingo už kalvos. Ožka, gaidys ir visos vištos susirinkę spoksojo į jos pažeminimą. Susmukusi ant žemės, Otilija iškišo jiems liežuvį.

Po kurio laiko Otilija ėmė snausti, ir jai pasirodė, jog sapnuoja, kai vedamos berniuko iš kaimo Rosita su Mažyle, stypčiodamos ant aukštų kulniukų, iškėlusios prašmatnius skėčius užkopė ant kalno, jau iš tolo šaukdamos ją vardu.

„Kadangi jos yra sapno būtybės, – pagalvojo Otilija, – tai gal nenustebs radusios mane pririštą prie medžio.“

– O Dieve, ar tu iš proto išėjai? – šūktelėjo Mažylė per daug nesiartindama, tarsi bijodama, kad Otilija iš tikrųjų išėjo iš proto. – Tark nors žodį, Otilija!

Mirksėdama ir kikendama Otilija tarė:

– Kokia aš laiminga, kad jūs atėjote. Rosita, susimildama, atrišk mane, kad galėčiau jus apkabinti.

– Štai kaip elgiasi tas gyvulys, – niršo Rosita narpliodama virves. – Palauk, paklius jis man. Žinos, kaip tave mušti ir raišioti kieme lyg šunį.

– O ne, – aiškino Otilija, – Rojalis niekad manęs nemuša. Aš tik šiandien buvau nubausta.

– Nenorėjai mūsų klausyti, ir štai kas iš to išėjo, – kalbėjo Rosita mosuodama skėčiu. – Atsakys tas vyrukas už viską.

Otilija glėbesčiavo savo drauges ir bučiavo.

– Argi ne gražus mūsų namukas? – kalbėjo ji, vesdamasi jas į vidų. – Sakytum, būtų priskintas visas vežimas gėlių ir iš jų pastatyta trobelė. Ar ne taip? Eime į paunksnę. Viduje vėsu ir taip maloniai kvepia.

Rosita patraukė nosimi tarsi sakydama, kad nejaučia jokio malonaus kvapo, ir krūtininiu balsu pareiškė:

– Taip, geriau ten negu čia kepti ant saulės. Ta saulė, atrodo, muša tau į galvą, Otilija.

– Kokia laimė, kad mudvi atėjome, – tarė Mažylė, kažko ieškodama savo rankinuke. – Už tai turi būti dėkinga misteriui Džemisonui. Madam pasakė, jog tu numirei, o kai tu neatsakei į mūsų laišką, mes nusprendėme, kad iš tikrųjų taip atsitiko. Bet misteris Džemisonas, tas maloniausias žmogus, kokį kada nors esu pažinojusi, pasamdė automobilį man ir Rositai, tavo brangiausioms, mylinčioms draugėms, kad mudvi čia atvyktumėm ir sužinotumėm, kas atsitiko mūsų Otilijai. Otilija, aš turiu rankinuke butelį romo. Duok stiklus, ir mes pagurkšnosime.

Elegantiška užsienietiška laikysena ir prašmatnūs miesto damų drabužiai apkerėjo jų vadovą berniūkštį, kurio juodos smalsios akys spoksojo pro langą. Otilijai tai irgi padarė įspūdį, nes jau ilgą laiką ji nebuvo mačiusi dažytų lūpų ar uosčiusi kvepalų. Kol Mažylė pilstė romą, jinai išsiėmė atlasines kurpaites ir perlų auskarus.

– Brangioji, – susižavėjusi tarė Rosita, kai Otilija baigė puoštis, – pasaulyje neatsiras nė vieno vyro, kuris tau nepastatytų visos statinės alaus. Klaiku pagalvoti, kad toks deimančiukas kaip tu kankinasi toli nuo tų, kurie tave myli.

– Aš taip labai nesikankinau, – atsakė Otilija. – Tik retkarčiais.

– Cit, mieloji, – sudraudė ją Mažylė. – Nekalbėk šitaip. Šiaip ar taip, dabar tai jau nebesvarbu. Leisk, brangioji, pripilti tau dar vieną stiklą. Už mūsų senus laikus! Ir už ateinančius! Šįvakar misteris Džemisonas visas vaišins šampanu: madam jam nuleidžia pusę kainos.

– Ak! – atsiduso Otilija, pavydėdama savo draugėms. – Na, sakykit, o ką žmonės kalba apie mane? Ar mane kas atsimena?

– Otilija, tu net neįsivaizduoji, – tarė Mažylė. – Vyrai, nė karto anksčiau tavęs nematę, ateina ir klausia,

kur Otilija. Mat jie girdėję apie tave toli Havanoje ar Majamyje. O misteris Džemisonas net nežiūri į mus, į kitas merginas. Tik ateina, atsisėda verandoje ir gurkšnoja pats vienas.

– Taip, – atsiliepė Otilija ilgesingai. – Jis visada buvo toks mielas man, tas misteris Džemisonas.

Pamažu saulė pasviro į vakarus, ir butelyje beliko tik ketvirtis romo. Trumpa liūtis išprausė kalvas, ir jos dabar žiūrint pro langus žvilgėjo lyg laumžirgio sparnai. Vėjelis, nešdamas lietaus atgaivintų gėlių kvapus, dvelkė kambaryje, šiurendamas žalsvus ir rausvus popierius ant sienų.

Daug visokių istorijų buvo pripasakota – ir juokingų, ir liūdnų, – kaip kadaise vakarais *Champs Elysées,* ir Otilija vėl pasijuto laiminga, kad gali nors trumpai sugrįžti į buvusias dienas.

– Bet jau vėlu, – susigriebė Mažylė. – O mes juk prižadėjome grįžti prieš dvyliktą. Otilija, mudvi padėsime tau susipakuoti daiktus, gerai?

Nors jai ir į galvą nebuvo atėję, kad draugės tikisi, jog ji grįš su jomis, po kelių stiklų romo ši mintis pasirodė visai galima, ir ji su šypsena pagalvojo: „Aš juk sakiau Rojaliui, kad pabėgsiu“.

Bet garsiai pasakė:

– Man rodos, aš nė savaitės ten nepasidžiaugsiu. Rojalis ateis ir išsives mane.

Abi draugės nusijuokė.

– Kokia tu kvaila, – tarė Mažylė. – Norėčiau pasižiūrėti, kaip atrodytų tas tavo Rojalis, apdorotas kelių mūsų vyrukų.

– Aš niekam neleisčiau skriausti Rojalio. Be to, tada būtų dar aršesnis, kai parsivestų mane namo.

Mažylė tarė:

– Klausyk, Otilija, juk tu nebegrįžtum daugiau su juo.

Otilija sukikeno ir apsidairė po kambarį, tarsi pastebėjusi kažką nematomą, ko negalėjo įžiūrėti jos draugės.

– Kodėl? Žinoma, grįžčiau, – pasakė ji.

Vartydama akis, Mažylė išsitraukė vėduoklę ir pamosavo sau priešais veidą.

– Didesnės kvailystės nesu girdėjusi, – iškošė ji pro kietai suspaustas lūpas. – Ar tu, Rosita, esi kada girdėjusi didesnę kvailystę?

– Tai todėl, kad Otilija tiek visko iškentė, – pasakė Rosita. – Brangioji, ar tu nenorėtum pagulėti ant lovos, kol mes supakuosime tavo daiktus?

Otilija žiūrėjo, kaip draugės krauna jos mantą. Jos susižėrė šukas, seges, suvyniojo šilkines kojines. Ji

nusivilko gražiąją suknelę, tarsi ketindama apsirengti dar dailesnę, bet užuot taip padariusi įlindo į senus savo drabužius ir tyliai, lyg padėdama draugėms, vėl išdėliojo visus daiktus ten, kur jie prieš tai gulėjo. Mažylė treptelėjo koja pamačiusi, ką Otilija daro.

– Klausyk, – tarė Otilija, – jeigu tu ir Rosita esate mano draugės, susimildamos, padarykite, ką paprašysiu: pririškite mane kieme taip, kaip radote atėjusios. Tada jokia bitė man neįgels.

– Visai pasigėrė, – tarė Mažylė, bet Rosita liepė jai užsičiaupti.

– Man rodos, – pasakė Rosita atsidususi, – man rodos, Otilija įsimylėjusi. Jeigu Rojalis panorės, kad ji sugrįžtų, ji vis tiek grįš su juo. O kadangi viskas susiklostė šitaip, tai mes galime važiuoti namo ir pasakyti, kad madam sakė tiesą – Otilija mirė.

– Taip, – atsiliepė Otilija, nes toks dramatiškas paaiškinimas jai patiko. – Pasakykite visiems, kad aš mirusi.

Ir jos išėjo į kiemą. Čia Mažylė, šnopuodama ir taip išplėtusi akis, kad, rodės, jos iššoks iš akiduobių, pareiškė nepajudinsianti nė piršto, ir Rositai vienai teko pririšti Otiliją prie medžio.

Atsisveikinant daugiausia verkė Otilija, nors ir

džiaugėsi matydama jas nueinant, nes žinojo – vos tik jos dings jai iš akių, daugiau jų nebeprisimins. Stypčiodamos ant aukštų kulniukų nelygiu taku žemyn, jos atsigręžė pamojuoti, bet Otilija negalėjo nė pajudėti. Taip ir pamiršo jas, dar joms nedingus iš akių.

Kramtydama eukalipto lapus, kad dingtų romo kvapas burnoje, Otilija jautė, kaip sutemų vėsa padvelkė ore. Vakare buvęs blyškus mėnulis pagelto, ir apsnūdę paukščiai sutūpė į tamsias medžių šakas.

Staiga, išgirdusi taku žengiant Rojalį, ji praskėtė kelius, panarino galvą ir išvertė akis. Iš tolo turėjo atrodyti, jog ją ištiko skaudi kankinės mirtis.

Klausydamasi, kaip Rojalio žingsniai virsta bėgimu, Otilija laiminga pagalvojo:

„Tai bent išgąsdinsiu!“

DEIMANTINĖ GITARA

Artimiausias miestelis yra už dvidešimties mylių nuo kalėjimo fermos. Miestelį ir fermą skiria dideli pušynai, kuriuose ir darbuojasi kaliniai: jie sakina medžius, o paskui iš sakų gaminamas terpentinas. Pats kalėjimas yra girioje, ten, kur baigiasi rudas, provėžų išraižytas kelias; spygliuotos vielos raizgosi virš jo sienų it vynuogienojai. Ten gyvena šimtas devyni baltieji, devyniasdešimt septyni negrai ir vienas kinas. Kalėjime yra du miegamieji namai – dideli žali mediniai pastatai tolio stogais. Baltieji miega viename, negrai ir kinas – kitame. Kiekviename name yra po krosnį, panašią į pilvotą katilą, bet žiemos čia esti šaltos, ir naktimis, kai siūbuoja apšerkšnijusios pušys ir iš dangaus krinta šalta mėnulio šviesa, žmonės guli

geležinėse savo lovose negalėdami užmigti, o jų akyse žaidžia krosnies liepsnų atšvaitai.

Kaliniai, kurių lovos stovi arčiausia krosnies, yra svarbios personos – tokios, su kuriomis reikia skaitytis arba kurių reikia bijoti. Misteris Šeferis – vienas iš jų. Misteris Šeferis – jis šitaip vadinamas norint parodyti ypatingą pagarbą – yra laibas, ištįsęs vyras. Rausvoki jo plaukai kiek pražilę, veidas įkritęs, pamaldus. Jis liesas kaip šiekštas – rodos, net matai, kaip po oda juda jo kaulai; akys blankios, pilkos spalvos. Jis moka skaityti, rašyti, gali sudėti visą stulpelį skaičių. Kai kas nors gauna laišką, neša jį pas misterį Šeferį. Daugumas tų laiškų liūdni, pilni verkšlenimų, todėl labai dažnai misteris Šeferis prigalvoja linksmesnių naujienų, visai neskaitydamas to, kas parašyta.

Miegamajame name yra dar du mokantieji skaityti, bet vienas iš jų vis vien neša savo laiškus misteriui Šeferiui, kuris geba niekad neperskaityti tiesos. Pats misteris Šeferis negauna laiškų, net ir per Kalėdas. Atrodo, jis neturi jokių draugų už kalėjimo sienų. Ir iš tikrųjų jis jų neturi, tai yra – jokio ypatingo draugo. Bet ne visą laiką taip buvo.

Prieš keletą metų vieną žiemos sekmadienį misteris Šeferis sėdėjo ant miegamojo namo laiptelių ir

drožinėjo lėlę. Tam jis turi talentą. Savo lėles jis išdrožia atskiromis dalimis, o paskui jas sujungia spyruoklėlėmis. Lėlių rankutės ir kojytės juda, galvutės sukinėjasi. Kai jis pridaro tų lėlių kokį tuziną, fermos viršininkas nuveža jas į miestelį, ir ten jos parduodamos krautuvėje. Taip misteris Šeferis užsidirba saldumynams ir tabakui.

Tą sekmadienį, kai jis sėdėdamas pjaustė rankutės pirštelius, į kalėjimo kiemą įvažiavo sunkvežimis. Jaunas vaikinas, kurį laikė prisirakinęs viršininkas, išlipo iš tamsaus sunkvežimio ir stovėjo prisimerkęs nuo šmėkliškos žiemos saulės. Misteris Šeferis tik dirstelėjo į jį. Tada jam buvo jau penkiasdešimt metų ir septyniolika iš jų jis buvo išgyvenęs fermoje, todėl naujo kalinio pasirodymas jo visai nesudomino. Sekmadienis – laisva diena fermoje, tad kiti vyrai, slankioję po kiemą, susibūrė prie sunkvežimio. Kiek vėliau Kaplys ir Riešutas sustojo pasikalbėti su misteriu Šeferiu. Kaplys tarė:

– Jis svetimšalis, tas naujokas. Iš Kubos. Bet geltonplaukis.

– Peilius, sako viršininkas, – paaiškino Riešutas, kuris ir pats buvo peilius. – Brūkštelėjo jūrininkui Mobilio mieste.

– Dviem jūrininkams, – pataisė Kaplys. – Bet tai buvo tik paprastos muštynės kavinėje. Jis nieko blogo nepadarė tiems vaikinams.

– Nupjauti žmogui ausį? Sakai, tatai nieko blogo? Jis gavo porą metų, sakė viršininkas.

Kaplys vėl tarė:

– Jis turi gitarą, visą nusagstytą brangakmeniais.

Drožinėti pasidarė tamsu. Misteris Šeferis sunarstė lėlės dalis ir laikydamas ją už rankučių pasisodino sau ant kelių. Paskui susisuko cigaretę. Pušys mėlynavo saulėlydžio šviesoje, ir cigaretės dūmai tvyrojo šaltame sambrėškyje. Per kiemą ėjo viršininkas. Naujasis kalinys, jaunikaitis blondinas, ėjo iš paskos. Jis nešėsi gitarą, kurios stikliniai deimantai žybčiojo it žvaigždės, o nauja uniforma jam buvo per didelė – atrodė lyg karnavalinis kostiumas.

– Štai tau vyrukas, Šeferi, – pasakė viršininkas, stabtelėjęs ant miegamojo namo laiptelių. Viršininkas nebuvo pernelyg griežtas, retkarčiais jis pasikviesdavo misterį Šeferį į savo kabinetą, ir juodu kalbėdavosi apie tai, ką būdavo skaitę laikraštyje.

– Čia misteris Šeferis, Tikai Feai, – ištarė viršininkas taip, lyg tai būtų buvęs paukščio vardas ar dainos pavadinimas. – Pamėgsi šį žmogų – nesigailėsi.

Misteris Šeferis dirstelėjo į vaikiną ir nusišypsojo. Jis šypsojosi ilgiau nei ketino, nes vaikino akys buvo lyg dangaus plyšeliai – žydros kaip žiemos vakaras – o plaukai tokie pat auksiniai kaip viršininko dantys. Jo veidas atrodė nuovokus, žvalus, protingas, ir žiūrėdamas į vaikiną misteris Šeferis prisiminė laisvas dienas, gerus laikus.

– Ji panašus į mažytė mano sesuo, – pratarė Tikas Feas, paliesdamas misterio Šeferio lėlę. Jo balsas su kubietišku akcentu buvo minkštas ir saldus kaip bananas. – Ji irgi mėgsta sėdėti ant mano keliai.

Misteriui Šeferiui staiga pasidarė kažko nejauku, ir jis pasitraukė į šešėlį kieme. Ten atsistojęs ėmė pašnibždom skaičiuoti vakarines žvaigždes, kurios lyg išsiskleidusi gėlė mirgėjo aukštybėse. Žvaigždės buvo jo džiaugsmas, bet šį vakarą jos neteikė jam paguodos, jos nepadėjo jam prisiminti, kad tai, kas mums įvyksta žemėje, dingsta beribiame amžinybės spindėjime. Žiūrėdamas į jas – į žvaigždes – jis galvojo apie brangakmeniais nusagstytą gitarą ir žemišką jos spindesį.

Apie misterį Šeferį galima būtų pasakyti, kad savo gyvenime jis padarė tik vieną blogą dalyką – nužudė žmogų. To nusikaltimo aplinkybės yra nereikšmingos,

reikia tik pasakyti, kad tas žmogus buvo nusipelnęs tokios mirties ir kad už tai misteris Šeferis buvo nuteistas kalėti devyniasdešimt devynerius metus. Ilgą laiką – iš tiesų, daugelį metų – jis nė nepagalvodavo apie tai, kaip gyveno prieš atsidurdamas šitoje fermoje. Jo prisiminimai apie tuos laikus buvo lyg apleisti namai, kur niekas nebegyvena ir kur baldai sutrūnijo. Bet šį vakarą tarsi kas būtų įžiebęs lempas tuose visuose niūriuose, negyvuose kambariuose. Tai atsitiko tada, kai jis išvydo Tiką Feą, žengiantį prietemoje su švytinčia savo gitara. Lig tol misteris Šeferis nesijautė vienišas. Dabar, suvokęs savo vienišumą, jis tarsi vėl tapo gyvas. Bet jis nenorėjo būti gyvas. Būti gyvam reiškė prisiminti rusvas upes, kuriose plauko žuvys, ir regėti saulės šviesą moters plaukuose.

Misteris Šeferis nuleido galvą. Žvaigždžių žėrėjimas ištraukė jam iš akių ašarą.

Miegamasis namas paprastai esti niūrus, pridvisęs nuo kalinių prakaito, sustingęs dviejų nepridengtų elektros lempučių šviesoje. Bet pasirodžius Tikui Feui toje šaltoje patalpoje tarytum padvelkė tropikais, nes kai misteris Šeferis grįžo stebėjęs žvaigždes, išvydo laukinį šėlsmą. Sukryžiavęs kojas, Tikas Feas sėdėjo ant lovos ir, braukydamas per gitaros stygas ilgais,

lanksčiais pirštais, traukė dainą, kuri skambėjo džiugiai it žvangantys pinigai. Nors jis dainavo ispaniškai, keletas kalinių mėgino pritarti, o Kaplys ir Riešutas šoko susikibę. Čarlis su Vinku irgi šoko, bet atskirai. Buvo smagu klausytis, kaip kaliniai juokiasi, ir kai Tikas Feas pagaliau padėjo gitarą, misteris Šeferis buvo tarp tų, kurie sveikino muzikantą.

– Jūs esate vertas tokios puikios gitaros, – tarė jis.

– Tai deimantinė gitara, – pasakė Tikas Feas, brūkštelėjęs ranka per netikrus jos blizgučius. – Kartą aš turėti gitarą su rubinai. Tik tas gitara pavogė. Bet Havanoje mano sesuo dirbti, kaip čia pasakyti, kur gitaros gamina. Tai aš ir gauti šitą.

Misteris Šeferis paklausė, kiek seserų jis turįs, ir Tikas Feas, plačiai nusišypsojęs, iškėlė keturis pirštus. Po to žydros jo akys godžiai prisimerkė, ir jis paprašė:

– Prašau, misteri, gal duoti man lėlė mano dvi maža sesytė?

Kitą vakarą misteris Šeferis atnešė jam lėles. Nuo to laiko jis tapo geriausiu Tiko Feo draugu, ir juodu nuolatos būdavo drauge. Jie visada paisydavo vienas kito.

Tikui Feui buvo aštuoniolika, ir porą metų jis buvo plaukiojęs prekiniu laivu Karibų jūroje. Vaikystėje

jis lankė mokyklą, kurioje dėstė vienuolis, ir dabar ant kaklo nešiojo auksinį kryželį. Turėjo ir rožinį. Rožinį jis laikė suvyniotą į žalią šilkinį šaliką, kuriame buvo dar kiti trys lobiai: buteliukas odekolono „Vakaras Paryžiuje“, kišeninis veidrodėlis ir *Rand McNally* išleistas pasaulio žemėlapis. Šie daiktai ir gitara sudarė visą jo mantą, jis niekam neleido prie jų prisiliesti. Užvis labiausiai jis turbūt vertino savo žemėlapį. Vakare prieš užgesinant šviesą išriša, būdavo, žemėlapį ir rodo misteriui Šeferiui vietas, kur jam teko lankytis, – Galvestoną, Majamį, Naująjį Orleaną, Mobilį, Kubą, Haitį, Jamaiką, Puerto Riką, Mergelės salas – ir tas vietas, kur norėtų nukeliauti. Jis norėjo nukeliauti beveik visur, bet labiausiai į Madridą ir Šiaurės ašigalį. Tatai žavėjo ir gąsdino misterį Šeferį. Jam buvo skaudu vaizduotis Tiką Feą plaukiantį jūromis ir gyvenantį kažkur tolybėse. Kartais jis žvelgdavo globėjiškai į savo draugą ir galvodavo: „Tu esi vien tingus svajotojas“.

Ir tikrai Tikas Feas buvo tinginys. Po to pirmojo vakaro jį reikėdavo versti net gitara skambinti. Auštant, kai sargybinis, atėjęs kelti kalinių, imdavo plaktuku belsti į krosnį, Tikas Feas inkšdavo kaip vaikas. Kartais jis apsimesdavo sergąs, dejuodavo ir stvarsty-

davosi už pilvo. Bet tuo jis nieko nepešdavo, nes viršininkas vis tiek išsiųsdavo jį į darbą kartu su kitais kaliniais. Jis ir misteris Šeferis dirbo toje pačioje grupėje prie kelio tiesimo. Darbas būdavo sunkus, reikėdavo kasti įšalusį molį ir nešioti akmens skaldos pripiltus maišus. Sargybinis amžinai turėdavo šaukti ant Tiko Feo, nes jis vis stoviniuodavo į ką nors atsišliejęs.

Vidudienį, kai būdavo išdalijami pietų katiliukai, abu draugai visuomet susėsdavo drauge. Misterio Šeferio katiliuke būdavo skanumynų, nes jis gaudavo obuolių ir šokolado plytelių iš miesto. Jis mielai vaišindavo šiais dalykėliais savo draugą, kuris juos labai mėgo, ir galvodavo: „Tu dar augi. Dar daug laiko praeis, iki tapsi suaugęs vyras“.

Ne visi vyrai mėgo Tiką Feą. Kai kas pavydėjo jam, o dar kai kas dėl subtilesnių priežasčių pasakojo apie jį nešvankias istorijas. Tikas Feas, regis, šito nežinojo. Kai vyrai susirinkdavo aplink jį ir jis skambindamas gitara traukdavo dainas, aiškiai matėsi, jog jis mano esąs mylimas. Dauguma kalinių tikrai jautė jam meilę. Jie nekantriai laukdavo valandos nuo vakarienės iki šviesos gesinimo.

– Tikai, pabarškink savo skrynutę, – prašydavo jie.

Jie nepastebėdavo, kad po to visus apninka dar didesnis liūdesys, negu kada nors lig tol patirtas. Miegas pabėgdavo nuo jų lyg greitakojis zuikis, akys užsisvajojusios įsmigdavo į liepsną, spragsinčią už krosnies grotelių. Misteris Šeferis vienintelis suprato jų nerimą, nes ir pats jį jautė. Mat jo draugas atgaivino jam atmintyje rusvas upes, po kurias nardo žuvys, ir moteris, kurių plaukuose žaidžia saulės šviesa.

Netrukus Tikui Feui buvo suteikta garbė – jis gavo lovą netoli krosnies, šalia misterio Šeferio. Misteris Šeferis neabejojo, kad jo draugas – baisus melagis. Jis niekad neieškojo tiesos Tiko Feo pasakojimuose apie jo nutikimus, pergales ir pažintis su garsiais žmonėmis, – tiesiog žavėjosi jais kaip paprastais nuotykių apsakymais, kokius skaitydavo žurnaluose, ir jam darydavosi šilta besiklausant, kaip tropinis jo draugo balsas šnibžda patamsyje.

Juodu nebuvo meilužiai ir nė nemanė jais tapti, nors tokie dalykai nebuvo naujiena fermoje. Tačiau atrodė lyg tikri įsimylėjėliai. Iš visų metų laikų pavasaris yra veržliausias: daigai prasigręžia pro žiemos sukaustytą žemės plutą, jauni lapai sprogsta ant senų apmirusių šakų ir mieguistas vėjas sukiojasi po visą

naujos žalumos karalystę. Ir misteris Šeferis pajuto tą patį: jis pakirdo, atgijo sudiržę raumenys.

Buvo sausio pabaiga. Abu draugai sėdėjo ant miegamojo namo laiptelių su cigaretėmis rankose. Mėnulis, siauras ir geltonas lyg citrinos žievė, kybojo išsirietęs virš jų, ir jo šviesoje sušalusios žemės gyslelės panėšėjo į sidabrinius sraigių pėdsakus. Jau daugelį dienų Tikas Feas buvo užsidaręs savyje – tylus lyg plėšikas, tykantis šešėlyje. Tuščia buvo prašyti: „Tikai, pabarškink savo dėžutę“. Jis tik pažvelgdavo į prašantįjį drėgnomis, apsiblausiomis akimis.

– Papasakok ką nors, – tarė misteris Šeferis. Jis pasidarydavo nervingas ir bejėgis, kai draugas tapdavo toks nepasiekiamas. – Papasakok, kaip dalyvavai bėgimo lenktynėse Majamyje.

– Aš nebuvo jokiose lenktynėse, – atsakė Tikas Feas, prisipažindamas patį įžūliausią savo melą: kad laimėjęs šimtus dolerių ir susitikęs su Bingu Krosbiu. Bet neatrodė, kad dėl to jis būtų jaudinęsis. Tik išsiėmė šukas ir niauriai brūkštelėjo jomis sau per plaukus. Prieš keletą dienų dėl šitų šukų buvo kilęs aršus kivirčas. Vienas iš vyrų, Vinkas, pareiškė, kad Tikas Feas tas šukas pavogęs iš jo, ir į tai apkaltintasis

atsakė spjūviu į veidą. Susikibę jie grūmėsi tol, kol misteris Šeferis su kitu kaliniu juos perskyrė.

– Tai mano šukos. Pasakyk jam! – šaukė Tikas Feas misteriui Šeferiui.

Bet misteris Šeferis ramiai, griežtai pasakė, kad ne, kad tai ne jo šukos, ir šis atsakymas, regis, nuramino visus suinteresuotuosius.

– O, – šūktelėjo Vinkas, – jeigu jam jų taip reikia, dėl Dievo, tegu pasilaiko.

Kiek vėliau Tikas Feas sutrikusiu, netvirtu balsu pasakė misteriui Šeferiui:

– O aš maniau, kad jūs man draugas.

„Aš ir esu“, – pagalvojo pats sau misteris Šeferis, bet nieko nepasakė.

– Aš nedalyvavo jokiose bėgimo lenktynėse, ir tai, ką aš pasakojo apie našlė, irgi netiesa, – kalbėjo toliau Tikas Feas.

Jis taip patraukė cigaretę, kad ji kone įsiliepsnojo, ir tiriamai pažvelgė į misterį Šeferį.

– Sakyk, ar turi pinigų, misteri? – paklausė jis.

– Gal apie dvidešimt dolerių, – atsakė misteris Šeferis dvejodamas, tarsi būgštaudamas, kad taip pakrypo kalba.

– Dvidešimt dolerių mažoka, – pasakė Tikas, bet

be nusivylimo. – Nesvarbu, mes prasiskinti kelias. Mobilyje aš turiu draugą Frederiką. Jis paims mus į laivą. Ten nebus jokio vargo, – visa tai jis kalbėjo taip, tarsi būtų sakęs, kad oras kiek atšalo.

Misteriui Šeferiui lyg kas suspaudė širdį – jis negalėjo kalbėti.

– Niekas čia negali taip bėgti, kad pagauti Tiką. Aš bėgti greičiausiai.

– Kulkos bėga dar greičiau, – tarė misteris Šeferis kaip iš po žemių. – Aš jau per senas, – pridūrė jis jausdamas, kad amžius suka jį visą lyg vėmulys.

Tikas Feas jo nesiklausė.

– O po to pasaulis. Pasaulis, *el mundo,* mano drauge, – pasakė jis.

Atsistojęs jis trūkčiojo lyg jaunas žirgas. Atrodė, viskas jį šaukia – mėnulis, naktinės pelėdos klykavimai. Jis alsavo tankiai, ir jo kvapas rūko lyg cigaretės dūmai.

– Ar mums vykti į Madridą? Gal kas nors išmokyti mane bulių kautynės. Kaip galvoji, misteri?

Misteris Šeferis ir negalvojo, ir nesiklausė.

– Aš per senas, – tarė jis. – Velniškai senas.

Keletą savaičių po to Tikas Feas jį persekiojo: „Pasaulis, *el mundo,* mano drauge“. Ir misteriui Šeferiui

norėjosi slėptis nuo jo. Užsidaro, būdavo, tualete ir sėdi parėmęs galvą. Tačiau jis buvo lyg nesavas, jį draskė skausmingos abejonės. O kas, jeigu taip iš tiesų – su Tiku per girias prie jūros? Ir jis vaizdavosi save laive – jis, kuris nebuvo regėjęs jūros, kuris buvo augte suaugęs su žeme. Per tą laiką mirė vienas kalinys, kieme girdėjosi, kaip kalamas karstas.

– Tai man kala karstą! Tai mano karstas, – pagalvodavo misteris Šeferis kaskart, kai išgirsdavo kaukštelint plaktuką.

Tikas Feas niekad nebuvo geriau nusiteikęs. Jis vaikštinėjo aplinkui grakščiai staipydamasis lyg šaunus šokėjas ir su visais juokavo. Miegamajame name po jo pirštais gitara net spragsėjo lyg šventinis fejerverkas. Jis išmokė vyrus šaukti *olé,* ir kai kurie iš jų mėtė kepures į orą.

Kai kelio tiesimo darbai buvo baigti, misteris Šeferis ir Tikas Feas buvo sugrąžinti į miškus. Švento Valentino dieną juodu pietavo po pušimi. Misteris Šeferis buvo užsakęs iš miestelio tuziną apelsinų ir lupo juos iš lėto, sukdamas žievę spirale. Sultingiausias skiltis padavė savo draugui, kuris didžiavosi, kad taip toli gali nuspjauti sėklas – geras dešimt pėdų.

Buvo šalta graži diena, saulės šviesos pluoštai mir-

guliavo aplink juos lyg drugeliai, ir misteris Šeferis, kuriam patiko dirbti su medžiais, jautėsi apsvaigęs ir laimingas.

Staiga Tikas Feas tarė:

– Tas nepagauti ir musės savo burnoje.

Jis turėjo galvoje Armstrongą, vyrą su paršo pagurkliu, sėdintį su šautuvu tarp kojų. Tai buvo pats jauniausias sargybinis, naujokas fermoje.

– Nežinau, – atsiliepė misteris Šeferis.

Jis įsižiūrėjo į Armstrongą ir pastebėjo, kad kaip ir daugelis žmonių, kurie yra kartu ir sunkūs, ir tušti, tas naujasis sargybinis juda su sklendžiančiu lengvumu.

– Jis gali ir apstatyti tave.

– Aš jį galbūt apstato, – tarė vėl Tikas Feas ir spjovė apelsino sėklą į Armstrongo pusę. Sargybinis susiraukė dirstelėjęs ir papūtė švilpuką. Tai buvo ženklas pradėti darbą.

Po pietų abiem draugams vėl pasitaikė sueiti draugėn – jie kalė vinimis terpentino kibirus prie medžių, stovėdami greta vienas kito. Kiek atokiau žemumėlėje per mišką vingiavo seklus čiurlenantis upelis.

– Vandeny joks kvapas, – pratarė Tikas Feas pabrėžtinai, lyg prisimindamas kažką girdėta. – Mes bėgti vandeny. Kai tamsu, lipti į medį. Taip, misteri?

Misteris Šeferis nenustojo kalęs, bet jo ranka drebėjo, ir plaktukas pataikė į nykštį. Jis atsigręžė ir lyg paklaikęs pažiūrėjo į savo draugą. Jo veide nesimatė skausmo, ir jis neįsikišo nykščio į burną, kaip būtų padaręs bet kuris kitas.

Žydros Tiko Feo akys, regis, išsiplėtė lyg burbulai, ir kai jis tyliau už vėjo šlamesį pušų viršūnėse ištarė: „Rytoj“, misteris Šeferis nieko daugiau nematė, tik tas akis.

– Rytoj, misteri?

– Rytoj, – atsakė misteris Šeferis.

Pirmiesiems ryto atšvaitams šmėkštelėjus ant namo sienų, misteris Šeferis, kuris beveik nebuvo užmigęs, pajuto, kad Tikas Feas taip pat atsibudęs. Niauriomis it krokodilo akimis jis stebėjo, ką daro jo draugas gretimoje lovoje. Tikas Feas atrišinėjo šaliką, kuriame buvo jo brangenybės. Pirmiausia jis išsiėmė veidrodėlį. Medūziškas jo atšvaitas sušmėžavo jam ant veido. Valandėlę Tikas Feas susikaupęs grožėjosi savimi, paskui ėmė šukuotis ir glostyti plaukus, lyg būtų ruošęsis į pokylį. Po to užsikabino ant kaklo rožinį. Odekolono flakonėlio neatidarė. Neišskleidė nė žemėlapio. Paskiausiai ėmė derinti savo gitarą. Kol kiti kaliniai rengėsi, jis sėdėjo ant lovos krašto ir de-

rino gitarą. Tai atrodė keista, nes jis juk turėjo žinoti, jog daugiau niekad nebeteks ja groti.

Paukščių klyksmas lydėjo vyrus per padūmavusį rytmečio mišką. Jie žengė žąsele, grupėmis po penkiolika vyrų, o iš paskos, kiekvienos grandinės gale, slinko sargybinis. Misteris Šeferis prakaitavo, lyg būtų buvusi tvanki diena, ir niekaip negalėjo pataikyt į koją su savo draugu, kuris ėjo priešakyje, pliaukšėdamas pirštais ir susišvilpdamas su paukščiais.

Buvo sutartas ženklas. Tikas Feas turėjo pasakyti „Laikas" ir apsimesti neva einąs už medžio. Bet misteris Šeferis nežinojo, kada tai bus.

Sargybinis Armstrongas papūtė švilpuką, ir jo vyrai iš rikiuotės pasuko prie savo darbo vietų. Misteris Šeferis, nors darbavosi kiek galėjo, visą laiką stengėsi būti tokioje vietoje, iš kur galėtų matyti ir Tiką Feą, ir sargybinį. Armstrongas sėdėjo ant kelmo su tabako gumulu už žando, laikydamas į saulę nukreiptą šautuvą. Jo akys buvo apgaulingos kaip kortų sukčiaus. Negalėjai suprasti, kur jis iš tikrųjų žiūri.

Sykį kitas kalinys ištarė sutartą žodį. Nors misteris Šeferis iš karto suprato, jog tai ne jo draugo balsas, baimė užspaudė jam gerklę lyg virvė. Palengva dienojant, nerimas misterio Šeferio ausyse būgnijo vis

garsiau, ir jis bijojo, kad neišgirs ženklo, kai jis bus tikrai duotas.

Saulė įkopė į dangaus vidurį.

„Jis tiktai tingus svajotojas. Tai niekad neįvyks", – galvojo misteris Šeferis, stengdamasis nors valandėlę save tuo įtikinti.

– Pirma pavalgykime, – tarė Tikas Feas praktišku tonu, kai jie sustatė savo pietų katiliukus ant upelio kranto. Jie valgė tylėdami, tarsi būtų vienas ant kito kažko apmaudavę, bet baigus valgyti misteris Šeferis pajuto, kaip draugas uždėjo jam ant rankos savąją ir švelniai spustelėjo.

– Misteri Armstrongai, laikas...

Netoli upelio misteris Šeferis buvo matęs saldų sakmedį ir dabar galvojo, kad greit bus pavasaris ir saldūs sakai bus tinkami čiulpti. Aštrus it skustuvas akmuo perpjovė jam delną, kai jis slinko slidžiu krantu į vandenį. Išsitiesęs ėmė bėgti. Jo kojos buvo ilgos, ir jis beveik neatsiliko nuo Tiko Feo. Ledinės čiurkšlės tiško aplinkui juos. Per mišką į visas puses sklido žmonių šauksmai, gaudžiai lyg balsai kalnų oloje. Nuaidėjo trys šūviai, visi trys medžių viršūnėmis, tarsi sargybiniai būtų šaudę į žąsų pulką.

Misteris Šeferis nepamatė rąsto, gulinčio skersai upelio. Jam atrodė, kad jis vis dar bėga – kojos te-

beplakė vandenį. Jis buvo tarsi vėžlys, užvirtęs ant nugaros ir negalintis pajudėti.

Kol jis taip kamavosi, virš jo sušmėžavęs draugo veidas pasirodė lyg lopinėlis balto žiemos dangaus – toks tolimas, smerkiantis. Jis šmėkštelėjo tik akimirką, lyg kolibris, bet per tą akimirką misteris Šeferis suvokė, jog Tikas Feas nenorėjo, kad jis bėgtų, net niekad nepagalvojo, kad jis prisidės. Jis prisiminė galvojęs, kad praeis daug laiko, iki jo draugas taps suaugęs vyras. Kai sargyba rado misterį Šeferį, jis tebegulėjo upelyje, kur vandens buvo tik iki kulkšnių, tarsi būtų vasaros popietė ir jis mėgautųsi čiurlenančiu upeliu.

Nuo to laiko praslinko trejetas žiemų, ir kiekviena atrodė pati šalčiausia ir ilgiausia. Per pastaruosius du lietingus mėnesius liūtys išplovė gilesnes vėžes molėtame kelyje į tą fermą, tad dabar dar sunkiau ten patekti ir iš ten išvykti. Ant sienų pakabinta dar pora prožektorių, jie šviečia nakties tamsoje lyg milžiniško apuoko akys. Šiaip ten beveik niekas nepasikeitė. Misteris Šeferis, pavyzdžiui, atrodo beveik toks pat, tik labiau išbalęs, labiau apšerkšniję jo plaukai, ir vaikšto šlubuodamas – tada buvo susižeidęs kulkšnį. Pats viršininkas pareiškė, kad misteris Šeferis su-

sižeidė mėgindamas pagauti Tiką Feą. Laikraštyje buvo įdėta net misterio Šeferio nuotrauka su parašu: „Mėgino sulaikyti pabėgėlį". Tada jis jautėsi didžiai pažemintas – ne todėl, kad žinojo, jog kiti kaliniai juokiasi, bet todėl, kad manė, jog Tikas Feas tatai perskaitys. Tačiau vis vien jis išsikirpo tą nuotrauką iš laikraščio ir tebelaiko ją voke drauge su keliomis kitomis iškarpomis, kuo nors primenančiomis draugą. Vienoje buvo rašoma, esą kažkokia senmergė pareiškusi policijai, jog Tikas Feas atėjęs į jos namus ir ją pabučiavęs. Porą kartų laikraščiuose buvo minima, kad jį kažkas matęs Mobilio apylinkėse, bet galų gale buvo nuspręsta, jog jis išvyko į užsienį.

Niekas niekad neginčijo misterio Šeferio teisių į gitarą. Prieš keletą mėnesių barake buvo apgyvendintas naujas kalinys. Buvo kalbama, kad jis geras muzikantas, ir visi kaliniai prašė misterio Šeferio paskolinti jam gitarą. Bet to vyruko melodijos buvo šaižios, – atrodė, tarsi Tikas Feas, tą paskutinį rytą derindamas gitarą, būtų ją užbūręs. Dabar ji guli po misterio Šeferio lova, ir stikliniai jos deimantai gelsta. Kartais naktį jis ranka siekteli jos, perbraukia pirštais per stygas ir tarsi vėl išgirsta Tiko Feo žodžius: „O po to pasaulis!"

KALĖDINIAI PRISIMINIMAI

Įsivaizduokite rytą lapkričio pabaigoje. Brėkštantį žiemos rytą daugiau kaip prieš dvidešimt metų. Susikurkite mintyse seno, su priestatais, namo virtuvę provincijos miestelyje. Didžiulė juoda krosnis – pagrindinis pastato bruožas. Bet ten yra ir didžiulis apskritas stalas, ir židinys, ir du supamieji krėslai priešais jį. Kaip tik šiandien židinys pradėjo kasmetinį savo maurojimą.

Moteris pakirptais žilais plaukais stovi prie virtuvės lango. Ji apsiavusi teniso batukais ir ant vasarinės kartūno suknelės vilki apdribusį pilką megztinį. Ji smulkutė ir bukli lyg bentamų veislės vištaitė, bet dėl ilgos ligos jaunystėje jos pečiai pasigailėtinai susigūžę. Moters veidas ypatingas – kiek panašus į prezidento Linkolno, aštrių bruožų, nugairintas saulės ir vėjo.

Bet jis ir švelnus, dailiai sudėtas, o akys šerio spalvos, baugščios.

– O jergutėliau, – šūkteli ji, burnos kvapu sudrėkindama lango stiklą, – pats tas oras vaisiniams tortams kepti!

Asmuo, kuriam ji tai sako, esu aš. Man septyneri, o jai – šešiasdešimt su trupučiu. Mudu tolimi giminaičiai ir, kiek siekia mano atmintis, visą laiką gyvename kartu. Tuose namuose gyvena ir kitų žmonių, irgi giminaičių. Ir nors mes nuo jų priklausome ir jie mus dažnai pravirkdo, apskritai mes per daug nejaučiame, kad jie yra. Mudu vienas kitam patys geriausi draugai. Ji vadina mane Bičiuliu, vieno berniuko atminimui – kadaise jis buvo pats geriausias jos draugas. Tas kitas Bičiulis mirė tūkstantis aštuoni šimtai aštuoniasdešimt kažkuriais metais, kai ji tebebuvo vaikas. Ji ir dabar tebėra vaikas.

– Aš žinojau, dar neatsikėlusi iš lovos, – sako ji nusigręždama nuo lango, o jos akyse dega ryžtas. – Valsčiaus valdybos varpas nuaidėjo taip šaltai ir aiškiai. Ir joks paukštis nesučirškė. Jie išskrido į šiltesnius kraštus, taip, išskrido. Ak, Bičiuli, liaukis triauškinęs sausainius ir atitempk mūsų vežimėlį. Padėk surasti mano skrybėlaitę. Mums reikia iškepti trisdešimt tortų.

Visada būna tas pat: ateina toks lapkričio rytas, ir mano draugė, tarsi oficialiai pradėdama Kalėdų sezoną, kuris džiugina jos vaizduotę ir įpučia liepsną širdyje, paskelbia:

– Pats tas oras vaisiniams tortams kepti! Atitempk mūsų vežimėlį. Padėk surasti mano skrybėlaitę!

Skrybėlaitė surasta, bet šiaudinis jos skritulys, apkaišytas aksomo rožėmis, išblukęs nuo saulės, – kadaise skrybėlaitė priklausė prašmatnesnei giminaitei. Abu kartu mes ištempiame savo karietą, išklerusį vaiko vežimėlį, į riešutmedžių sodelį. Vežimėlis yra mano, tai yra jis buvo pirktas man, kai aš gimiau. Jis nupintas iš karklo vytelių, gana apspurusių, o jo ratukai kraiposi kaip girtuoklio kojos. Bet tai patikima transporto priemonė. Pavasarį mes nusitempiame jį į mišką ir prikrauname gėlių, žolių bei paparčių mūsų verandos vazoms. Vasarą į jį suverčiame visus iškylų reikmenis ir nendrines meškeres ir stumiame prie upelio. Žiemą jį irgi panaudojame – gabename malkas iš kiemo į virtuvę, jis būna šilta lova Karalaitei, mūsų išdykėliui oranžinės ir baltos spalvos terjerui, kuris atlaikė šunų marą ir du barškuolės įgėlimus. Karalaitė ir dabar tipena šalia.

Po trijų valandų mes vėl sėdime virtuvėje ir gliaudome krituolius pekano riešutus, kurių prikrautas pilnas vežimėlis. Nuo jų rinkimo mums skauda nugaros. Baisiai sunku buvo jų tiek pririnkti, nes visą derlių nuo medžių nupurtė ir pardavė sodų savininkai, o mes – tai ne jie. Likę riešutai slėpėsi tarp lapų ir sušalusioje, apgaulingoje žolėje. Trakšt! Linksmas trakštelėjimas, tarsi miniatiūrinio griaustinio spragtelėjimas, kevalas susprogsta, ir auksinis skanios, sodrios rusvos riešutienos kalnas kyla baltame dubenyje. Karalaitė prašo paragauti, ir mano draugė kartkartėmis nuvagia jai kąsnelį, čia pat pažymėdama, kad mes nuskriaudžiame save.

– Taip negalima, Bičiuli. Jeigu pradėsime, galo nebus. Vargu ar užteks, kiek čia yra. Juk trisdešimt tortų!

Virtuvėje darosi tamsu. Sutemos langą paverčia veidrodžiu: mūsų atvaizdai susilieja su kylančiu mėnuliu, o mes vis triūsiame prie židinio, ugnies šviesoje. Pagaliau mėnulis pakyla visai aukštai, mes sviedžiame paskutinį kevalą į liepsną ir, abu drauge atsidusę, stebime, kaip jis užsidega. Vežimaitis tuščias, dubuo kupinas.

Mudu valgome vakarienę (šaltus sklindžius, kiaulieną ir juodųjų serbentų džemą) ir aptariame rytdieną. Rytoj prasidės mano mėgstamiausias darbas – vaikščiojimas po krautuves. Vyšnios ir saldžiosios citrinos, imbieras ir vanilė, konservuoti Havajų ananasai, žievelės, razinos ir kalnų riešutai, ir viskis, ir, ak, kiek miltų, sviesto, kiaušinių, kiek prieskonių ir kvapų. Mums reikės ponio partempti vežimėlį namo.

Bet prieš pradedant pirkti iškyla pinigų klausimas. Nė vienas iš mūsų jų neturime. Tik tuos šykščius skatikus, kurių namo gyventojai kartais teikiasi mums duoti (dešimt centų – labai didelis pinigas). Dar tai, ką patys įvairiais būdais užsidirbame: prekiaudami visokiais niekniekiais, pardavinėdami kibirėlius mūsų pačių surinktų serbentų, stiklainius naminės uogienės bei obuolių drebučių ir džiovintus persikus, rinkdami gėles laidotuvėms ir vestuvėms. Kartą mudu laimėjome septyniasdešimt devintą prizą – penkis dolerius – nacionalinėje futbolo viktorinoje. Nemanykite, kad mes ką nors išmanome apie futbolą. Mes tiesiog dalyvaujame kiekvienoje viktorinoje, apie kurią tik išgirstame. Šiuo metu mūsų viltys nukreiptos į Didįjį Prizą – penkiasdešimt tūkstančių dolerių, – pažadėtą už naujos kavos rūšies pavadinimą (mes pasiūlėme

A. M. – paskutinio maldos žodžio „Amen!“ santrumpą, nors gerokai svyravome, nes mano draugė galvojo, kad tai bus šventvagiška).

Tačiau vienintelė tikrai pelninga mūsų išmonė buvo „Įdomybių ir keistenybių muziejus“, kurį buvome suorganizavę vidinio kiemo pašiūrėje prieš dvi vasaras. „Įdomybė“ buvo projekcinis aparatas su Vašingtono ir Niujorko vaizdais, – jį mums paskolino viena giminaitė, lankiusis tose vietose (ji tiesiog pasiuto sužinojusi, kuriam tikslui jo paprašėme). O mūsų muziejaus „keistenybė“ buvo cypsintis viščiukas trimis kojytėmis, kurį išperėjo viena iš mūsų pačių vištų. Visi apylinkės žmonės norėjo pamatyti tą viščiuką: mokestį nustatėme suaugusiems penkis centus, vaikams du ir surinkome net dvidešimt dolerių. Paskui mūsų „muziejus“ užsidarė, nes pagrindinį eksponatą ištiko mirtis.

Bet vienokiu ar kitokiu būdu mes kasmet kaupiame santaupas Kalėdoms, vadinamąjį „vaisinių tortų fondą“. Šiuos pinigus laikome paslėpę senoje piniginėje iš karoliukų po atšokusia grindų lenta mano draugės palovyje, uždengę tą lobį naktiniu puoduku. Piniginės beveik nejudiname iš šios saugios vietos – nebent padedame naują indėlį arba šeštadieniais paimame iš

jos mažą sumą, nes šeštadieniais man leidžiama turėti dešimt centų, už kuriuos aš einu į kiną. Mano draugė niekad nėra buvusi kine ir nė neketina eiti.

– Verčiau jau tu man papasakosi, Bičiuli. Taip aš geriau įsivaizduoju. Be to, mano metų žmogus turi tausoti akis. Kai ateis Viešpats, noriu jį aiškiai matyti.

Be to, kad ji nė sykio nėra buvusi kine, ji dar niekad nėra valgiusi restorane, nukeliavusi daugiau nei penkias mylias nuo namų, gavusi ar išsiuntusi telegramą, nėra skaičiusi nieko kito, išskyrus humoristinius laikraštukus ir Bibliją, nėra naudojusi kosmetikos, nėra nusikeikusi, troškusi kam nors bloga, tyčia pamelavusi ar pavariusi šalin alkaną šunį. O štai keletas dalykų, kuriuos ji yra padariusi ir tebedaro. Ji užkapojo kauptuku pačią didžiausią barškuolę, kokią yra tekę matyti mūsų apygardoje (šešiolikos žiedų), ji uosto tabaką (slapta), prijaukina kolibrius (pamėginkite tai padaryti), ir jie supdamiesi tupi jai ant piršto, pasakoja istorijas apie vaiduoklius (mes abu tikime vaiduokliais) – taip šiurpulingai, kad šaltis krečia net liepos mėnesį. Be to, ji kalba pati su savimi, vaikšto per lietų, augina

gražiausias visame miestelyje japoniškas kamelijas, žino, kaip pagaminti visus senovės indėnų vaistus, tarp jų ir magišką receptą karpoms pašalinti.

Dabar, baigę vakarieniauti, mes einame į kitą kambarį, kur mano draugė miega skiautinių antklode apdengtoje geležinėje lovoje, nudažytoje jos mėgstama rožine spalva. Tyliai džiūgaudami lyg suokalbininkai, mes išimame karoliukų piniginę iš slaptavietės ir išberiame jos turinį ant skiautėtos antklodės. Doleriniai banknotai – kietai suvynioti ir žali kaip gegužės pumpurai. Tamsios pusdolerinės monetos, tokios sunkios, kad užspaustų negyvo žmogaus akis. Žavūs dešimtukai, mieliausios monetos, jos iš tikrųjų žvanga. Penkiacenčiai ir ketvirtukai – nusitrynę, glotnūs lyg upelio akmenukai. Bet užvis bjauriausia krūva gaižiai dvokiančių centinių monetų. Praėjusią vasarą šių namų gyventojai susitarė mokėti mums po centą už dvidešimt penkias mūsų užmuštas muses. Na ir žudynės buvo visą rugpjūtį! Kiek musių išskrido į dangų! Tačiau tuo darbu mes nesididžiavome, ir kai dabar sėdėjome skaičiuodami skatikus, atrodė, tarsi rikiuojame negyvas muses. Nė vienas iš mūsų neturi atminties skaičiams: mudu skaičiuojame iš lėto, apsirinkame ir vėl pradedame iš naujo. Jos

apskaičiavimais, mes turime 12,73 dolerio, o mano apskaičiavimais – lygiai 13 dolerių.

– Manau, kad tu, Bičiuli, apsirikai. Negalima juk visko sugadinti su tuo trylika. Tortai neiškils arba kas nors nukeliaus į kapus. Žinai, aš nė nemanau keltis iš lovos, atėjus tryliktai.

Ir tikrai tryliktąsias dienas ji visada praguli lovoje. Taigi dėl šventos ramybės mes paimame vieną centą ir išmetame pro langą.

Iš visų produktų, kurie būtini mūsiškiams vaisiniams tortams, pats brangiausias ir sunkiausiai gaunamas yra viskis: valstybės įstatymai draudžia jį pardavinėti. Bet visi žino, kad visada galima gauti butelį pas misterį Hahą Džounsą. Taigi rytojaus dieną, apsirūpinę proziškesniais pirkiniais, mudu išsiruošėme į misterio Hahos verslovę, „nuodėmingą“ (tokia viešoji opinija) žuvies užkandžių ir šokių kavinę palei upę. Mums yra tekę ten būti ir anksčiau, tuo pačiu tikslu, bet ankstesniais metais mes tvarkydavome reikalus su Hahos žmona, juoda kaip jodas indėne variniais, peroksidu dažytais plaukais, visad mirtinai nuvargu-

sia. Tiesą pasakius, mes niekad nebuvome regėję jos vyro, nors girdėjome, jog jis taip pat indėnas. Toks milžinas su skustuvo randais ant skruostų. Žmonės jį vadina Haha todėl, kad jis toks paniuręs; tai žmogus, kuris niekada nesijuokia. Kai mes priartėjame prie jo kavinės (didelės rąstų trobos, viduje ir iš oro nukarstytos plieskiančiomis plikų elektros lempučių girliandomis ir stovinčios ant pat purvino upės kranto medžių pavėsyje, kur kerpėtos šakos atrodo kaip pilka migla), mūsų žingsniai sulėtėja. Net Karalaitė liaujasi šokinėjusi ir glaudžiasi prie mūsų. Hahos kavinėje įvyko ne viena žmogžudystė. Žmonės buvo sukapoti į gabalus. Užmušti smūgiu į galvą. Kitą mėnesį teisme bus viena byla. Žinoma, tokie dalykai įvyksta nakčia, kai spalvoti žibintai meta keistus šešėlius ir plyšoja viktrola. Dienos metu Hahos kavinė – murzina ir tuščia. Aš pasibeldžiu į duris, Karalaitė suloja, o mano draugė šūkteli:

– Misis Haha? Ar yra kas namie?

Pasigirsta žingsniai. Atsiveria durys. Mūsų širdys apsiverčia. Patsai misteris Haha Džounsas! Ir jis tikrai milžinas. Jis tikrai visas randuotas. Jis tikrai nesišypso. Jis tik paskersakiuoja į mus šėtoniškai išverstomis akimis ir klausia:

– Ko jums reikia iš Hahos?

Valandėlę mes netenkame žado ir negalime atsakyti. Netrukus mano draugė šiaip taip prakalba beveik pašnabždomis:

– Susimildamas, misteri Haha, gal malonėtumėt kokią kvortą geriausio savo viskio?

Jo akys pasidaro dar įkypesnės. Ir ar patikėsite? Haha šypsosi! Net juokiasi.

– Katras iš jūsų jį geriate?

– Jis vaisiniams tortams kepti, misteri Haha. Kepimui.

Jis surimtėja. Susiraukia.

– Nedera šitaip niekais leisti gerą viskį.

Tačiau nueina į šešėliuotą kavinę ir po kelių minučių pasirodo nešinas buteliu skaidraus geltono gėrimo be etiketės. Jis parodo, kaip gėrimas spinduliuoja saulės šviesoje, ir sako:

– Du doleriai.

Mes jam sumokame penkiacenčiais, dešimtukais ir centinėmis monetomis. Staiga, sužvanginęs pinigus rieškučiose lyg visą saują lošimo kauliukų, jis nušvinta.

– Žinot ką, – sako Haha, pildamas monetas atgal į mūsų karoliukų piniginę, – atsiųskite man už tai vieną tą savo vaisinį tortą.

– Matai, – sako mano draugė grįžtant namo, – koks mielas žmogus. Į jo tortą mes įbersime vieną puoduką razinų viršaus.

Juoda krosnis, prigrūsta anglies ir malkų, švytuliuoja kaip Helovyno moliūgas. Sukasi kiaušinių plaktuvai, šaukštai mataruoja po dubenis su sviestu ir cukrum, nuo vanilės ir imbiero kvepia oras. Visa virtuvė pilna nosį kutenančių aromatų, jie užplūsta visus namus, jie plaukia laukan į pasaulį su kamino dūmais. Per keturias dienas mūsų darbas baigtas. Trisdešimt vienas tortas – visi sudrėkinti viskiu – puikuojasi ant palangių ir lentynų.

Kam jie?

Draugams. Nebūtinai draugams kaimynystėje. Tikrai, didesnė dalis skirta asmenims, kuriuos mes sutikome galbūt tik kartą, o gal ir visai nepažįstame. Žmonėms, kurie mums patiko. Tokiems kaip prezidentas Ruzveltas. Tokiems kaip pastorius Dž. S. Liusis su žmona, baptistų misionieriai iš Borneo salos, kurie skaitė čia paskaitas praėjusią žiemą. Arba mažasis peilių galąstojas, kuris pereina per miestelį porą kartų per metus. Arba Abneris Pakeris, šeštos valandos autobuso iš Mobilio vairuotojas, kuris atsakydamas mums kasdien pamosuoja iš dulkių debesies. Arba

jaunieji Vistonai, jaunavedžių pora iš Kalifornijos, kurių automobilis vieną popietę sugedo kaip tik prie mūsų namo ir kurie kokią valandą maloniai prašnekėjo su mumis verandoje (jaunasis misteris Vistonas net nufotografavo mus, daugiau mes niekad nesame fotografavęsi). Ar ne todėl, kad mano draugė yra drovi su visais, išskyrus nepažįstamus, tie nepažįstamieji, tie, su kuriais mes tik trumpai susitinkame, ir atrodo mums patys geriausi draugai? Turbūt todėl. Ir albumai, kuriuose mes laikome trumpas padėkas ant Baltųjų rūmų herbinių lakštų, retkarčiais gaunamus laiškelius iš Kalifornijos ir Borneo, pigius peilių galąstojo atvirukus, leidžia mums jaustis susijusiems su nuotykingais pasauliais anapus mūsų virtuvės, virš kurios plyti sustojusio dangaus lopinėlis.

Dabar, gruodyje, plikos figmedžio šakos plakasi į langą. Virtuvė tuščia, tortų nebėra. Vakar paskutinį nugabenome vežimėliu į paštą ir iškratę iš piniginės paskutinius centus nusipirkome ženklų. Dabar mūsų kišenės visai tuščios. Tatai mane kiek liūdina, bet mano draugė vis tiek nori, kad mes švęstume – su likusiu trupučiu viskio Hahos butelyje. Karalaitė gauna vieną šaukštą savajame kavos indelyje (ji mėgsta cikorija paskanintą stiprią kavą). Kas lieka, pasidalijame

mes – įsipilame į želė stiklinaites. Mus ima siaubas pagalvojus, kad reikės gerti neatskiestą degtinę. Paragavę susiraukiame ir išsiviepiame, nusipurtome. Bet palengva imame dainuoti, abu skirtingas daineles tuo pat metu. Aš nežinau savosios žodžių, tik traukiu:

Marš, marš į juodukų miesto dalį,
Į linksmų vyrukų balių!

Bet aš moku šokti, tai yra aš galiu judėti kaip stepo šokėjai filmuose. Šokant ant sienų šmėkščioja mano šešėlis, nuo mūsų balsų virpa indai, mes kvatojame, lyg kažkieno rankos mus kutentų. Karalaitė raičiojasi ant nugaros, jos letenos mataruoja ore, kažkas panašaus į pašaipą išviepia tamsias jos lūpas. Manyje plevena šiluma ir spragsi kibirkštys kaip židinyje traškančių malkų, aš jaučiuosi nerūpestingas kaip vėjas kamine. Mano draugė ima šokti valsą apie krosnį, suėmusi pirštais savo prastą kartūno suknelę, tarsi tai būtų pokylio suknia.

Parodyk man kelią namo!
Parodyk man kelią namo! –

dainuoja ji, o jos teniso batukai girgždina grindis.

Įeina du giminaičiai. Baisiai pikti. Jie tokie galingi: jų akys mus nutvilko, o liežuviai nuplikina. Klausykite, štai ką jie nori pasakyti. Jų žodžiai krinta kupini rūstybės:

– Septynerių metų vaikas! Visas dvokia degtine! Ar tu iš proto išsikraustei? Girdai septynmetį vaiką! Tau galvoj negerai. Tai pirmas žingsnis į prapultį! Ar užmiršai pusseserę Keitę? Dėdę Čarlį? Dėdės Čarlio svainį? Gėda! Skandalas! Koks nuosmukis! Klaupkis, melskis, maldauk Dievą atleisti!

Karalaitė pasispraudžia po krosnimi. Mano draugė žiūri į savo batelius, jos smakras tirta, ji kilsteli suknelę, nusišnypščia nosį ir nubėga į savo kambarį. Ir dar ilgai po to, kai suminga miestas, nutyla visi namai ir tesigirdi laikrodžio dūžiai ir krosnyje šnypščianti liepsna, jinai verkia įsikniaubusi į pagalvę, jau ir taip šlapią kaip našlės nosinaitė.

– Neverk, – sakau aš, atsisėdęs jos lovos kojūgalyje, visas drebėdamas, nors esu su flaneliniu chalatu, kuris kvepia dar anos žiemos mikstūra nuo kosulio. – Neverk, – maldauju kutendamas jos kojų padus ir pirštus. – Tu per sena verkti.

– Aš verkiu todėl, – kūkčioja ji, – kad esu per sena. Sena ir juokinga.

– Visai nejuokinga. Tu puiki. Puikesnė už visus. Klausyk. Jeigu tu nesiliausi verkusi, tai rytoj būsi pavargusi ir mes negalėsime eiti nusikirsti eglutės.

Jinai atsitiesia. Karalaitė užšoka ant lovos (jai tatai neleidžiama) ir aplaižo jai skruostus.

– Aš žinau, kur mes rasime tikrai gražių eglaičių, Bičiuli. Ir bugienio šakų taip pat. Su tokiomis didelėmis uogomis – kaip tavo akys. Tie medžiai auga toli miške. Toliau negu mes kada buvome nuėję. Tėtis mums iš ten Kalėdoms parnešdavo eglutes. Partempdavo ant pečių. Tai buvo prieš penkiasdešimt metų. Žinai ką, einam dabar, aš negaliu laukti rytdienos.

Rytas. Šerkšnas tviska ant žolės. Saulė, apvali kaip apelsinas ir apelsino spalvos kaip mėnulis tvankią naktį, kybo horizonte, blizgina žiemos pasidabruotus miško medžius. Ūkauja tetervinas. Šernas kriuksi krūmuose. Netrukus prie srauniai čiurlenančio upelio, kuriame vandens ligi kelių, mes turime palikti savo vežimaitį. Karalaitė pirmoji perplaukia upelį, teškendama letenomis ir skųsdamasi, kad tokia stipri srovė, tokia šalta, jog galima susirgti plaučių uždegimu. Mes sekame iš paskos, iškėlę savo batus ir žygio reikmenis (kirvuką, maišą) virš galvų. Nueinam dar mylią.

Vis kankina dagiai ir erškėčiai – jie čiumpa mums už drabužių. Parudavę pušų spygliai apsitraukę žvilgia plėnele, ant kamienų įmantriai išsiraičiusios pintys. Tai vienur, tai kitur purpteli paukštelis, ir džiugus jo klyktelėjimas mums primena, kad ne visi jie išskrido į pietus. Visą laiką takas vingiuoja per geltonus it citrina saulėtus plotus ir juodus it smala vijoklių tunelius. Štai dar vienas upelis. Pasibaidžiusi armada taškuotų upėtakių pleškena aplink mus vandenį, o varlės, didumo sulig lėkštėmis, pliumpsi nuo kranto į vandenį. Darbštuoliai bebrai stato užtvanką. Aname krante Karalaitė purtosi ir dreba. Mano draugė taip pat virpa, bet ne nuo šalčio, o iš susijaudinimo. Nuo vienos rožės apspurusioje jos skrybėlaitėje nukrinta vainiklapis, kai ji pakelia galvą ir įkvepia sodraus pušų oro.

– Jau beveik atėjome. Ar užuodi, Bičiuli? – klausia ji, lyg mes būtume artinęsi prie okeano.

Ir iš tikrųjų tai lyg savotiškas okeanas. Kvapūs plotai šventiškų medžių, duriančiais lapais bugienių. Raudonos uogos žiba kaip kiniški varpeliai. Juodos varnos supasi ant šakų karksėdamos. Prisikimšę pilną maišą žalių šakelių su tamsraudonėmis uogomis – jų užtektų net dvidešimčiai langų apipinti – mes imame ieškoti eglaitės.

– Ji turi būti, – sako susimąsčiusi mano draugė, – dukart aukštesnė už berniuką. Tada berniukas negalės pavogti žvaigždės.

Ir toji, kurią pasirenkame, yra dukart aukštesnė už mane. Ši šauni graži būtybė atlaiko trisdešimt kirvuko smūgių, kol pasvyra surikusi širdį plėšiančiu girgždesiu. Tempdami ją lyg sumedžiotą grobį, mes leidžiamės atgal. Kas keletas jardų metame eglę ir atsisėdame atsikvėpti. Bet mes jaučiamės stiprūs kaip triumfuojantys medžiotojai. Ši mintis ir sodrus, šaltas eglaitės aromatas teikia mums žvalumo ir gena pirmyn. Kai saulei leidžiantis raudono molžemio keliu grįžtame į miestelį, išgirstame daug pagyrų. Tačiau mano draugė eina viskam abejinga ir apsimeta negirdinti, kaip praeiviai giria mūsų lobį, užverstą ant vežimėlio.

– Kokia puiki eglaitė! Ir kur ją gavote?

– Aure iš ten, – sumurma ji neaiškiai.

Sustoja automobilis, ir tingi turtingo fabrikanto žmona, persisvėrusi pro langą, sušniaukroja:

– Duodu dvidešimt centų už tą medelį.

Paprastai mano draugė bijo pasakyti „ne“. Bet dabar iš karto papurto galvą:

– Neimtume net ir dolerio.

Fabrikanto žmona nesiliauja.

– Dolerio? Taip ir patikėsiu! Penkiasdešimt centų. Tai paskutinis mano pasiūlymas. Dievaži, moterie, tu gi gali parsinešti kitą.

Užuot atsakiusi, mano draugė svarsto tylomis: „Kažin. Niekad niekur nėra dviejų vienodų dalykų“.

O namie Karalaitė susiriečia prie ugnies ir išmiega iki rytojaus, knarkdama garsiai kaip žmogus.

Pastogės skrynioje sukrauta: batų dėžė su šermuonėlių uodegėlėmis (nuo teatrinės pelerinos, priklausiusios keistai poniai, kuri kadaise nuomojo kambarį šiuose namuose), krūvelė per ilgą laiką nusišėrusių blizgučių, sidabrinė žvaigždė ir trumpas laidas su nutriušusiomis, be abejo, pavojingomis, į žvakutes panašiomis elektros lemputėmis. Puikūs papuošalai, žinoma, kurie tinka, bet jų anaiptol neužtenka. Mano draugė nori, kad mūsų eglaitė žėrėtų kaip baptistų misijos langas, kad jos šakos svirtų nuo sunkių kaip sniego pusnys papuošalų. Bet mes už savo centus negalime nusipirkti japoniškų prašmatnybių. Todėl darome tai, ką ir visada: kiauras dienas sėdime vir-

tuvėje prie stalo su žirklėmis, pieštukais ir spalvoto popieriaus krūvelėmis. Aš piešiu, o mano draugė karpo – daugybę kačiukų, taip pat žuvų (mat jas lengva piešti), kelis obuolius, arbūzus. Keletą sparnuotų angelų mes pasidarome iš sidabrinių popierėlių nuo šokolado. Smeigtukais pritvirtiname šias būtybes prie eglutės ir apmėtome šakas iškedenta medvilne (surinkta šiam reikalui dar rugpjūtyje). Mano draugė apžvelgia reginį ir sunėrusi rankas sako:

– Dievaži, Bičiuli. Taip gražu, kad nors valgyk, ar ne?

Karalaitė mėgina krimstelėti vieną angeliuką.

Nupynę ir papuošę kaspinais bugienio vainikus visiems fasado langams, imamės kito darbo – ruošiame šeimynines dovanas. Margus šalikėlius moterims, o vyrams – namuose virto sirupo iš citrinos, saldymedžio ir aspirino: tai vaistas „pasireiškus pirmiems peršalimo simptomams arba po medžioklės“.

Bet kai ateina laikas ruošti dovanas vienas kitam, mano draugė ir aš veikiame atskirai ir slapta. Aš norėčiau nupirkti jai peilį perlinėmis kriaunomis, radiją, visą svarą vyšnių šokolade (mes tokių kartą ragavome, ir ji visada prisiekinėja: „Aš galėčiau vien tik jomis gyventi, Bičiuli. Dievaži, galėčiau, ir tai nereiškia,

kad aš Dievo vardą miniu be reikalo"). Vietoj viso šito aš jai meistrauju aitvarą.

O jinai norėtų man padovanoti dviratį. Gal milijoną kartų ji man sakė:

– Jeigu tik galėčiau, Bičiuli! Sunku gyvenime, kai neturi to, ko nori. Velniai griebtų, taip pikta, kai negaliu kam nors padovanoti to, ką norėčiau. Bet vieną dieną aš tai padarysiu, Bičiuli. Nusižiūrėk krautuvėj dviratuką. Neklausk, kaip aš tai padarysiu. Galbūt pavogsiu.

Tačiau aš esu visai tikras, kad jinai man ruošia aitvarą, taip pat kaip pernai ar užpernai, kai vienas kitam padovanojome po timpą. Man tai patinka. Mat mes esame aitvarų leidimo čempionai, mes nustatome vėjo kryptį kaip jūrininkai. Mano draugė, labiau prityrusi už mane, gali paleisti aitvarą net ir tada, kai vėjas toks silpnas, kad net debesys nejuda.

Kūčių dienos popietę mudu sukrapštome paskutinius centus ir einame į mėsinę pirkti Karalaitei tradicinės dovanos – gero jautienos kaulo. Kaulą, suvyniotą į margą popierių, užkabiname ant eglaitės aukštai, prie pat sidabrinės žvaigždės. Karalaitė žino, kad jis tenai. Ji tupi prie eglaitės ir žiūri aukštyn. Godumo apimta, ji nejuda iš vietos, net kai ateina laikas

gulti. Aš irgi susijaudinęs ne mažiau už ją. Nuspardau antklodę ir vartau pagalvę, lyg būtų troški vasaros naktis. Kažkur užgieda gaidys. Jis suklydo, nes saulė dar tebėra kitoje pasaulio pusėje.

– Bičiuli, tu nemiegi? – šaukia mano draugė iš savo kambario, kuris yra greta manojo, ir po valandėlės jau sėdi ant mano lovos laikydama žvakę. – Žinai, negaliu nė akių sumerkti! – prisipažįsta ji. – Mintys laksto kaip išbaidyti zuikiai. Bičiuli, kaip tu manai, ar misis Ruzvelt patieks mūsų tortą pietų?

Mudu lyg slapukai tariamės lovoje, ir ji suspaudžia man ranką tarsi sakydama: „Aš myliu tave“.

– Atrodo, tavo rankutė būdavo daug mažesnė, – sako ji vėl. – Regis, man skaudu matyti, kaip tu augi. Kai tu užaugsi, ar mudu būsime draugai?

Aš atsakau, kad visada.

– Bet man taip nesmagu, Bičiuli. Aš taip norėjau padovanoti tau dviratuką. Mėginau parduoti savo kamėją, kurią padovanojo tėtis. Bičiuli... – ji nutyla lyg sumišusi. – Aš padariau tau dar vieną aitvarą.

Tada prisipažįstu, kad ir aš jai padariau aitvarą, ir mudu juokiamės. Žvakė sudega, darosi karšta ją laikyti. Ji užgęsta, ir už lango pasklinda žvaigždžių šviesa, žvaigždės suspindi aiškiau lyg regimi giesmių

garsai, kuriuos iš lėto, iš lėto tildo auštanti diena. Matyt, mes snaudžiame. Bet ryto žaros apteškia mus it šaltas vanduo. Mudu atsikeliame, miego kaip nebūta, ir vaikštinėjame laukdami, kol sukils kiti. Mano draugė tyčiomis numeta arbatinuką ant virtuvės grindų. Aš šoku stepą priešais uždarytas duris. Vienas po kito pasirodo namiškiai, – jie žiūri taip, lyg norėtų mudu užmušti. Bet šiandien Kalėdos, ir jie yra bejėgiai.

Pirmiausia – karališki pusryčiai. Visa, ką tik galima įsivaizduoti: pradedant avižiniais paplotėliais su sirupu ir tešline vovere ir baigiant kukurūzų koše su medumi koriuose. Šie valgiai visus gerai nuteikia, tik ne mano draugę ir mane. Atvirai sakant, mes taip nekantraujame pamatyti savo dovanas, kad mums kąsnis stringa gerklėje.

Bet aš nusiviliu. Ir kas nenusiviltų? Kojinės, marškiniai sekmadieninei mokyklai, keletas nosinių, panešiotas megztukas ir religinio vaikų žurnalo „Mažasis piemuo“ metinė prenumerata. Aš užverdu iš piktumo. Tikrai verdu.

Mano draugės trofėjai geresni. Maišelis japoninių mandarinų – jai užvis geriausia dovana. Ji labai didžiuojasi ir balta vilnone skara, kurią numezgė jos ištekėjusi sesuo. Bet garsiai ji pasako, jog mieliausia

dovana – mano pagamintas aitvaras. Ir jis iš tikrųjų labai gražus. Nors, žinoma, ne toks gražus kaip tas, kurį jinai padarė man. Manasis visas mėlynas, išmargintas auksinėmis ir žaliomis žvaigždutėmis kaip medalis už gerą elgesį. Be to, ant jo išpieštas dar mano vardas: „Bičiulis“.

– Bičiuli, pučia stiprus vėjas!

Pučia stiprus vėjas, ir mudu tol nenurimstame, kol atsiduriame ganykloje, pakalnėje už namo, kur Karalaitė nuliuoksėjo užkasti savo kaulo (ir kur kitą žiemą bus užkasta ji pati). Čia, brisdami per vešlią, aukštą sulig juosmeniu žolę, nuvyniojame savo aitvarų siūlus ir pajuntame, kaip jie timpčiodami virvutę lyg padangių žuvys ima plaukti vėjyje. Patenkinti, sušilę saulėje, mes išsitiesiame žolėje, lupame mandarinus ir stebime, kaip šokčioja mūsų aitvarai. Netrukus aš pamirštu kojines ir panešiotą megztuką. Jaučiuosi toks laimingas, lyg mudu jau būtume laimėję didįjį penkiasdešimties tūkstančių dolerių prizą tame kavos pavadinimo konkurse.

– Vajė, kokia aš kvaila! – šūkteli mano draugė staiga pašokusi – kaip moteris, kuri per vėlai atsiminė, kad krosnyje dega sausainiai. – Žinai, apie ką aš visada galvojau? – klausia ji lyg būtų ką nepaprasta atra-

dusi ir šypsosi ne man, o tarsi kažkam anapus. – Aš visą laiką galvojau, kad žmogaus kūnas tampa ligotas ir numiršta dar prieš išvysdamas Viešpatį. Ir aš įsivaizdavau, kad kai Jis pasirodo, būna taip, tarsi žvelgtum į baptistų misijos langą: gražu, lyg pro spalvotus stiklus lietųsi saulė, ir taip viskas tviska, kad nejauti, jog ateina naktis. Ir šios mintys guosdavo mane. Tas tviskesys užgoždavo visą šmėklišką mirties nuojautą. Bet aš galvą dedu, kad taip niekad nebus. Aš galvą dedu, kad pačiame kelionės gale kūnas suvoks, jog Viešpats jau seniai apsireiškė. Kad pasaulis toks, koks yra, – ji plačiai mosteli ranka, apglėbdama ir debesis, ir aitvarus, ir žolę, ir Karalaitę, kasančią kaulą į žemę, – kaip tik toks, kokį kūnas visą laiką regėjo, ir tai buvo Jo apsireiškimas. Dėl manęs, tai aš galėčiau palikti pasaulį tokį, kokį regiu dabar.

Tokios buvo paskutinės mūsų kartu praleistos Kalėdos.

Gyvenimas išskiria mus. Tie, kurie „geriau žino“, nusprendžia, kad man reikia stoti į karo mokyklą. Ir paskui vienas kitą keičia nepavydėtini, trimitų

skardenami kalėjimai, niūrūs signalai keltis vasaros stovyklose. Be to, aš turiu naujus namus. Tik jie nesiskaito. Mano namai ten, kur gyvena mano draugė, bet juose aš niekad nesilankau.

O ji liko tenai, krapštosi sau virtuvėje. Viena su Karalaite. O paskui ir be jos.

„Brangusis Bičiuli, – rašo ji man klaikiu, sunkiai įskaitomu braižu, – vakar Džimo Meisio arklys užmušė Karalaitę. Dėkok Dievui, kad ji daug nesikankino. Aš susupau ją į dailią lininę paklodę ir vežimėliu nuvežiau į Simpsono ganyklą, ten ji galės likti su visais tais kaulais, kuriuos užsikasė..."

Kelerius metus ji ir toliau Kalėdoms kepa vaisinius tortus, pati viena. Nebe tiek daug, tik keletą, ir, žinoma, visada patį geriausią atsiunčia man... Dar kiekviename laiške ji atsiunčia dešimties centų monetą, įvyniotą į tualetinį popierių: „Nueik į kokį nors filmą ir parašyk, kokia ten istorija".

Bet ilgainiui savo laiškuose jinai ima painioti mane su kitu savo Bičiuliu, kuris mirė tūkstantis aštuoni šimtai aštuoniasdešimt kažkuriais metais. Prie tryliktųjų mėnesio dienų prisideda vis daugiau kitų, kuriomis ji nebesikelia iš lovos. Ir galop ateina tas lapkričio

rytas, be paukščių giesmių ir be žalios lapijos, tas žiemos rytas, kai ji nebegali pasikelti ir sušukti:

– O jergutėliau, pats tas oras vaisiniams tortams kepti!

Ir aš tai pajuntu. Telegrama tik patvirtina žinią, kurią jau buvo pagavęs kažkoks slaptas mano nervas. Ji išplėšia iš manęs kažkokią neatskiriamą mano paties dalelytę, ir toji dalelytė nulekia lyg nuo virvutės nutrūkęs aitvaras.

Štai kodėl šį ypatingą gruodžio mėnesio rytą, eidamas per karo mokyklos kiemą, aš žvelgiu į dangų. Tarsi tikėčiausi pamatyti porą nutrūkusių aitvarų, o gal veikiau širdžių, – greitai kylančių į dausas.

TURINYS

Capote, Truman
Ca-178 Pusryčiai pas Tifanį/Truman Capote; iš anglų kalbos vertė J. Subatavičius. – Vilnius: Alma littera, 2006. – 224 p.
ISBN 9955-08-955-5

„Pusryčiai pas Tifanį“ – apysaka ir trys apsakymai – mažoji klasika, priklausanti amerikiečių rašytojo T. Capote plunksnai.

UDK 820(73)-3

Truman Capote
PUSRYČIAI PAS TIFANĮ
Iš anglų kalbos vertė *J. Subatavičius*

Redaktorė *Viktorija Skliutaitė*
Viršelio dailininkas *Edvardas Jazgevičius*
Korektorė *Marija Treigienė*
Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 3000 egz
Išleido leidykla „Alma littera", A. Juozapavičiaus g. 6/2, 09310 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almalittera.lt
Spaudė Standartų spaustuvė, S. Dariaus ir Girėno g. 39, 02189 Vilnius

Truman Capote (1924-1984) – vienas žymiausių Amerikos rašytojų, kuriam pasaulinę šlovę pelnė romanas „Kiti balsai, kiti kambariai“ (1948), apysakos „Žolyno arfa“, „Pusryčiai pas Tifanį“ (1958), romanai „Paprasta žmogžudystė“ (1961), „Šaltu krauju“ (1966).

ISBN 9955-08-955-5
9 789955 089551